Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem
NAJER FOLKSBLAT

היינט 20 זייטען — פרייז 30 גראשען

נייער פאלקסבלאט

№ 22 | Łódź, Piątek, 25 Stycznia 1935 r. | דרייצענטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג, כ״א שבט תרצ״ה | № 22

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

דערמארדעט און פערברענט

אין טשעכיע א דייטשען עמיגראנט. געוו. אפיציר

דעם גרויזאמען מארד האבען אויסגעפיהרט 3 ספעציעלע שלוחים פון דייטשלאנד

פראג, 24. (ספ. טעל.)

אין דער נאכט פון מיטוואך אויף דאנערשטאג איז אין טוריסטען־האטעל, פערציג קילאמעטער פון פראג, דערמארדעט געווארען דער דייטשער עמיגראנט פארמיס.

דעם דאזיגען מארד, שרייבט די פרעסע, האבען אויסגעפיהרט דריי פערזאן וועלכע זענען געקומען פון דייטשלאנד און האבען זיך לעגיטימירט מיט פעסער אויסגעשטעלט אויף די נעמען שובערט, מילער און א פרוי קארלסבאך.

די דריי זענען געקומען פון דייטשלאנד אין אויטא און האבען פערבראכט אין פראג און אין דער סביבה זיבען צעהן טעג.

אין דער פערגאנגענער נאכט איז אין דערמאהנטען האטעל דערמארדעט געווארען דער אינזשיניער פארמיס מיט איניגע רעוואלווער שאסען, און דעם טויטען קערפער פערברענט.

די מערדער האבען דעריבער טעראריזירט דעם האטעל־בעזיצער און א קעלנער, וועלכע זענען געבונדען אנגעלאפען, הערענדיג די שיסעריי.

צוליב דעם האט די זשאנדארמעריע זיך דערוואוסט וועגען דעם מארד מיט מעהרערע שעה שפעטער. די מערדער זענען אנטלאפען מיט אן אויטא.

דער דערמארדעטער פארמיס איז געווען א געוועזענער אפיציר פון דער דייטשער ארמעע, אינזשיניער כעמיע און א מיטארבייטער פון פראפעסאר האבער, וועלכער איז דער בעקאנטער ספעציאליסט פון גיפטיגע גאזען בעת דער מלחמה. אין דייטש־לאנד איז ער געווען דירעקטאר פון ראדיא־סטאנציע אין שטוטגארט.

א הויך דעם, האט דער דערמארדעטער, ווי די טשעכישע פרעסע גיט איבער, געזאמעלט האבען פערשידענע סודות, וואס זענען בנוגע די רייכסווער, צווישען אנדערעס האט ער אויך געוואוסט דעם סוף פון אנ׳ערפינדונג צו קענען פערהאלטען בעוועגענדע מאטארען אויף א ווייטען שטח.

פאליציי האט ער געזאגט זיין אנ׳אנהענגער פון דער שטראסער־גרופע, ווען ער איז געווען אין פראג האט ער נישט איינמאל געזאגט זיינע בעקאנטע, אז איהם דראהט א סכנה און. אז ער ווערט פערפאלגט פון ספעציעלע דייטשע שלוחים.

רעקאנסטרוקציע פון דער איטאליענישער רעגירונג

רוים, (ספ. טעל.)

אויפ׳ן פארשלאג פון רעגירונגס־שעף האט דער קעניג אנגענומען די דימיסיע פון א רייה מלוכה־סעקרעטארען פון די מיניסטעריומס און בעשטימט אנדערע אויף זייערע ערטער.

דער קעניג האט אויך אונטערגעשריבען די דימיסיע פון גובערנאטאר פון רוים. אלס נייער פינאנץ־מיניסטער איז בעשטימט געווארען פאוועל טעאן דע רעוועל.

רוים, 24 (ספעצ. טעל.)

אין די אפיצעלע איטאליענישע קרייזען ווייזט מען אן, אז די רעקאנסטרוקציע פון מוסאליני׳ס רעגירונג איז נישט קיין שום סענסאציאנעל־פאליטיש געשעהעניש און מען דארף עס נאר אפשאצען אלס געוועהנליכע ענדערונג אויף די מיניסטעריאלע אמטען.

רוים, 24 (ספ. טעל.)

ביים אדורכפיהרען די רעקאנסטרוקציע פון דער איטאליענישער רעגירונג איז קיין שום ענדערונגען נישט געמאכט געווארען און די טעקעס וואס ליגען אין די הענד פון מוסאליני׳ן, דאס זענען: רעגירונגס־שעף, אויסערן מיניסטער, קריגס־מיניסטער, ים, לופט־פליה, אינערן און קארפאראציע.

שוץ פון גייסטיג־קראנקע אין א״י

ירושלים (יט״א) אויף א דאקטוירים־פערזאמלונג אין ירושלים איז בעשלאסען געווארען צו גרינדען א נעווראלאגיש־פסיכיאטרישע געזעלשאפט. אויף דער פערזאמלונג, אין וועלכער עס האבען זיך בעטייליגט 31 דאקטוירים — ספעציאליסטען פון פסיכישע קראנקהייטען, זענען בעהאנדעלט געווארען פראגען פון שוץ איבער גייסטיג־קראנקע. אלס פארזיצער פון דער געזעלשאפט איז געוועהלט געווארען ד״ר הערמאן.

בעקאנטער יודישער דאקטאר פון וויען איינגעלאדען קיין אמעריקא

וויען (יט״א) דער בעקאנטער וויענער אינטערניסט, דאצענט ד״ר פעליקס דויטש, איז דורך איניגע יודישע שפיטאלען אין אמעריקא איינגעלאדען געווארען אויף פארטראגען־ציקלען און קורסען אין זיין ענגערן פאך־געביט. ד״ר דויטש איז בעקאנט נישט בלויז אלס בעדייטענדער ארצט, נאר אויך אלס אלטער ציוניסט און הערצליאנער.

מען ליקווידירט רויבער־באנדעס

לוצק, 24 (ספ. טעל.)

צוליב דעם, וואס קומען לעצטענס פאר פיל רויב־אנפאלען און מערדערייען אין קאוועלער און אין כרוביעשאווער פאוויאטען איז די פאליצי־קערונגס־מאכט צוגעטרעטען צו ליקווידירען די באנדיטען־באנדעס. ס׳זענען ארעסטירט געווארען 13 באנדיטען מיט זייערע שותפים, וועלכע זענען אונטערן חשד, אז זיי האבען אויסגעפיהרט א רייהע מארדען און רויבערייען.

די ווייטערדיגע אויספארשונג איז אין גאנג.

ראטמ. ד״ר קראוש האט ארויסגערופען דעם דעפ. ל. מינצבערג אויף א דועל

צום דעפ. מינצבערג זענען געקומען 2 סעקונדאנטען געשיקט פון ד״ר קראוש.—דער שריפטליכער ענטפער פון דעפ. מינצבערג

צווישען דעם דעפוטאט מינצבערג און ראטמ. ד״ר קרויש קומען שוין זייט א לענגערער צייט פאר סכסוכים אויפ׳ן געביט פון זייער פאליטישער טעטיגקייט, די דאזיגע סכסוכים זענען ארויין שוין אין די הויכע גדולות און לעצטענס אויף א זיצונג פון א געוויסער גרופירונג האט דעפ. מינצבערג געזאלט שטארק בעליידיגען דעם ד״ר קרויש.

דעפ. מינצבערג איז גראד נישט געווען אין דערהיים, די סעקונדאנטען האבען דאן איבערגערעכטען אין אוועגד האבען זיך צו דעפ. מינצבערג אין דער וואוינונג געווענדעט צוויי סעקונדאנטען מצד דעם ד״ר קרויש מיט׳ן צוועק ארויסצורופען דעם דעפ. מינצבערג אויף א דועל.

בערגעלאזען זייערע וויזיטקארטעס מיט דער ארויס־פאדערונג.

נעכטען האט דעפ. מינצבערג צוגעשיקט א שריפטליכען ענטפער, אז אלס רעליגיעזער יוד קען ער נישט מסכים זיין אויף אזא ערלעדיגונג פון דעם ענין און ער לעגט פאר אנ׳עהרען־גע־ריכט, דעפ. מינצבערג האט באלד אנגעוויזען זיינע פערטרעטער אויפ׳ן עהרען־געריכט.

פראנקרייך לאזט אריין נאר פאליטישע עמיגראנטען פון סאאר

פאריז, 24. (ספ. טעל.)

די גרענעץ־וואך האט בעקומען א פעראָרדנונג אדורכצולאזען אויף דער פראנצויזישער טעריטאריע נאר די עמיגראנטען פון סאאר, וועגען וועלכע ס׳איז נישט פאראן קיין שום ספק אז זיי זענען פאליטישע ענטלאפענע.

היינט האט מען פון 15 עמיגראנטען פון סאאר אדורכגעלאזען די פראנצויזישע גרענעץ נאר 7.

אקציע צו געבען פרויען וואהל רעכט אין פראנקרייך

פאריז, 24. (ספ. טעל.)

אין פארלאמענט איז היינט אריינגעטראגען געווארען א פארשלאג צו געבען פרויען וואהל־רעכט ביי מוניציפאלוואהלען.

דער פארשלאג ווערט מאטיווירט דערמיט, אז דאס אנערקענען וואהל־רעכט פאר פרויען דארף אדורכגעפיהרט ווערען שטופענווייז און די מוניציפאל־וואהלען, וואס קומען פאר אין מאי ה.י. דארף זיין דער אנהויב אויף דעם געביט.

גרויסער מאנגעל פון יודישע ארבייטער־הענד אין א״י

צענדליגער שיפען מיט סחורות שטעהען אין חיפה׳ער פארט נישט אויסגעלאדענט, צוליב מאנגעל פון ארבייטס־הענד

חיפה, 24 (ספ. טעל.)

דער מאנגעל אין יודישע ארבייטס־הענד אין גאנץ ארץ־ישראל איז איצט זעהר א גרויסער, נישט קוקענדיג אויף דעם רעגולערען צופלוס פון נייע עולים, פיהלט זיך אין אלע געביטען סיי אין דער לאנדווירטשאפט, אינדוסטריע און בוי־ארבייט א געוואלדיגער מאנגעל פון יודישע ארבייטער, וואס דראהט פשוט מיט א קאטאסטראפע, פון מוזען אפשטעלען פערשידענע נייע פלאנצונגען און בוי־ארבייטען.

בעזונדערס שלעכט רופט זיך אפ דער דוחק פון יודישע ארבייטער ביי דער ארבייט אין חיפה׳ער פארט. פון טאג צו טאג ווערט דארט די לאגע קריטישער, פון אלע זייטען ווערען געפאדערט און געזוכט יודישע ארבייטער און עס איז נישטא פון וואנען זיי צו נעמען.

אויף די העכער 2000 ארבייטער, וואס זע־נען בעשעפטיגט ביי די פערשידענע ארבייטען ביים פארט זענען קוים דא 300 יודישע ארביי־טער. צווישען די אראבישע ארבייטער פערנעמען דאס גרעסטע ארט די „חוראנער אראבער״ (נישט פון ארץ־ישראל) און אויך א גרויסע צאהל מינ־דעריעהריגע קינדער.

די אראבישע טראנספארט - אונטערנעמער האבען ארויסגעשיקט ספעציעלע שליחים איבער די פערוואָרפענסטע אראבישע דערפער צו „מאבילי־זירען״ ארבייטער, אבער די שליחים זענען צוריק־געקומען מיט לעדיגע הענד. עס זענען פאקטיש נישטא קיין שום אראבער אפילו אין די פערוואר־פענסטע דערפער, וואס זאלען זיין ארבייטסלאז.

די ארבייטער־פערמיטלונגס ביורא ביי דער הסתדרות אין חיפה בעקומט טעגליך אויפפאדע־רונגען פון פערשידענע אונטערנעמער צוצושטעלען זיי יודישע ארבייטער צו דער ארבייט ביים פארט, אבער זי איז לייד׳ער נישט אימשטאנד צו ערפילען די פאדערונגען פון די קבלנים.

דער דאזיגער אונגעהויערער מאנגעל אין ארבייטער רופט זיך זעהר שלעכט אפ אויף דער רעגולערער ארבייט פון חיפהר פארט. צענדליגער שיפען שטעהען אומזיסט צו עטליכע טעג און ווארטען אויף זייער רייה מען זאל זיי אויסלא־דעווען אדער אנלאדעווען מיט סחורה. די פארט מאגאזינען זענען איבערפולט מיט סחורה, וועלכע מען דאנזשעט נישט צו ערלעדיגען. עטליכע צענד־ליג יודישע טראנספארט ארבייטער, וועלכע זענען די וואך אנגעקומען פון סאלאניקי, זענען גלייך אויף דער שיף צוכאפט געווארען צו דער ארבייט.

סוף היינטיגע וואך ווערען דא מיט אונגע־דולד ערווארט 202 יודישע טראנספארט ארבייטער און טרעגער פון פוילען, אבער דאס אלץ איז ממש ווי א „טראפען״ אין ים.

זאל פילהארמאניע

נארוטאוויטשא 20, טעל. 213-84.

פונ'ם גרעסטען וועלט-בעריהמטען ווארשאווער אויבער-קאנטאר ה'

זונטאג, דעם 27/I פינקטליך 9 אווענד קומט פאר אויפ'ן ווּאונש פון לאדזער פובליקום

א גראנדיעזער קאנצערט

משה קוסעוויצקי

וועלכער וועט אויספיהרען די שענסטע און בעסטע רעליגיעזע קאמפאזיציעס פון זיין רייכען רעפערטואר,

אויך יודישע ניגונים און אריעס. —::— ביים קלאוויר וועט אקאמפאנירען די בעריהמטע מנגנת פ. ליכטערמאן-דאווידאוויטש.

די פרייזען זיינען ערמעסיגט: פון 1 ביז 2.50 בילעטען-פערקויף: אין קאסע פון פילהארמאניע און אין דער טערקישער קאנדיטארייע עק פיעטריקאווער און פאלודניאווא.

פערזעהט אייך בעצייטענס מיט איינטריטס-קארטען. 148 גארדעראבע נישט פערפליכטענד.

השבת אבדה!

דער עהרליכער פינדער, וועלכער האט געפונען מיטוואך, דעם 16-טען יאנואר 1935 אויפ'ן וועג פון דער פאבריקס-באהן ביז צום גראנד-האטעל א פארטפעל, אין וועלכען ס'איז געלעגען 250 זל. געלד און פערשידענע דאקומענטען, וועלכע האבען פאר קיינעם קיין שום ווערט נישט, ווערט געבעטען די דאקומענטען אבצוגעבען ביי וו. הורוויטש, טוך-געשעפט, לאדז, פיעטריקאווער 35, געגען עקסטרא-בעלוינונג.

Karol Better, Bielsko 6689

MOSKWA — TORGSIN — ВСЕСОЮЗНОЕ ОБЪЕДИНЕНИЕ ПО ТОРГОВЛЕ С ИНОСТРАНЦАМИ „ТОРГСИН"

„טארגסין" האט אין אלע שטעדט פון ז. ס. ר. ר. א גרויסע נעץ פון מאגאזינען, וועלכע האבען אויפ'ן לאגער אלערליי איספארט און עקספארט-סחורות.

„טארגסין" מאגאזינען קען בענוצען יעדער, וועלכער בעקומט אנ'איבערווייז פון אויסלאנד. געלד-איבערווייזונגען אויפ'ן טארגסין פאר קרובים און פריינד, וועלכע וואוינען אין ז ס. ר. ר. נעהמען אן: „באנק גאספאדארסטווא קראיאוועגא", „פאווששכני באנק קרעדיטאווי", פ. ק. א. און זייערע אפטיילונגען, „היאס" און אפטיילונגען, „פאווששכני באנק זוויאזקאווי", „באנק זאכאדני" און די אבטיילונג פון דרעזדענער באנק אין דאנציג", די פירמעס: „ביורא פאסילעק", גאוווגראדזקא 39 און ברודער פאקולסקי בראצקא 22, אין ווארשא. ווערט-בריף נעהמען אן אלע פאסט-אמטען אין פוילען.

די פרייזען אין „טארגסין" זענען בילינער ווי אין אויסלאנד.

אינפארמאציעס ערטיילט די האנדעלס-פערטרעטונג פון ז.ס.ר.ר. אין פוילען, ווארשא, קאשיקאווא 4, טעל. 958-33 ווי אויך די נעז. „היאס" ווארשא, פל. גושיבאווסקי 10, טעל. 275-36. 25/I.35 4.

אכטונג! פון 15 דעצעמבער 1934 זענען די פרייזען אין „Torgsin" זעהר נידריגע.

דאקטוירים האבען אנערקענט
געגען גריפע, פאר לונגענליידענדע
און אפגעשוואכטע

איז דער בעסטער הייל-ווייו

„כרמל — ברזל"

פון באראן ראטשילד'ס ווייניקעלערען.

בעקאנטמאכונג

דערמיט ווערט בעקאנט געמאכט דעם ג' פובליקום, אז דאס בעקאנטע געשעפט פון סוועטערס, דאמען-וועש, שאלען און אנד. טריקאטאזש-אויסארבייטונגען

א. פ. ק. ראוויצקי

לאדז, נאווראמיעסקא 22, טעל. 145-19

איז איבערגעטראגען געווארען אין זעלבען הויז און געפינט זיך יעצט אין פראנט-געשעפט

איך בעזיץ א גרויסען אויסוואהל פון די נייעסטע טריקאטאזש-אויסארבייטונגען און שלאפרעק נור ווארשאווער ארבייט.

בילינע פרייזען ● קומט און איבערצייגט אייך

די בילינסטע קוועלע פון

רעשטען

אויף פאלטענס און אנציגער פאר הערן און דאמען

פון די בעסטע קוואליטעטען פון ביליצער און טאמאשאווער פאבריקען צו בעקומען נור ביי דער פירמע

M. TAZBIR

לאדז, פיעטריקאווער 23

טעל. 226-39. — פריוואט-וואוינונג.

קאנקורענץ פרייזען! קאנקורענץ פרייזען!

„שיר" לאדזער יודישער מוזיק-פעראיין „שיר" „שיר"

מארגען, שבת, דעם 26 יאנואר ד. י. 9.30 אווענד קומט פאר אין אייגענעם לאקאל נארוטאוויטשא 32 א

קאנצערט-ראוט

אין פראגראם: קלאסישע מוזיק און יודישע פאלקס-לידער, אויסגעפיהרט דורכ'ן געמישטען „שיר"-כאר און סאליסטען: כ. קראפיווניק (סאפראן), ר. גרינשפאן (אלט), ה. קארן (טענאר) און ה. קאליסקי (באס).

אונטער דער לייטונג פון פראפ. י. פיליווישיס.

נאכ'ן קאנצערט טענץ ביז אין דער פריה.

5879

„שיר" בילעטען צו בעקומען אין לאקאל פון „שיר" נארוטאוויטשא 32 יעדען טאג פון 9 ביז 10 אווענד. „שיר"

די ז-טע און בילינסטע קוועלע פון

רעשטען

אויף פאלטענס און אנציגער

פון די בעסטע ביליצער און טאמאשאווער סחורות, די מאדערנסטע מוסטערן, אין א גרויסען אויסוואהל, בעקומט מען נאר ביי

R. Szczęśliwy

לאדז, 5 נאווראמיעסקא 5

טעל. 156-09

נעדענקט. פראנט 2 שטאק.

נעדענקט. פראנט 2 שטאק. נעדענקט. פראנט 2 שטאק.

פאר קראנקע און רעקאנוואלעסצענטען !!!

אריגינעלע ריטעורליכע

ווי אויך

אונגאר-ווייגען

פון דער בעסטער קוואליטעט צו זעהר צוגענגליכע פרייזען בעקומט מען אין דעם בעקאנטען ווייןגעשעפט פון

ע. שיקיער

אינה.: ישראל שיקיער

לאדז, פולנאצנא 1

טעל. 107-84.

צו אלע מיינע געעהרטע קונדען!

דרוקעריי בראמבערג

לאדז, צעגעלניאנא 8

איז ערעפענט

אלע-ארט דרוק-ארבייט ווערט שוין אנגענומען

נייעסטע שריפטען

מאדערנע ארנאמענטען

אכטונג, עולים קיין ארץ-ישראל!

צום בילינסטען, רעעלסטען און אמזיכערסטען איז דאס איבערשיקען באגאזש- און סחורות-לאדונגען קיין ארץ-ישראל דורך דער

פויליש-ארץ-ישראלדינער טראנספארט-געזעלשאפט

„PALEX" WARSZAWA, Królewska 49 — tel.: 6-11-41 i 6-11-47. —

פערטרעטערשאפטען אין חיפה, יפו, תל-אביב און ירושלים

די טראנספארטען גייען אפ יעדע וואך אין איינענע זאמעל-וואגאנען און קומען אן קיין ארץ-ישראל אין פערלויף פון 10—12 טעג.

אונזער פערטרעטער אין לאדז

Biuro Ekspedycyjne „SYTNER" Łódź, Nowomiejska 3, tel. 144-29

אגודה לזמרה ולספרות עברית **הזמיר** אל. קאשטשושקי 21

מוצאי-שבת-קודש ד. 26/I 9 א זייגער אווענד

דריטער

מוזיק-אווענד

דיר. פראפ. י. זאקס.

אין פראגראם: סאמינסקי: אסתר'קע, הענדעל: קאנצערטא גראססא ראססיני: תהילים קאפ. ק"ח, ראססיני: ווילהעלם טעל ווי אויך לידער פון זאקס, זעלטען, הערן, מענדעלסאן

עס נעמען אנטייל דער געמישטער כאר, ארקעסטער, מענער-קווארטעט און סאליסטען פון „הזמיר".

ביים קלאוויר: פר. פעטרושקא. ביי דער פיסהארמאניע: אינזש. ליבערמאן. א ערקלערענדן רעפעראט וועט האלטען דיר. א. פערעלמאן

בילעטען צו 50 גר. 1 זל. און 1.50 אין „הזמיר".

Lecznica dla Zwierząt

Mag. Wet. **H. WARRIKOFFA**

ul. Kopernika 22, tel. 172-07

אפטיילונגען: אינערליכע און כירורגישע פאקען-שטעלען פון הינד געגען משוגעת שפרעמן הינד און פערד, בעדער פון הינד קאווען פערד, גיטעוועם קאפיטעם.

עמפפאנגס-שטה'ן אין דער לעטשניצע פון 9—1 און 3—6 נ"מ, שבת פון 9—1 און 3—4½.

ראדז-פאלעסטינא

דער שנעלסטער טראנספארט פון סחורות און שטוב-חפצים פאר עמיגראנטען איז אלע ערטער פון פאלעסטינא ווערט אויסגעפיהרט דורך דער פירמע

Dom Eks. **Przedborski, Kolner i S-ka**

ביליג **Łódź, Sienkiewicza 6.** שנעל

גרויסע טאנץ-פערוויילונג

די אפיעקונעס פון דער פאוושעבנער-שול נומער 148, ארדנען אין מארגען, שבת, דעם 26 ה.ח. אין ווארשאווער-זאל פאלודניאווא 36

א גרויסע טאנץ-פערוויילונג

פערבינדען מיט אויסערגעוועהנליכע אטראקציעס און סורפריזן דער בופעט רייך פערזעהן. בילעט 1 זל.

די גאנצע הכנסה איז בעשטימט פאר די ארימסטע קינדער פון דער שול

אנהויב 11 אווענד 190 אנהויב 11 אווענד

שפארט געלד

דורך קויפען רעעלע סחורה צו די בילינסטע פרייזען לאזט זיך נור ביי דער פירמע

„בארווין"

לאדז, נאוואמיעסקא 30 טעל. 120-58

וועלכע איז די איינציגע בילינע און רעעלע קוועלע

פון גוטען קידוש-וויין

ביז די געשמאקסטע פאלעסטינער, אונגאר-וויינען, ווי אויך אלע סארטען ליקער, בראנפען'ס און מעה

וויכטיג פאר דאמען!

כדי צו געבען אלע-מען די מעגליכקייט איינצוקויפען עלעגאנטע

שיך

פון העכסטער קוואליטעט

פון אונזער פירמע, פערקלענערן מיר אויף דער צייט פון קארנאוואל די פרייזען מיט

20%

SALON OBUWIA מיט אכטונג

A. Ogórek

Łódź, Zawadzka 11.

בעמ.: א ספעציעלע אבטיילונג פון מענער-שיך.

צוליב'ן פערלוסט פון דעם גרויסען עסקן קולטור-מענש און דעמאקראט

ד"ר צמח שאבאד

(ווילנא)

בעטייליגען מיר זיך אויך אין דעם צער פון אלע זיינע פערעהרער און סימפאטיקער פון זיין אידעע און מיט געבויגענע קעפ דריקען מיר אויס אונזער ביילייד.

די פערוואלטונג

פון צייטונגס-פערשפרייטער-פעראיין

(אנגעשלאסען ביי דער צענטראלע פון קליינהענדלער-פעראיין פאמארסקא 15)

גרויסע מיליטערישע קאנפערענץ קומט בקרוב פאר אין ארץ-ישראל

ירושלים, 24 (יט"א טעלעגראפיש)

די אראבישע פרעסע טיילט מיט, אז אין גיכען וועט אין ארץ-ישראל פארקומען א גרויסע מיליטערישע קאנפערענץ. שוין איצט ווײלט דא דער וויצע הויך-קאמיסאר פעטערסאן.

אין דער קאנפערענץ וועלען זיך בעטייליגען פיל ענגלישע מיליטער-לייט.

לאצקי-בערטאלדי קומט קיין פוילן אין שליחות פון קרן-היסוד

ירושלים, 24 (יט"א טעלעגראפיש)

קיין פוילען קומען אין שליחות פון קרן-היסוד לאצקי-בערטאלדי און ד"ר יוריס.

פרוי וואלי קאהען געשטארבען פון די וואונדען

נאך דער אויטא-קאטאסטראפע אין חיפה

ירושלים, 24 (יט"א טעלעגראפיש)

היינט איז געשטארבען פרוי וואלי קאהען, די פרוי פון ענגלישען ציוניסט אלבערט קאהען. ער איז געקומען צוזאמען מיט דער פרוי צו דער פייערליכער דערעפנונג פון דער נאפט-ליניע מאסול—חיפה. דא איז מיט איהר געשעהן אנ'אויטא-קאטאסטראפע און היינט איז זי פון די וואונדען געשטארבען.

פארוואס איז דער יודיש-אמעריקאנער קאמיטעט געגען יודישען וועלט-קאנגרעס?

ניו-יארק. (יט"א) דער יודיש-אמעריקאנער קאמיטעט האט אויף זיין לעצטענס-אנגע-האלטענער יעהרליכער סעסיע בעשלאסען, ווי י.ט.א. האט שוין טעלעגראפיש מיטגעטיילט, נישט צו בעטייליגען זיך אין פראיעקטירטען יודישען וועלט-קאנגרעס. אין דער ערקלערונג, וואס דער פרעזידענט פון דעם קאמיטעט, ד"ר סיירוס אדלער האט צו דער פראגע אפגעגעבען אויף דער סעסיע, איז געווען צוו. אנד. געזאגט:

„דער קאמיטעט גלויבט, אז אלס אמעריקאנער בירגער האבען יודען דאס רעכט, אינדי-ווידועל אדער אין גרופען, זיך צו ווענדען צו זייער אמעריקאנער רעגירונג און זי בעטען אויס-צונוצען איהר גוטען איינפלוס לטובת דער פאר-בעסערונג פון דעם שיקזאל פון אונטערדריקטע יודען אין אנדערע לענדער. דער קאמיטעט גלויבט אבער נישט, אז עס איז אין איינקלאנג מיט די דאזיגע פרינציפען, אז אמעריקאנער יודען זאלען זיך פערבינדען מיט די בירגער פון אנדערע לענדער און שאפען אנ'אינטערנאציאנאלע קער-פערשאפט, וואס וועט רעדען אין נאמען פון די יודען אין אמעריקא.

נישט דינענדיג קיין רעאלע צוועקען, קען דער געפלאנטער יודישער וועלט-קאנגרעס בלויז שטעלען אין געפאהר דעם מצב פון די יודען אין די לענדער, פון וועלכע זיי זענען בירגער. אלס בירגער אנערקענען יודען בלויז די אויטא-ריטעט פון דעם פארלאמענט פון דעם לאנד, אין וועלכען זיי וואוינען.

א יודישער פארלאמענט וואלט בלויז געווען אנ'אויסרייד פאר די יעניגע, וועלכע פערשפרייטען שנאה צו יודען אויפ'ן גרונד פון מכלומרשטער אינטערנאציאנאלער סאלידאריטעט.

די דאזיגע געפעהרליכע רעזולטאטען וועלען קומען, כאטש דער קאנגרעס וועט פאקטיש נישט פערטרעטען אלע יודען און וועט נישט האבען קיין מאכט ארויפצוצווינגען זיינע אינדי-ווידועלע בעשלוסען אויף יענע פערזאנען, וועלכע שטימען פאר זיינע פערטרעטער און וועלכע וואלטען, ווען זיי טוען דאס, אנגעדייטעט, אז זיי נעמען אויף זיך א פערפליכטונג לגבי אנ'-אויסלענדישער אויטאריטעט. די דאזיגע רעזול-טאטען זענען אונפערמיידליך, כאטש אין דער פראקטיק קען דער קאנגרעס נישט זיין מעהר ווי א פלאטפארם פאר רעדעס און א צוזאמענ-קונפט אויף אננעמען רעזאלוציעס".

דער גרויסער ערפאלג!
BRANKA-LUX
שאקאלאד פון גרעסטע פיינשמעקער!

ערשטע זיצונג פון שטאטראט אין ירושלים

ירושלים, 24. (יט"א טעלעגראפיש).

נעכטען איז פארגעקומען די ערשטע זיצונג פון שטאטראט אין ירושלים.

אויף דער זיצונג איז געווען פערטרעטען מצד דער ענגלישער רעגירונג דער ענגלישער קרייז-קאמיסאר פון ירושלים. דער הויך-קאמיסאר וואוקאפ איז נישט געקומען צו דער זיצונג.

דער אראבישער בירגערמייסטער האט געעפענט די זיצונג און ערקלערט אז דער נייער שטאטראט טאר נישט זיין קיין טריבונע פאר פארטייאישע קאמפליקטען נאר פאר פראדוקטיווער ארבייט.

נאכדעם האט געהאלטען א רעדע דער יודי-שער וויצע-בירגער-מייסטער.

די זיצונג איז געווען א געשלאסענע און עס זע-נען אפילו נישט צוגעלאזען געווארען די פרעסע-פארשטעהער.

ד"ר לודוויק וואלה
אינערליכע און נערווען-קראנקהייטען
היילט מיט עלעקטרישען שטראם פון הויכען דרוק. נאכ'ן צוריקקומען פון אויסלאנד, נעמט ווידער אן אין ווארשא,
ווידאק 12, וו. 1, טעלעפ. 6-97-69.

A. KANTOR S-cy
Grand Hotel
זוכט ערשטקלאסיגע
יובילער-פאכמענער

Dr. med.
Leon Familier
אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען
שערפיען 37 (בענעדיקטא) 6.
נעהמט אן פון 5—7 נאכמ.

אויגען-קליניק
מיט שטענדיגע בעטען פון
Dr. B. Donchin
פיעטריקאווער 90, טעלעפ. 221-72
נעהמט אן שטענדיגע אויגען-קראנקע (צוועק אפעראציע א. ז. וו.), ווי אויך אמבולאטאריעס פון 9 ביז 1 און פון 4 ביז 7.30 אווענד.

Dr. med.
Haltrecht
ספעציאל-ארצט פאר הויט-און געשלעכטס-קראנקהייטען
פיעטריקאווער 10, טעל. 245-21
נעמט אן פון 8—11 פריה און פון 1³⁰—2³⁰ מיטאג און פון 5—9 אוו. זונטאג פון 10—1 בײטאג.
עלעקטראגאליזיען.
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזן
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל

Dr. H. Szumacher
הויט- און וועגערישע קראנקהייטען
פיעטריקאווער 56, טעל. 148-62
נעמט אן פון 9 ביז 12; פון 2 ביז 4 און פון 7 ביז 9 אווענד; זונטאג און אנדערע חגאות פון 11 ביז 2.
לעטשניצע-פרייזען!

Dr. med. **M. Wajnberg**
נערווען-קראנקהייטען
(עלעקטריזאציע)
נעהמט אן פון 5 — 8 אווענד
זשעראמסקיעגא 25
טעל. 172-20

אכטונג, דאמען!
אין מיין ניי-ערעפענטען קליידער-אטעליער אויף בזשעזשינער 11 פראנט, 1. שטאק
בעקומט מען צו יעדער צייט פערשידענע
באלאווע און חופה-קליידער
לויט די נײעסטע פאריזער מאדעלן אויסגעבאר גט.
קאנקורענץ-פרייזען! סאלידע בעהאנדלונג!
קומט און איבערצייגט אייך!
Wypożyczalnia sukień balowych i ślubnych **M. Józefowiczowa**
Brzezińska 11, front 1 piętro, m. 5

אויערן, נאז און האלז קליניק
מיט בעטען פון
Dr. **Z. Rakowski**
פיעטריקאווער 67, טעל. 127-81
נעהמט אן שטענדיגע קראנקע (צוועק אפעראציע א. ז. וו.) ווי אויך אמבולא-טאריעס פון 11—1 און פון 5—8 אווענט.

AMBULATORJUM ZŁAMAN
(צובראכענע קנאכען)
מיט רענטגען-דורכלייכטונג אויפ'ן ארט
לעטשניצע-פרייזען
Dr. **J. Lubicz**
Południowa 9, tel. 183-17.

Dr. Zygmunt Henrykowski
ספעציאל-ארצט פאר וועגערישע הויט-קראנקהייטען און מענער-שוואכע
האט זיך איבערגעצויגען אויף
פיעטריקאווער 86
טעל. 143-63
נעהמט אן פון 8—11 און פון 6—9 אווענד.
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע זאל.

Dr. HELLER
ספעצ. פאר הויט און וועגערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע
טראוגוטא 8, טעל. 179-89
נעמט אן פון 8—11 און פון 4—8 אוונט
זונטאג פון 11—2 מיטאג.
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל.
אונבעמיטעלטע — לעטשניצע-פרייזן

Dr.
Wajnberg
ספעצ. פון לונגען- און הארץ-קראנקה.
וואוינט יעצט פיעטריקאווער 145
טעל. 126-02.
נעמט אן פון 9—10 פריה, 3—5, 8—9 אוו.

סענסאציע, געדענקט די אדרעס!
קליידער, אנצוגען, פאלטאס, סוועטערס ווי אויך פוטער און וועש
וואשט, רייניגט כעמיש און פארבט
רעעל און צו קאנקורענץ-פרייזען
די בעוואוסטע יודישע כעמישע
וועשערײ און פארבערײ
„עריקא"
מלינארסקא 2, (ביים רוג בזשעזשינער)
אונזערע פרייזען: פון 4 זל. אנ'אנצוג, פון 1,50 זל. א קלייד, פון 75 גר. א סוועטער, א ווינטער-פאלטען פון 4 זל. אנ'אויבערהעמד 50 גר. א קאלנער 15 גר.

מעטאל-בעטען
מאטראצען אלע ארט
קינדער-וועגעלעך
אין א רייכען אויסוואהל
הויזשימאטשסעס, אייז-קאסטענס, פעלד-בעטען פאטענט „Perfekt" א.ד. גל. קויפט מע אמביליגסטען אין דער עלטסטער און רעעלסטער פירמע
J. B. WOŁKOWYSKI
עקזיסטירט פון יאהר **1896**
פאבריקס-לאגער:
לאדז, נארוטאוויטשא 11
טעל. 137-70
געדענקט דעם אדרעס!
ספעצ. רעפעראטור-ווערקשטעל און לאקירעריי

דאנקזאגונג.
מיין הערצליכען דאנק דריק איך אויס דעם ה' ראדצא
פיאלקא
פאר זיין בעמיהונג פאר מיר אין דער האנדווערקער-קאמער.
מיט אכטונג
ל. מ. גלאזער
זשעראמסקיעגא 45. 5903

פאר גאלד, בריליאנטען
ביזשוטעריע
און לאמבארד-קוויטעס
צאהלט די העכסטע פרייזען
איזידאר פיאלקא
פיעטריקאווער 7.

Dr. med. **Z. Wajs**
האט זיך איבערגעצויגען אויף
נאוואמיעסקא 5 (פראנט)
ספעציאל-ארצט פאר הויט, וועגערישע, האר און געשלעכטס-קראנקהייטען
נעמט אן פון 9—1 און פון 3½—8 אווענד.
זונטאג און יום-טובים פון 9—1 מיטאג
צו לעטשניצע-פרייזען.

LABORATORJUM ANALIZ LEKARSKICH
„HIGJENA"
Gdańska 31a, tel. 192-64
אפען א גאנצען טאג. נעמט אן אלערליי אנאליזן פאר אונפערמעגליכע — ביליגערע פרייזן.

GABINET SWIATŁOLECZNICZY
עלעקטרישע בעשטראלונגען, קווארץ-לאמפען, סאלוקס, דיאטערמיע.
Gdańska 31a, parter, tel. 192-64
עס ווערט ארויסגעבארגט קווארץ-לאמפען אהיים.

Z intencji zaręczyn Sz. Szefa naszego
p. **Jakóba Leszczyńskiego**
z p. **Salą Okowitówną**
składają najserdeczniejsze życzenia 5921
Personel F-my
J. Leszczyński
w Łodzi.

בעקאנטמאכונג.
מיר זענען מודיע, דאס כ"ק מרן דער
בלענדאווער רבי שליט"א
(פון סאלנא 11) האט זיך איבער-געצויגען אויף
פאלודניאווא 32,
פראנט, 1-טער שטאק.
הגבאים דביהמ"ד
של אדמו"ר שליט"א 5945

Jakób Fail
דיפלאמירטער בוכהאלטער
ארגאניזירט און פיהרט האנדעלס-ביכער, איבערנעמט אויפזיכט איבער בוכפיהרונג, ווי אויך עקספערטיזען.
שרודמיעסקא 74 טעל. 130-57
5917

ביטשריפטען-ביורא
פאר די אדמיניסטראטיווע און געריכטס-אינסטאנצען
דוד יאקובאוויטש
לאדז, פיעטריקאווער 35, טעל. 116-07.

א הערציגען מזל-טוב ווינשען מיר אונזערע פריינד
לוזער און חנהלע פערלמוטער
צו זייער ניי-געבוירען
זהב'לע
מיר ווינשען אייך א גרינגע דערציהונג
יאקוב וויסבראט און פרוי
יחיאל פאמעראנץ און פרוי
און ישראל שמולעוויטש 5965

א הארציגען מזל-טוב צו דער פארלאבונג פון אונזער ליבען פריינד
ה' יוזשעק פראוו
מיט פרל. **לאלא באהם**
יוסף און פעלא גוטמאן 5911

מזל-טוב!
צו דער פארלאבונג פון פרל.
רעגינא פאסטאוועלסקא
מיט ה' **יאקוב שווארצבערג**
גראטולירען און ווינשען פיל גליק
יצחק דריישפיל און פרוי
בעריש פידרא און פרוי
מענדל לאנדסבערג און פרוי
און פרוי יוטע לענטשיצקא און קינדער. 5897

א הערצליכען זייט געזונט ווינשען מיר אונזער משפחה, פריינד און חברים ציטוגנס-פעדקויפערס צו אונזער אפפאהרען
קיין ארץ-ישראל
יחיאל פריינד
און קינדער

געווערעהלט קאמיסיעס אין לאדזער שטאט-ראט

אויף דער נעכטיגער זיצונג זענען פארגעקומען די וואהלען

נעכטען איז פארגעקומען א זיצונג פון שטאט-ראט, וועלכע איז צונויפגערופען געווארען דורך דעם רעגירונגס-קאמיסאר וואיעוואודזקי, כדי צו בעשטימען די רעגולאמינס פון דער פלענאר-זיצונג און פון פערשידענע קאמיסיעס און אויסצוועהלען די דאזיגע קאמיסיעס.

ס'זעהט אויס, אז די ענדעקישע פראקציע האט אנגענומען א נייע טאקטיק אין שטאט-ראט. אנשטאט די קאמפס-גרייטקייט האבען זיי ארויס-געוויזען אויף דער נעכטיגער זיצונג א גרויסע נאכגיביגקייט. זיי האבען אויף דער טריבונע נישט ארויסגעפיהרט זייערע קאמפס-רעדנער, נאר די מילדע, די רוהיגע. אין די קולוארען האט מען געשמועסט, אז אזויארום וועלען זיי ווירקען, אז מ'זאל בעשטעטיגען זייערע מיטגלידער אין דער שטאט-פערוואלטונג.

די בירגערליכע יודען האבען נעכטען פער-לוירען עטליכע מיטגלידער אין די קאמיסיעס, צוליב וואס די פעראייניגונג פון די יודישע פראק-ציעס מיט די ציוניסטען האבען זיך נישט בראקירט, נאר געגאנגען בעזונדער. פארוואס איז נישט גע-קומען צום בלאק? די ציוניסטען ערקלערען, אז זיי האבען זיך געווענדעט צו דער פעראייניגונג פון די יודישע פראקציעס מיט א פארשלאג וועגען א בלאק, אבער פון דארט האט מען ג'ענטפערט, אז מ'וויל קאנטראלירען די קאנדידאטען, וועלכע די ציוניסטען וועלען געבען אין די קאמיסיעס. דערויף האבען די ציוניסטען נישט געוואלט איינגעהען.

דער צווייטער צד ווידער האט ערקלערט, אז אנדערש האבען זיי נישט געקענט האנדלען און דאס איז א בעשלוס פון די פראקציעס.

די זיצונג

נאכדעם ווי ס'ווערט בעענדיגט דער אנדענק פון פערשטארבענעם ראטמאן וואלאווסקי (די ענ-דעקעס זענען דערביי נישט געווען) איז מען צו געטרעטען צו דער טאג=ארדנונג, דער פארזיצער קאמ. וואיעוואודזקי ערקלעהרט, אז אין שטאט-ראט האט זיך געבילדעט א נייע פראקציע פון כ. ד., וועלכע בעשטעהט פון 4 ראטמענער.

ס'ווערען דאן פארגעלייענט 2 דרינגענדע פארשלאגען פון די סאציאליסטישע פראקציעס. דער ערשטער איז וועגען דעם, אז מ'זאל געבען בעשטעטיגונג די סעזאן-ארבייטער, וועלכע האבען נישט אפגעארבייט קיין 104 טעג און קענען דעריבער נישט נעהמען קיין ארבייטסלאזע אונ=טערשטיצונג און דער צווייטער, אז דער שטאט-ראט זאל בעשטימען 250 טויזענד זלאטים אויף לעבענסמיטעל און בעהייצונגס - אונטערשטיצונג פאר דער ארימסטער בעפעלקערונג.

ראטמ. מינצבערג לעגט דאן פאר, אז מען זאל צוערשט בעשטימען דעם סעניארען-קאנווענט און דארט זאל בעשטימט ווערען דער צוזאמענ-שטעל פון די בעזונדערע קאמיסיעס. די ענדעקעס גהען דערויף נישט איין.

דיר קאלינאווסקי רעפערירט דאן דעם רעגו-לאמין פון די פלענאר=זיצונגען און פון די קא-מיסיעס. די רעגולאמינס ווערען אפגעשיקט אין דער רעכטליך-רעגולאמין-קאמיסיע.

ס'איז געווען פאראויסצוזעהען, אז די ענדע-קעס וועלען זיך ארויסזאגען געגען פראפארציאנע-לע וואהלען אין די קאמיסיעס, כדי נישט אריינ=צולאזען דארט קיין יודען. זיי האבען אבער דאס נישט געטוען בתנאי, אז די צאהל מיטגלידער אין יעדער קאמיסיע זאל זיין נישט פאריגע, אזויארום האבען זיך די ענדעקעס געוואלט פערזיכערען אין יעדער קאמיסיע א מעהרהייט. לויט זייער פאר-שלאג ווערט בעשטימט אין דער פינאנץ און ביוּ=דזשעט=קאמיסיע 15 מיטגלידער. אין דער אלגע=מיינער קאמיסיע — 11 אין דער רעגולאמין-קאמי-סיע, אויך 11 מיטגלידער.

ביי דער אויסרעכנונג לויט די פראקציעס שטעלט זיך ארויס, אז אין דער ביודזשעט-קאמיסיע האבען די ענדעקעס בעקומען 8 ערטער, „בעבע" 2, פעראייניגונג פון די יודישע פראקציעס — 2, סאציאליסטען — 1 און צווישען כ. ד. ציוניסטען און סאציאליסטען איז פארגעקומען א גורל וועגען די לעצטע 2 ערטער: זוכה בגורל געווען זענען די כ. ד. און סאציאליסטען. די ציוניסטען זענען גע-בליבען אהן א פערטרעטער אין דער קאמיסיע. פון יודען זענען אין דער קאמיסיע אריין די ראט-מענער ליבערמאן, זיידע און מילמאן.

אין דער קאמיסיע פאר אלגעמיינע ענינים זענען אריין פאלגענדע יודישע ראטמענער: אדוו. ווייצמאן און אדוו. רייכמאן. אין דער רעגולאמין-קאמיסיע — אדוו. דאבראניצקי. מילמאן און הא-לענדערסקי.

דאן רעפערירט נאטשעלניק זאלעסקי דעם רעגולאמין פון דער רעווידיר-קאמיסיע, וועלכע איז לויט דעם נייעם זעלבסטפערוואלטונגס-געזעץ אן אבליגאטארישע אינסטאנץ. די מיטגלידער פון דער קאמיסיע מוזען קענען די פוילישע שפראך און די פארשריפטען פון בוכהאלטעריע און קאמונאל-פינאנצען. די קאמיסיע קען אויך רופען זאכקענער אבער דאס מוזען זיין געשווארענע בוכהאלטערען.

דער רעגולאמין פון דער רעוויזיאנס-קאמיסיע ווערט איבערגעשיקט אין דער קאמיסיע. די וואה-לען פון דער קאמיסיע וועלען פארקומען אויף דער נאהענטסטער זיצונג. די קאמיסיע וועט בעשטעהען פון 10 מיטגלידער און 5 פערטרעטער.

נאטשעלניק ריבאלאוויטש רעפערירט דאן די פראגע וועגען אויסוועהלען א קאמיטעט פון דער שטאט-אויפבוי. די דאזיגע קאמיסיע דארף אויך פער-טיילען די בוי-קרעדיטען, אין דער קאמיסיע האט דער רעגירונגס-קאמיסאר פון זיין זייט בעשטימט 6 פאר-שטעהער און דער שטאט-ראט האט בעשטימט אויך 6 מיטגלידער צוליב דעם וואס די יודישע פראקציעס זענען נישט געווען בלאקירט איז אין דער קאמיסיע נישט אריין קיין איין יוד. נישט קוקענדיג דערויף וואס די ציוניסטען האבען זיך דא בלאקירט מיט די סאציאליסטען. ראטמאן האלענדערסקי האט זיך פון דעם בלאק צוריקגעצויגען, ביי אנדערע קאמיסיעס איז געווען בלאקירט די סאציאליסטישע פעראייני-גונג. אויך דער רעגירונגס-קאמיסאר האט אין דער קאמיסיע נישט בעשטימט קיין יוד.

דאן רעפערירט דער נאטשעלניק וויטאלאווסקי די פראגע פון אויסוועהלען א קאמיסיע פאר געזעל-שאפטליכער שוץ, ס'ווערט בעשלאסען צו וועהלען פינפצעהן מיטגלידער, צו דעם וועלען נאך צוקומען די סאציאלע אפטיילונגען און פארשטעהער פון די רעליגיעזע גמינעס, אין דער קאמיסיע זענען גע-וועהלט געווארען די יודישע ראטמענער רוט און פיין. ראטמאן פיין איז אריין דורך א גורל.

דא זאיין דער שטאט-ראט צוגעטרעטען צו בע טראכטען דאס בעשטעטיגען פון דער ביודזשעט-אויספיהרונג פארן יאהר 1933/34. ווען ס'האט נאך רעגירט דער סאציאליסטישער מאגיסטראט. דער ביודזשעט שליסט זיך מיט א דעפיציט פון איבער צוויי מיליאן זלאטעס.

ביי דער געלעגענהייט טרעטען ארויס די ראט-מענער צערבע (סאציאליסט) און האלענדערסקי (פ. צ.), דער לעצטער ווייזט אן אז דער רעגירונגס-קאמיסאר שפארט אפ פון דער סאציאלער שוץ און געזונדהייטס-וועזען. נאר כדי ארויסצוווייזען אנ'עודף פון ביודזשעט. די ערשטע ארבייט פון רעגירונגס-קאמיסאר. זאגט ראטמאן האלענדערסקי, איז געווען צו שטרייכען די סובסידיעס פאר די יודישע שולען.

ראטמאן ד"ר קרויש ווייזט אן, אז דער בילאנס איז רעכנונגס-בעשטעטיגונג אין נישט קלאר, מ'דארף זיי מאכען דורכזיכטיגער.

ראטמ. גאלאנזעק (נ.ד.) ענטפערט דעם ראטמ. האלענדערסקי. ער זאגט: דער אלטער סאציאליסטי-שער מאגיסטראט האט געגעבען איז שוץ די יודען מעהר ווי די קריסטליכע בעפעלקערונג, איצט האט זיך דאס בלעטעל איבערגעדרעהט, די קריסטליכע בע פעלקערונג וועט איצט מעהר האבען פון דער שטאט.

דער בילאנס ווערט איבערגעשיקט אין דער רע ווידיר-קאמיסיע.

ס'ווערט דאן בעטראכט די דרינגענדע פאר-שלאגען. די דרינגליכקייט פון ערשטען פארשלאג ווערט אנגענומען דורך אלע פראקציעס, דער רעגי-רונגס-קאמיסאר מאכט דאן דאס ערשטע מאל א גע ברויך פון דעם נייעם זעלבסט-פערוואלטונגס-געזעץ און ערקלערט אז ער קען דעם פארשלאג נישט שטעלען צו אפשטימונג ווייל ער האט נישט קיין געלד דערויף, דער קאמיסאר ערקלערט אז אויף דער נאהענטסטער זיצונג וועט ער קומען מיט א גע בויען פראיעקט וועגען דעם ענין. דער צווייטער פאר-שלאג ווערט אפגעשיקט אין דער קאמיסיע.

אויף דער בעכטיגער זיצונג זענען אויך אנוועז-זענד געווען די פינף ענדעקישע ראטמענער, וועלכע זענען בעשולדיגט אין דעם גרויסען פראצעס, ווי בעקאנט וועט דער אורטייל הייבט ארויסגעטראגען ווערען.

די נאהענטסטע זיצונג קומט פאר דעם קומענ-ד'יגען דאנערשטאג.

לעגאליזאציע פון דער דייטשער בעוואפנונג

וועט בעטראכטען דער פראנצויזישער פארלאמענט

פאריז, 24 (ספ. טעל.) דער פראנצויזי-שער אויסערן-מיניסטער לאוואל האט מסכים געווען צו שטעלען אויף דער טאג-ארדנונג פון דער מאר-גענדיגער פארלאמענט-זיצונג די אינטערפעלאציע פון פראנקלין בולא די פראגע וועלען לעגאלי-זירען די בעוואפנונג.

ווינער סאציאל-דעמאקראט יוליוס ברוינטהאל

בעפרייט פון קאנצענטראציאנס-לאגער בתנאי, אז ער וועט תיכף אבפאהרען קיין א"י

ווין, (יט"א) דער בעקאנטער סאציאל דעמאקראט און געוו. שעף-רעדאקטאר פון „קליי-נעם בלאט, יוליוס ברוינטהאל איז בעפרייט גע-ווארען פון קאנצענטראציאנס-לאגער וועלערסדארף.

יוליוס ברוינטהאל איז געהאט ארעסטירט געווארען אין צוזאמענהאנג מיט די פעברואר-געשעהענישען, שפעטער איז ער בעפרייט געווארען פון תפיסה און דאן האט מען איהם אינטערנירט אין קאנצענטראציאנס-לאגער.

פון קאנצענטראציאנס-לאגער איז ברוינטהאל אבער בעפרייט געווארען געגען דער פערפליכטונג פארצושטעלען ביז'ן 2-טען פעברואר אנ'א"י-וויזע און תיכף אבפאהרען קיין א"י.

ווי מען טיילט מיט, איז די בעפרייאונג פון ברוינטהאל געקומען אלס רעזולטאט פון אנ'-איינלאדונג, וואס ער האט בעקומען פון א"י צו האלטען דארט א רעפעראטען-ציקל איבער סאציאל פאליטישע פראגען.

פעהלערין פון הארץ און נערווען-סיסטעם

דערלויבען נישט צו טרינקען אויפרייצענדע קאווע און טעה. זעהר ווירקזאמע מיטינקייט ביי די פעהלערן וויזט ארויס דאס בעקאנטע קרייטעכצער-געמישעכץ פון

Oskar Wojnowski HERBACIANKA

פערלאנגט אין די אפטייקען און סקלאד-אפטעטנעס.

Skład główny: Warszawa, Al. Jerozolimska 75, tel. 857-25 פרייז פון א שאכטעל 2,50 זל.

אויף דער פראווינץ ווערט ארויסגעשיקט פער פאסט דורך נאכנאהמע שטועניגסטענס 2 פעקלעך.

דערמארדעט א יודען אין רמת גן

עס זענען ארעסטירט געווארען דריי אראבער

ירושלים, 24 (ספעצ. טעל.)

אין רמת גן האבען אראבער דערמארדעט דעם יודישען שווייגער ישראל לאכמאן און זיין פרוי מלכה איז שווער פערוואונדעט געווארען.

עס זענען ארעסטירט געווארען צוויי אראבער אויף וועלכע עס איז פערהאן א חשד, אז זיי האבען א שייכות צום מארד.

ווי עס שטעלט זיך ארויס, איז דער מארד געשעהן אויפ'ן באדען פון פערזענליכער נקמה.

אייער גליק געפינט איהר

אין דער קאלעקטור פון

י. א. פיינגאלד,

8 שרודמיעסקא 8

קויפט שוין א לאס צו דער 1-טער קלאס 32-טער מלוכה-לאטעריע

כל הקודם זכה!

רעפרעזענטאנץ-טעאטער

„ראזמאיטאשטשי" ציגעל-גאס 27 טעל. 112-25.

דירעקציע: דוד צעלמייסטער.

היינט פרייטאג און מארגען שבת

פייערליכער קבלת-פנים

פאר דעם בעריהמטען יודיש-דייטשען שויישפילער, פרעמיער פון ריינהארדט- און פיסקאטאר-טעאטער

אלעקסאנדער גראנאך

היינט פרייטאג 9.15 אווענד | מארגען שבת 4.30 נאכמ. (צו ביליגע פרייזען)

און מארגען שבת, 9.15 אווענד

פאפולערע פרייזען! ● פאפולערע פרייזען!

אלעקסאנדער גראנאך'ס אויפפיהרונג פון

דער וועלט-בעריהמטער אקטועלער צייט-פיעסע

די געלע לאטע

אין 3 אקטען, 4 בילדער פון ד"ר וואלף. — די הויפט-ראלע פיהרט אויס אלעקסאנדער גראנאך. — ספעציעלע עפעקטען און דעקאראציעס פון ארטיסט-מאלער ב. קודעוויטש.

עס בעטייליגט זיך דער גאנצער קינסטלער-אנסאמבל (לויט א"ב):

באזשיק מאקס, גרודבערג יצחק, גוטמאן פלמן, הילסבערג מרדכי, האמבורגער דוד, הערשקאוויטש שלמה, ליפמאן נאטאליע, ליפמאן משה, ליטאן עני, לעוועבראווסקא רייזל, לעוועבראווסקא לאה, לעמבערגער גרשון, לודנער שמואל, סטרוגאטש יוסף, צווייליך ישעיה, רובינא פאני.

קינא-טעאטער

„MIRAZ"

11 ליסטאפאד (קאנסטאנט.) 16

היינט און פאלגענדע טעג!

דער אונגעוועהנליכער פילם פול מיט שפאנונג און עמאציעס א. ז.

„די נקמה פון ד"ר פו מאנשו"

אין די הויפט-ראלען:

Warner Oland, Neil Hamilton

אויסערן פראגראם: וואכען-זשורנאל פון P. A. T. און Paramount

פרייזען פון די פלעצער: 54 גר., 85 גר. 1.09 זל. באלקאן 75 גר.

דער זאל איז גוט בעהייצט.

„לאגע פון די יודען אין סאאר-געביט איז טונקעל און אונזיכער"

אינטערוויאו מיט'ן ראבינער פון סאארבריקען דר. ראטשילד

וויען, (יט"א) אין א ווינער בלאט איז פערעפענטליכט אן אינטערוויאו מיט'ן נייעם ראבינער פון סאארבריקען ד"ר לאטהאר ראטשילד, וועלכער האט איבערגענומען דעם דאזיגען אמט אויפ'ן ארט פון ראבינער ד"ר פרידריך רילף (דר. רילף איז, ווי בעקאנט, אפגעפאהרען קיין א"י).

די לאגע פון די יודען אין סאאר-געביט, האט ד"ר ראטשילד ערקלערט, איז דונקעל און אונזיכער. מיר ווייסען נאך נישט, ווי עס וועט זיך דא געשטאלטען דער גורל פון די יודען. אונזער גאנצער האפנונג לעגען מיר דערווייל אויף די בעשלוסען פון דער סאאר-קאמיסיע אין רוים, וואו די פערטרעטער פון פראנקרייך און דייטשלאנד, וועלכע האבען זיך דארט בעראטען איבער סאאר-פראגען, זענען געקומען צום הסכם, אז די סאאר-געזעצגעבונג טאר נישט איינגעפיהרט ווערן אין משך פון איין יאהר צייט נאכ'ן צוריקאיינגלידערן סאאר אין דייטשלאנד.

טראצדעם גרייטען זיך אבער די סאאר-יודען צו זייער שווערען גורל. מיר וועלען מוזען פערברייטערן אונזער הילפס-אקציע, וועלכע וועט אהן ספק זיין נויטווענדיג, כדי צו זיין בעוואפענט געגען דער נויט און עלענד, אויף וועלכע מען דארף זיך ריכטען.

נישט די רייכע יודען זענען אונזער זארג. זיי קענען לייכט אנהויבען א נייע לעבען אין אויסוואנדערונגס-לאנד. גרויס איז אבער די צאהל יודען, וואס לעבען אלס אנגעשטעלטע און ארבייטער מיט זייער שכירות פון האנד און מויל. זיי וועלען בלייבען ראטלאז און הילפסלאז אויפ'ן גאס. זיי צו העלפען, וועט זיין אונזער שווערסטע אויפגאבע.

ווער עס קען, וועט עמיגרירען. די גאנצע יוגענד, כמעט אהן אויסנאם, וויל קיין א"י, און מיר בעמיהען זיך צו פערשאפען פאר זיי א געוויסע צאהל פליטים-סערטיפיקאטען. אנדערע ווילען שטעלען זייער האפנונג אויף פראנקרייך, וואו זיי גלויבען צו קענען געפינען מעגליכקייטען פון ארבייט און עקזיסטענץ. קיין לוקסעמבורג מעגען פאהרען אלע יעניגע, וואס ווילען דארט לעבען, אבער נישט ארבייטען.

א געוויסע צאהל יודען האט שוין פערלאזען דאס סאאר-לאנד. דערווייל איז נאך נישט מעגליך פעסטצושטעלען זייער צאהל. מען ווייס אויך נישט, וויפיל פון די 5000 סאארלענדישע יודען וועלען בלייבען, וועלען מוזען בלייבען.

א פעלקערבונד-קאמיסיע — האט ראבינער ד"ר ראטשילד פערענדיגט — איז איצט ביי דער ארבייט אין סאארבריקען. זי וועט פיל ביישטייערן קלארצומאכען די לאגע. ענדגילטיגע קלאהרהייט וועט אונז אבער וואהרשיינליך ברענגען ערשט די צוקונפט, וועלכע מיר מוזען קוקען אין פנים, אז מעג זי פאר אונז צוגרייטען וואס נאר זי וויל.

די לעצטע אגענץ-סעסיע אין ניו-יארק

איז געווען די קאנסטרוקטיווסטע סעסיע, וואס די יוד. אגענץ האט ווען עס איז אפגעהאלטען

בעוויל לאסקיס בעריכט וועגען זיין רייזע קיין אמעריקא

לאנדאן (יט"א) אויף דער לעצטער זיצונג פון ענגלישען ועד־הקהלות (בארד או דעפיוטיס) האט דער פרעזידענט פון ועד, נעוויל לאסקי, אפגעגעבען א בעריכט פון זיין לעצטער רייזע קיין אמעריקא.

דער הויפט־צוועק פון מיין אמעריקאנער רייזע, האט נעוויל לאסקי ערקלערט, איז געווען די סעסיע פון אדמיניסטראטיוו־קאמיטעט פון דער יידישער אגענץ. וועלכע איז פארגעקומען אונטער מיין פאר־זיץ. דאס איז געווען די צומייסטען קאנסטרוקטיווע סעסיע, וואס די אגענץ האט ווען עס איז אפגעהאלטען. עס זענען אנגענומען געווארען וויכטיגע רעזאלוציעס, און איין רעזולטאט פון דער סעסיע איז אין ארויסגעוויזען געווארען פיל גוטער ווי־לען דער אגענץ און דעם א"י־ווערק.

בעת מיין וויילען אין אמעריקא האב איך אויך בעזוכט פילאדעלפיא, וואו איך האב בעגריסט א 1500־קעפיגע פערזאמלונג לטובת א דרייוו פאר סאציאלער הילף. איך האב אויך ביגעוואוינט און בעגריסט די יעהרליכע קאנפערענץ פון יודיש־אמע־ריקאנער קאמיטעט.

חוץ לזה, טיילט ווייטער מיט נעוויל לאסקי, האב איך מיך בעטייליגט אין א פערזאמלונג פון „דזשאינט" און אין אן אנאפיהאמע, וואס איז ארויס געגעבען געווארען דעם הויך־קאמיסאר פאר די ענינים פון דייטשע פליטים, מר. דזשעמס מאקדאנאלד. איך האב מיך צונויפגעטראפען מיט פיל יודען און קריסטען און בעוואונדערט מיט קריסטען, וואס פערנעהמען א פיהרענדע שטעלונג אין די בעמיהונגען פון איינשטעלען גוטע יודיש־קריסטליכע בעציהונגען.

איך בין געווען אין וואשינגטאן, וואו איך האב געהאט א צוויי־שעה'דיג געשפרעך מיט ריכטער לואיס בראנדייס. דאס איז געווען א העכסט וויכטיג געשפרעך. איך האב מיך אויך געזעהען מיט'ן ריכטער בנימין קארדאזא. די ביידע מיטגלידער פון העכסטען געריכט פערנעהמען א זעהר הויכע שטעלונג אין אמעריקאנער לעבען. איך האב מיך אויך געטראפען מיט אנדערע הויכגעשטעלטע פער־זענליכקייטען פון אמעריקאנער געריכטס־וועזען.

לסוף ערקלערט נעוויל לאסקי, האב איך בעגריסט א פערזאמלונג פון „הדסה". צוליבן שלעכטען וועטער האב איך נישט געקענט פליהען קיין קאנאדע.

88 פראצענט חלוצישע עולים געהען אין ארץ־ישראל אין דארף

ווארשא (יט"א) דער מרכז „החלוץ" האט ערהאלטען פון ארץ־ישראל די רשימות פון די חלוצישע עולים און זייער איינארדנונג אין לאנד. ווי עס ווייזט זיך ארויס, זענען פון פאריגען שנה־יול 88 פראצענט מיטגלידער פון „החלוץ" געגאנגען אין דארף און זענען כמעט אלע איינגעארדנעט געווארען אין קבוצים. פון די צוויי פלוגות חלוצים, וועלכע זענען עולה געווען אויפ'ן סמך פון דעם שעריול, זענען געגאנגען אין דארף און אין קבוץ 85 פראצענט.

פעראייניגונג פון רעליגיעז־ליבעראלע יודענטום

בערלין (יט"א) די פעראייניגונג פון רעליגיעז־ליבעראלע יודענטום אין דייטשלאנד האט די טעג אפגעהאלטען איהר אלגעמיינע פערזאמלונג און אנגענומען פערשידענע בעשלוסען לויט די אל־געמיינע ליניען פון רעליגיעזען ליבעראליזם. ספעציעלע רעפעראטען זענען אויף דער פערזאמלונג געווען געווידמעט דער פראגע פון „שמירת־שבת".

היטלער-רעגירונג רופט צו באי־קאטירען יודישע אדוואקאטען אויך אין אויסלאנד

פראג (יט"א) אין דייטשען יוסטיץ־מיניסטעריום איז צוזאמענגעשטעלט געווארען א ליסטע פון „דייטש־בלוטיגע אדוואקאטען אין דער טשעכאסלאוואקיי", וועלכע איז צושיקט געווארען צו אלע דייטשע אדוואקאטען מיט דער אינסטרוקציע, דאס פאר סובסטיטוציעס און עהנליכע פאלען זאלען זיי זיך בעדינען בלויז מיט אזעלכע אדוואקאטען, וואס זענען אויפגענומען געווארען אין דער ליסטע.

קלאנג-סינא=טעאטער

Zachęta

זגערזשער 26

היינט און פאלג. טעג!

גרויסער דאפעלטער שלאגער-פראגראם!

— I —

„יעקאטערינא די גרויסע"

גרויס מאנומענטאל מייסטערווערק מיט

Elżbieta Bergner

אין דער הויפט-ראלע

— II —

די הערליכע קאמעדיע

„מיין שטרעבען ביזטו"

מיט **LILJAN HARVEY**

אין דער הויפט-ראלע.

דער זאל איז גוט בעהייצט.

דער שמייכעל — פערגליווערט

(ביים ד"ר שאבאד'ס פרישען קבר)

פון אברהם מארעווסקי

* * *

די אלע געביטען, אויף וועלכע דאקטאר שאבאד איז געווען טעטיג, און פון וועלכע ארום זיין ארון וועלען דורך די גאסען פון ווילנע צו דער ליה זיינער זיך אויפזאמלען און אפהילכען די טויזענטער שבחים —

דאס אלץ איז — נעבענזאכען.

שאבאדס אמת'ער מהות און תוכן איז געווען — מענטש'ין.

ד"ר שאבאד איז געווען א גרויסער געלערנטער אויף זיין געביט.

אלס פאציענט זיינער האב איך צו דערציילען אז, נישט זייענדיג קיין ספעציאליסט פון האלז־קראנקהייט, האט מיר ד"ר שאבאד אמאל אזוי פער־ביגייענדיג, געגעבען אן עצה, וועלכע האט בעוויזען דיין טיפע בעהאווענטקייט אויף דעם געביט:

אן עצה, וואס א צאהל וועלט־קאפאציטעטען האבען נישט פערשטאנען זי צו געבען.

און פון יענעם טאג פלעג איך שטענדיג טרעפענדיג דעם דאקטאר, געדענקען, אז איך האב פאר זיך —

א „פראפעסאר". —

וועלכער טראגט נישט דעם טיטול דער־פאר, וואס אין ווילנע ווערט יורען דער טיטול כמעט קיינמאל נישט איינגעטיילט.

דא ווערט נישט געמיינט חלילה קיין שום „פאליטיק". —

ס'איז באר — א פעסטשטעלונג...

* * *

לעבען אין די יודישע הימען, און עס וואנדערען איבער די גאסען די יודישע גייסטער...

טיפע, שיינע, צארטע און אפט שארפע — און דאס גרויסע לעבען פון דער וועלט און די מעכטיגע עכאס פון קאסמאס מיידט זיי אויס —

וויל יודען, יודען זענען זיי...

אנדערע יובלען, אנדערע שמידען די גאלדענע רינגען פון קולטור און וויסען, און אנדערע טראגען די קרוינען, די לארבערס, די אימארטעלען.

יודען קוקען און שווייגען —

און שמייכלען.

געשמייכלט מיט אן אראפגעלאזטען בליק האט די לעצטע יאהר־צעהנדליגען דאקטאר שאבאד.

און איז זיין שטילען שמייכעל פלעג איך לייענען פאליאנטען פון טיפער מענשליכקייט, ווילנער שקייט און — יודישער גייסטיגקייט.

און דער שמייכעל זיינער פלעגט איז מיינע אויגען אפשפיגלען אלע טענער און ניואנסען פון איבערלעבונגען, וואס ברענגען פלעגען די לעצטע יאהרען פון ענטוישונג און ווייטיק.

* * *

צוויי לעצטע בעזוכען זענען מיך איינגעשניטען אין מיין זכרון.

אויף מארגען נאכ'ן מיסוג צוליב א אוטא־דא־פע אין בערלין — אפריל 1933 בין איך געזעסען ביי דאקטאר שאבאד שפעט אין אוונד און דער שמועס האט זיך געפלאכטען —

ארום היטלער'ן און זיין וועג.

שאבאד'ס שמייכעל האט זיך בעדעקט מיט ביטערע קנייטשען אויפ'ן שטערן, און אויף די ליפען — „געענדיגט די וועלט".

אין א קנאפען יאהר שפעטער האבען מיר אין ווילנע געפייערט זיין 70 יעהריגען יובל. טאג־ט, ווייז, אויבסט „ראזינקעס מיט מאנדלען".

ער איז געווען ווי א בר מצוה, האט זיך אר־בערגענומען מיט די מתנות. מיך געטראפען מיט א שמחה:

— „אייער ארטיקעל איז אנדערש ווי אלע אנ־דערע". כ'האב איהם אין יענעם יובל ארטיקעל אנ־געריפען „ייד'ע" און געשריבען אז 70 יאהר איז פאר דעם טיטעל נישט גענוג: ער מוז אלט ווערען 90 און 100.

אויעקגייענדיג האב איך צו איהם געזאגט: געדענקט זשע, דאקטאר, דעם תנאי: לאנג לעבען!

האט ער לוסטיג געענטפערט:

„ראד סטאראטסא".

* * *

און ער האט געשמייכעלט דער דאקטאר שאבאד און שפעטער האב איך איהם געטראפען אויף זיין דראשקע פאהרענדיג אויפן זומער־וואוינונג.

— איך וועל אייך אויסטערפיהרען, זעצט זיך ארויף.

און ער האט געשמייכעלט... אזוי האבען מיר זיך געשיידט.

יולי 1934.

און הערבסט־ידיעות: סקלעראז, אמפוטירט א פוס.

און ציטנד די ידיעה —

„געשטארבען ד"ר שאבאד".

* * *

איז איביגען ווייטיק זיין שמייכעל פערגלי־ווערט געווארען...

דער שמייכעל און דער ווייטיק און דער באמען איז א פופציג־יעהריגער פנקס — פון ווילנע, פון יודישקייט, פון הויכער איראפעאישקייט פון „וועלט־ליכקייט" — און שיינסטען אידעאלסטען און אמת'־דיקסטען זיי פון ווארט.

ד"ר צמח שאבאד איז שוין נישטא.

א מצבה וועט שטיין אין ווילנע צווישען די היגלען און לאנקעס.

און נעבען דער מצבה וועט זיך יעדער אפשטע־לען, און די שטילע פרייד פון דער שמייכלענדיגער געשטאלט וועט פערשווינדען, און ס'וועט זי פער־ביטען —

א ווארימער טרויער אויף די אויגען:

„שאבאד"...

...פון ווילנע קיין לאדז האט א טיפער האר־צער־רייסענדיגער קרעכץ צום אויער דערגרייכט: — „געשטארבען דאקטאר שאבאד"...

* * *

די לאדזער יודישע גאס קאן זיך נישט פאר־שטעלען ווי אט דער טרויער וועט הילכען און אויסזעהען אין די גאסען — פון ווילנע.

וויל —

ווילנע איז פון לאדז מעהר אנדערש, ווי אנ־דערש איז — מאנטשעסטער פון הידעלבערג, ווי אנדערש איז א קוימען פון א בריק, ווי אנדערש איז א מורמלערייע פון דורך ווינטען צעוויגטע צווייגען — פון געטומעל אויף יארידען, פון געוויינבעל צווי־שען וועגענער און רעדער...

* * *

ווילנע האט בעגלייט דעם דאקטאר שאבאד צום ארט פון אייביגען שווייגען.

און צווישען בערגלעך און היגלען וועט ענט־שטיין א שטיין אן אימפאזאנטער, און פון דער גע־שטאלט וועט בלייבען —

„שאבאדס מצבה".

און ווער עס קען די ספעציפישע שטימונגען פון ווילנער מעלאנכאליע, וואס וועלט־וואנדערער וועלען קוים ערגעץ געפינען עהנליכע מאטיוען איז אן אנדער ווינקעל פון צעווארפענע יודישע ישובים, —

וועמען ווילנער מינארען און דעמעונגען זא־גען עפעס, —

דער וועט נעבען שאבאדס מצבה זיצען און הארכען ווי ווילנע דערצעהלט דא איהרע ווייטיקען און טרייסטען —

פאר די דאזיגע בלוטיגע און טרעהרענדיגע פופציג יאהר.

* * *

דאקטאר צמח שאבאד האט דורכגעטראגען אויף זיין געמיט דעם גאנצען קאמפלעקס פון דרייסטע האפנונגען און שטענדיגע ענטוישונגען וועלכע האבען אנגעפיהרט מיט אונזערע לעצטע 3 דורות.

און „אונזערע" — מיינט דא: די יודישע אינ־טעליגענץ — „פון רוסלאנד, ליטע און פוילען" אט טאקע ווי דער בונד האט זיך בעצייכענט אין זיין ערשטער לעגיטימאציע —

„פוילען, ליטע און רוסלאנד".

דאקטאר שאבאד —

„טימאפיי אסיפאוויטש" —

האט זיך געטוליעט אין דער יוגענד צום בונד, איז שפעטער געווען א רוסישער ליבעראל, און ענד־ליך, — א יידישיסט, וויל ער האט געזוכט, זיין גייסטיגע היים.

און די היים האט ער נישט געפונען...

נישט געפונען — וויל קיין שום יודישער מענש האט זי נישט, אויב ער שטעלט מיט זיך פאר א גרויס פון אינטעלעקטועלען ווערט, און אויב ער לעבט הערביי אזוי ווי ער איז געבוירען:

א ייד...

„בעציהונג פון סעקוועסטראַטאָר צום בירגער מוז געענדערט ווערן"

כאַראַקטעריסטישע שטימע פון אַ סאַנאַטאָרישער צייטונג

די פּראַקטיק פון די נידריגע שטייער־באַאַמטע, און בעוונדערס פון די שטייער־סעקוועסטראַטאָרן, זענען די ברייטע שיכטן פון דער באַפעלקערונג זעהר גוט באַקאַנט, עס זענען עדות הונדערט פון די אָפטע פּראָצעסן, וועלכע ענטשטעהען אַלס רעזולטאַט פון די קאָנפליקטן, וואָס ברעכן אויס צווישן די שטייער־צאָהלער און די סעקוועסטראַטאָרן בײַם ערפילן זייערע אַמטליכע פליכטן. עס זעהט אָבער אויס, אַז אויך אין די מאַסגעבענדע קרייזן הויבט מען אָן צו קומען צום באַוואוסטזיין, אַז עפּעס איז אויף דעם געביט נישט אין אָרדנונג און פאָדערט אַן אויסבעסערונג. אין דעם נעכטיגן האַלב־אָפיציעלן סאַנאַטאָרישן „קוריער פּאָראַנני" איז פאַרעפנטליכט אַן אַרטיקל וועגן דער דאָזיגער אַנגעווייטאָגטער פראַגע. מיר ברענגען איי־ניגע אויסצוגן פון דאָזיגן אַרטיקל:

„די איינגעוואָרצלטע נאַרישקייט פון די מנ־הגים פון די נידריגערע שטייער־באַאַמטע און בע־זונדערס פון די סעקוועסטראַטאָרן איז נישט לייכט צו באַזייטיגן. זייער פּראַקטיק באַטראַכטן זיי אָפּט אַלס עפּעס אַן אומבאַריהרליכע טאַבו. עס דוכט זיך זיי, אַז אָהן אָפּהיטן דעם מנהג, וואָס זיי האָבן זיך געשאַפן, וואָלט זייער טעטיגקייט נישט געהאַט די נויטיגע באַדייטונג און זייער באַאַמ־טען געוויסן וואָלט זיי געמאַכט פאָרוואָרפן איז מאַנגל פון געוויסנהאַפטיגקייט בײַם ערפילן זיי־ערע פליכטן בנוגע דער מלוכה. די אויסגעאַרביי־טע מעטאָדע ווערט אָנגעווענדעט אין אַלע פאַלן, אָהן אויסנאַהם, ווי למשל, די גרינגשעציגע און שטרענגע באַציהונג צו די בירגער שטייער־צאָהלער אַנשטאָט די העפליכע און פאַרשטענדיגע. ווייל עס איז דאָך זיכער, אַז נאָר אַ פאַרשווינדענד קליינער טייל פון די שטייער־צאָהלער קען פאָדערן אויף אַ שטרענגע באַהאַנדלונג.

אין די נידריגסטע שיכטן פון אונזער שטייער־אַדמיניסטראַציע, וועלכע אַרבייט אַלס גאַנצעס ער־פאָלגרייך פאַרן מלוכה־אוצר, פיהלט זיך דער מאַנ־געל אין פאַרשטענדניש אויף וואָס עס דאַרף זיך שטיצן די באַציהונג פון דער אַדמיניסטראַטיווער מאַכט צום בירגער. דאַגעגן ווערט צוגעגעבן צו פיל באַדייטונג צו ווערטער און מעשים, וואָס זענען שוין אַמאָל אָנגעווענדעט געוואָרן דורך דעם ניד־ריגען שטייער־באַאַמטן. אין דער פּראַקטיק פון נישט איין סעקוועסטראַטאָר האָט שוין פּאַסירט, אַז ער האָט נישט געהאַט אין זיך קיין כח צו רע־וויזירן עפּעס אַ באַשלוס, וואָס ער האָט אָנ־גענומען, הגם די באַדינגונגען האָבן דאָס געפאָ־דערט נישט נאָר אין נאָמען פון גערעכטיגקייט, נאָר אויך אין נאָמען פון די מלוכה־אינטערעסן. ווייל די נישט קלוגע „אומבויגזאַמקייט" פון דער דאָזיגער פאָדערט — פאַרשטעהט זיך, אין דער פאַרשטעלונג פון סעקוועסטראַטאָר — דער פּרעס־טיזש פון אַמט. עס איז בעסער דעם בירגער צו רואינירן, איידער זיך מודה זיין, אַז זיין רעקלאַ־מאַציע איז אַ גערעכטע.

אויף דעם געביט קומט אָפּט פאָר, אַז שטייער־צאָהלער ווערן שטאַרק בעוולה'ט. דער סעקוועס־טראַטאָר, וואָס האָט אַמאָל געהאַט צו טון מיט „נישט־וויליגע" שטייער־צאָהלער, וואָס באַהאַלטן זייערע הכנסות אָדער פאַרמעגנס, באַציהט זיך שוין מיט אַ פאָראורטייל און אומצוטרוי צו אַ שטייער־צאָהלער, וועלכער האָט פאַקטיש נישט קיין שום פאַרמעגנס אָדער אינווענטאַר. און דאָ העלפן נישט קיין שום פאַרענטפערונגען און שבועות פון בירגער שטייער־צאָהלער, אַז ער האָט, למשל, אין דאָרף נאָר איין קוה, אָדער אין שטעטל — נאָר איין נייעמאַשין, וועלכע איז מפרנס די גאַנצע משפּחה. דער סעקוועס־טראַטאָר, וואָס איז חושד דעם שטייער־צאָהלער אין בייזן ווילן, פאַרשרייבט און ליציטירט דאָס לעצטע ביסל אָרימקייט פון וועלכן דער בירגער ציהט זיין חיונה. אַזוי אַרום שטופּט דער סעקוועסטראַטאָר אַראָפּ דעם שטייער־צאָהלער אין אָפּ־גרונד פון אָרימקייט, בעוולה'ט איהם, און גלייכ־צייטיג ברענגט ער שאָדן דעם מלוכה־אוצר, דער־מיט, וואָס עס געהט פאַרלוירן, הגם אַ קליינער, אָבער דאָך אַ שטייער־צאָהלער.

ווי אָפּט האָט פּאַסירט, אַז דער סעקוועסטראַ־טאָר, וועלכער טאָר נישט ליציטירן דעם לעצטן מלבוש, וואָס דינט צום טעגליכן געברויך, האָט געהייסן אַראָפּנעהמען דאָס מלבוש און אָנטאָן עפּעס אַלטע שמאַטעס, וואָס ער האָט געפונען ערגעץ אין אַ ווינקל און דאָס אַראָפּגענומענע מלבוש סעקוועסטרירט, בכדי צו קענען זיך ריהמען פאַר דער העכערער מאַכט מיט זיין געוויסנהאַפ־טיגקייט בײַם ערפילן די פליכטן. זעהר אָפּט זענען די פאַלן פון ליציטירן דאָס פאַרמעגן, וואָס געהערט גאָרנישט צום שטייער־צאָהלער, נאָר צו אַן אַנדערער פּערזאָן. וויפיל אַנקלאַגעס, רע־קורסן און פּראָצעסן אַפילו זענען שוין פאָרגע־קומען צוליב דעם. די אַמטן און שטייער־קאַמערן זענען פאַרוואָרפן מיט הונדערטער אַזעלכע אַנ־קלאַגעס און אַ חוץ אַן אויפרעגונג פון די בירגער ווערן נאָך די אַמטן פאַרוואָרפן מיט אַ נויטיגע אומנוצליכע און איבריגע אַרבייט.

די דאָזיגע באַציהונגען קענען אויסבעסערן נאָר אַן ערציהערישע און אויפקלערישע אַקציע צווי־שען דעם נידריגערן פּערסאָנאַל פון דער שטייער־אַדמיניסטראַציע וועגן די געהעריגע באַציהונג פון די שטייער אָרגאַנען צום בירגער. אַ העפליכער סעקוועסטראַטאָר, וואָס ערפילט זיין ראָלע פון אַ שטייער־באַאַמטן מענשליך און מיט'ן געפיהל פון גערעכטיגקייט, וועט בײַם שטייער־צאָהלער אַרויס־רופן פאַרטרויען און עס וועט אויך וואַקסן דער פאַרוואַנטוואָרטליכער אויטאָריטעט פון שטייער־באַאַמטן".

אמעריקאנער דייטשע שאפען

א מעכטיגע אנטי=היטלער=ארגאניזאציע

צום קאמף געגען די נאצים אין אמעריקא און אין דייטשלאנד

פון ניו־יאָרק שרייבט מען:

אין דער צייט, ווען די היטלעריסטן און די דייטשע אַנטיסעמיטן אין ניו־יאָרק און איבער גאַנץ אַמעריקא רייסן זיך אַרום ווי ... און ... וועלען. דער פיהרערשאַפט אין די היטלער־אָרגאַ־ניזאַציעס „פריינד פון נייעם דייטשלאַנד", האָט זיך איבערן גאַנצן לאַנד אָנגעהויבן אַ שטילע, אָבער אין דער זעלבער צייט אַ שטאַרקע באַוועגונג צווישן די דייטשן אין אַמעריקא צו שאַפן אַ מעכטיגע אַנטי־נאַצי־אָרגאַניזאַציע.

די אָרגאַניזאַציע האָט זיך אַ נאָמען געגעבן „דער דייטשער פרייהייטס־בונד". די אָרגאַניזאַ־ציע איז נישט קיין סאָציאַליסטישע אָבער זי נעהמט אַרום אַלע אמת פרייהייטס־ליבענדע דייטשן, אָהן אונטערשייד צו וואָס פאַר אַ ריכטונג און צו וואָס פאַר אַ פּאַרטיי זיי זאָלען נישט געהערן, אַבי זיי זענען געגען די נאַצים אין דייטשלאַנד און געגען היטלעריזם און פאַשיזם אין אַלגעמיין.

דער „דייטשער פרייהייטס בונד" האָט זיך גע־שטעלט אַלס ציל צו פאַראייניגן אַלע דייטשן אין אַמעריקא, וועלכע זענען געגען היטלערן און געגען נאַציזם. אויב זיי באַלאַנגען נישט צו וועלכע עס איז אָרגאַניזאַציע, גרינדעט דער „פרייהייטס־בונד" ספּעציעלע גרופּען פאַר זיי. אויב אָבער זיי באַלאַנגען צו פאַראיינען, קלובען אָדער אַנדערע אָרגאַניזאַציעס, זוכט דער „בונד" אַריינצוציהען די דאָזיגע קלובען אויף דער זייט פון דער „ליגע פאַר אַ פרייער דייטשלאַנד".

דער צוועק פון דעם דייטשן „פרייהייטס־בונד" איז, ווי שוין געזאָגט, אָנצופיהרן אַ קלאַסן־לאָזען סיסטעמאַטישן קאַמף געגען פאַשיזם און גע־גען די נאַצים און צו שאַפן אַ געגען־גיפט געגען דעם סם פון די נאַצי־באַנדעס אין אַמעריקא. דער קאַמף ווערט אָנגעפיהרט שטיל, אָהן וועלכען נישט איז טומעל און פּונקט אין געגנזאַץ צו דער מאַרק־שרייערישער פּראָפּאַגאַנדע פון די דייטשע היט־לער־באַנדעס.

דער פיהרער פון דעם דייטשן פרייהייטס־בונד און פון דער אַקציע פאַר אַ נייער דייטשלאַנד, איז דער אַלטער אויספּרובירטער דייטשער קעמ־פער געגען היטלעריזם מאַרטין פלעטעל, דער גע־וועזענער פּרעזידענט פון די דייטשע שניידער־גע־ווערקשאַפטען און דער איצטיגער פּרעזידענט פון דער אינטערנאַציאָנאַלער שניידער־אָרגאַניזאַציע פון דער וועלט.

מאַרטין פלעטעל געפינט זיך שוין אַ לאַנגערע צייט אין אַמעריקא. אין אָנפאַנג האָט ער געמאַכט אַ טור איבערן לאַנד פאַר די אַרעסטירטע סאָציאַל־דעמאָקראַטן און אַרבייטער אין דייטשלאַנד. דער־נאָך איז ער אַרומגעפאָהרן אָרגאַניזירן די דייטשע שניידער אין אַמעריקא. אַרומפאָהרענדיג איבערן לאַנד איז ער זיך צוזאַמענגעקומען מיט מאַסען דייטשן, וועלכע זענען געגען דעם היטלער רעזשים אין דייטשלאַנד און געגען די מיאוס'ע פּראָפּאַגאַנדע פון די נאַצים אין אַמעריקא.

די פרייהייטס־ליבענדע דייטשן אין אַמע־ריקא האָבן איהם אויפגעפאָדערט צו העלפן גרינ־דען אין לאַנד אַ דייטשע אַנטי־נאַצי־באַוועגונג. און ער האָט זיך גלייך גענומען צו דער דאָזיגער אַרבייט.

אין אַ געשפּרעך האָט פלעטעל איבערגעגעבן, אַז זיין אַרבייט איז זעהר אַן ערפאָלגרייכע, אומע־טום, וואו ער קומט זיך נאָר צוזאַמען מיט דיי־טשען און ערקלערט די אויפגאַבע פון דעם דיי־טשן „פרייהייטס־בונד", באַגעגנט ער אַ פריינד־ליכע מיטהילף און אַ וואַרעמע אויפנאַהמע, אין ניו־יאָרק, ווי אויך אין אַ סך אַנדערע שטעט האָ־בען זיך שוין געגרינדעט אָפּטיילונגען פון דיי־טשען פרייהייטס־בונד.

ווען די נאַציס האָבן אָנגעהויבן צו בושעווען אין די דייטשע פאַראיינען און קלובען פון ניו־יאָרק און פון אַנדערע שטעט און זענען אַרויס מיט זייער ווילדע פּראָפּאַגאַנדע פאַר היטלערן, האָט זיך געדוכט, אַז אַלע דייטשן אין אַמעריקא, אַז אַלע זייערע קלובען, פאַראיינען און אַנדערע אָר־גאַניזאַציעס זענען צוגעשטאַנען צו זיי. מיט היט־לערס געלד האָבן זיי דאָ געקענט שאַלטעווען און געוואַלדעווען און האָבן ווירקליך געמאַכט דעם איינדרוק, אַז די אַמעריקאַנער דייטשען זע־נען מיט זיי.

ווייזט זיך אָבער אַרויס, אַז די דייטשע פאַר־איינען, קלובען און אָרגאַניזאַציעס זענען ווייט נישט אַלע קיין נאַציס, פלעטעל האָט דערציהלט, אַז ער האָט שוין באַזוכט הונדערטער דייטשע אַלטע, איינ־געגרינדעטע אָרגאַניזאַציעס, וועלכע האָבן איהם אויפגענומען אויפ'ן פריינדליכסטן אופן.

דאָ דאַרף געזאָגט ווערן, אַז אין ניו־יאָרק אַליין זענען פאַראַן דריי־צעהן הונדערט און פופ־ציג דייטשע פאַראיינען, געזעלשאַפטן, קלובען און אַנדערע אָרגאַניזאַציעס. אין טשיקאַגאָ, אין פילאַ־דעלפיאַ און אין אַ סך אַנדערע שטעט זענען פאַר־האַן נאָך הונדערטער, אויב נישט טויזענטער דיי־טשע אָרגאַניזאַציעס.

„עס איז אַ שווערע אַרבייט צו באַזוכן אַט די אַלע אָרגאַניזאַציעס און אָנצופיהרן אַ פּראָפּאַ־גאַנדע צווישן די דייטשע מאַסען, וועלכע באַלאַנ־גען צו זיי — האָט פלעטעל ערקלערט — אָבער — האָט ער צוגעגעבן — איך בין נישט אַליין אין מיין קאַמף". גלייך אין אָנפאַנג איז די גרופּע פון דייטשן פרייהייטס־בונד געווען אַ קליינע. אָבער וואָס אַ טאָג וואַקסט זיך דער „פרייהייטס־בונד" פונאַנדער אין דער לענג און אין דער ברייט, און איך האָב איצט מאַסען מיטקעמפער, מיטאַר־בייטער און מיטהעלפער. מיר פיהרן אָן אַ שטאַר־קע קאַמפּאַניע צווישן די עלטערע דייטשן און צווישן דער יונגוואַרג פון צווייטן און דריטן דור פון די אַמאָליגע דייטשע אימיגראַנטן און אַלע זאָגען אונז צו מיטצוהעלפן אין אונזער אַרבייט".

מאַרטין פלעטעל האָט ווייטער געזאָגט:

„אין אַמעריקא זענען פאַראַן אַרום 11 מיל־יאָן דייטשן אָדער אַמעריקאַנער פון דייטשער אָפּ־שטאַמונג. מיר האָפן, אַז ס'וועט אונז געלונגען איבערצוציהען אַ גרויסן טייל פון די דייטשע אַמעריקאַנער אויף אונזער זייט, און אונז וועט זיך איינגעבן צו בעקעמפן די נאַצי־באַוועגונג, נישט־קוקענדיג אויף די ריזיגע סומען כאַבאַר, וואָס די היטלער־באַנדעס שיקן אַהער צו פון דייטש־לאַנד אָנצופיהרן די העצע־פּראָפּאַגאַנדע".

מאַרטין פלעטעל האָט נאָך אונטערגעשטראָכן, אַז דער קאַמף געגען פאַשיזם און נאַציזם איז נישט נאָר אַ קאַמף געגען היטלעריזם אין דייטשלאַנד, נאָר אויך געגען דעם וואַקסנדען פאַשיזם אין אַמעריקא. און אין דעם גייסט פיהרט ער אָן זיין קאַמפּאַניע צוזאַמען מיט אַלע איבעריגע נאַצי־געג־נער אין אַמעריקא.

פאַרשטעהט זיך, אַז די גאַנצע אַמעריקאַנער אַרבייטער־באַוועגונג שטעהט מיט'ן „דייטשן פריי־הייטס־בונד" און העלפט און וועט העלפן מאַר־טין פלעטעלן און זיינע מיטאַרבייטער אין דעם גרויסן קאַמף, וואָס זיי פיהרן אָן אין אַמעריקא.

GABINET KOSMETYCZNY
I. NAMIOTOWEJ
ul. Narutowicza 11 front, I piętro
przyjm.: 10–3 i 5–8.
Masaż twarzy, maquillage,
trwałe przyciemnianie
brwi i rzęs, usuwanie
brodawek oraz zbędnego
owłosienia.
Porady bezpłatne.
Ceny przystępne.

וואס וויל היטלער?

די דייטשע אפעטיטן נאכ'ן נצחון אין סאאר=געביט

דער קאָרעספּאָנדענט פון דער פראַנצויזישער צייטונג „זשורנאַל" אין בערלין מעלדעט זיין צייטונג וועגן אַ רעגירונגס־באַראַטונג, וואָס דאַרף פאָרקו־מען אין בערלין באַלד נאָכדעם ווי היטלער וועט צוריקקומען פון בערכטעסגאַדען. דער דייטשער רע־גירונגס־קאַבינעט וועט זיך באַראַטן דריי טאָג דורכאַנאַנד און וועט אויסאַרבייטן אַ פּלאַן פון דעם דייטשן „פעלדצוג" אויף אַלע געביטן, אויפ'ן יאָהר 1935. פון די דאָזיגע אינטערעסאַנטע אינ־פאָרמאַציעס נעהמען מיר אַרויס פאָלגענדעס:

אין די קרייזן פון די אויסלענדישע דיפּלאָ־מאַטן אין בערלין האָט מען באַמערקט, אַז דער טאָן פון די דייטשע צייטונגען, איז זייט דעם 13. יאַנואַר געוואָרן העכער און די געוויסע ערקלערונ־גען, וואָס האָבן געזאָלט קלינגען פרידליך, זע־נען באַגלייט געוואָרן מיט באַמערקונגען, וואָס האָבן געמאַכט אַ גאַנץ אַנדערן איינדרוק און זענען געווען ווייניגער אָפּטימיסטיש. ווייטער האָט מען באַמערקט, אַז די צייטונגען, אַנשטאָט זיך באַמיהען דורך אַ געהעריגע פּראָפּאַגאַנדע צו דער־פיהרן צו אַן אָנטשפּאַנונג פון דער לאַגע, האָבן די גאָר אָנגעהויבן צו פאַרעפנטליכן פאַרשיי־דענע מלחמה מעשות, אין וועלכע, פאַרשטעהט זיך, דער שונא ליידט מפּלות.

די דאָזיגע שטורמישע אַטאַקע האָט אַפילו די דיפּלאָמאַטן, וועלכע זענען אַמגינסטיגסטן גע־ווען געשטימט פאַר אַן אָנטשפּאַנונג פון דער לאַגע, שטאַרק ענטוישט. מיט גרויסע זאָרג ווערט גע־וואַרט אויף די באַשלוסן פון דער דייטשער רע־גירונג. ווי עס זעהט אויס, האָט די בראַוינע דיפּלאָ־מאַטיע באַשלאָסן אָנצונעהמען פאָלגענדע טאַק־טיק. דייטשלאַנד מאַכט אָפּהענגיג דאָס צוריק־קעהרן קיין גענף פון דער אָנערקענונג פון דער מאָראַלישער פּאָליטישער און מיליטערישער גלייכ־באַרעכטיגונג. עס וועט פאַרלאַנגט ווערן צוריקשטע־לען דעם „דייטשן כבוד". די מאָראַלישע גלייכ־באַרעכטיגונג באַשטעהט אין באַזייטיגן יענע אַר־טיקלען פון ווערסיילער טראַקטאַט, אין וועלכע עס רעדט זיך, אַז די דייטשן זענען פאַראַנטוואָרטליך אין דעם אויסבראָך פון דער וועלט־מלחמה. אין 1914 און וועגען דער דייטשער „אומפעהיגקייט צו קאָלאָניזירן", די דייטשע רעגירונג איז געגען דעם מזרח־פּאַקט. אָבער ... געוויסע באַריב־רונגען צווישן וועלכע עס געפינט זיך אויך, אַז מען זאָל דעם עסטרייכישן פאָלק געבען דאָס רעכט, אויב עס וועט נאָר וועלן, אַרויסזאָגן זיך וועגן דעם אָנשלוס מיט דייטשלאַנד, איז דייטש־לאַנד גרייט צוצוטרעטן צום דונאַי־פּאַקט.

דייטשלאַנד איז אויך גרייט צו שליסן מיט פראַנקרייך אַ פּאַקט אויף 10 יאָהר. ענליך צו דעם דייטש־פּוילישן פּאַקט. זי קען אָבער נישט מסכים זיין מיט דעם „אויפגעצוואונגענעם צושטאַנד" פון דער לאַגע אין אייראָפּאַ, ווי דאָס האָט געשאַ־פן דער ווערסיילער טראַקטאַט. וואָס שייך דעם פעלקער־בונד פאָדערט דייטשלאַנד, אַז די טראַק־טאַטן פון ווערסייל און פון סען זשערמען זאָלען פולשטענדיג אָפּגעטיילט ווערן פון פעלקער־בונד־פּאַקט.

אויפ'ן מיליטערישן געביט שמועסט מען, אַז דייטשלאַנד האָט בדעה איינצופיהרן אַ 5־יאָהרי־גן פּלאַן. יעדעס יאָהר זאָלען גענומען ווערן 200 טויזענט רעקרוטן פאַר אַן אַרמעע פון 300 טוי־זענט מאַן מיט דער דינסט־צייט פון אַ יאָהר. ערשט דאַן נאָך די פינף יאָהר וואָלטן אַלע פּאָליטיש־מיליטערישע אָרגאַניזאַציעס אויפגעלעזט געוואָרן. קיין גענויע אינפאָרמאַציעס וועגן דאָזיגן ענין זענען נישט פאַראַן. עס איז אָבער זיכער, אַז די רעאָרגאַניזאַציע פון דייטשן מיליטער וועט צום סוף פון יאָהר 1936 זיין פולשטענדיג אָדורכגע־פיהרט.

אָט אַזוי זענען זיך פונאַנדערגעוואַקסן די נאַצי אַפּעטיטן נאָך נצחון אין סאַאַר־געביט.

25 יאַנואַר 1935

ברויט און קולטור

יודישע פראָבלעמען און זייער ענטפער

פון ש. ניגער

א מאָדנער קאָנטראַסט איז דאָ ביי אונז צווישען די פראַגען, וואָס דאָס לעבען שטעלט אונז, און די ענטפער, וואָס מיר גיבען אויף זיי. די פראַגען זענען אין מעהרצאָל, דער ענטפער איז איינער. אין תירוץ אויף אלע קשיא'ס, ווי אין דער הגדה, אנדערש לויטעט אונז ניט. עס מוז זיך געפינען עפּעס א פראָגראַם, וואָס זאָל זיין א סגולה צו אלע יודישע צרות. אנדערש שטעלען מיר זיך מיט א פראָיעקט ניט צופרידען. ער מוז אונז צוזאָגען מאַכען א סוף סיי צו דער סאָציאַלער פראַגע און סיי צו דער נאַציאָנאַלער פראָבלעם, ער מוז זיך אונטערנעהמען אי צו לינדערען די עקאָנאָמישע נויט פון די יודישע מאַסען, אי צו בעוואָרגען זיי מיט א נאַציאָנאַלער קולטור.

פון איין צרה פטור ווערען איז ניט גענוג. מען מוז פערטריבען מיטאַמאָל אלע רחוה... אבער וואו בעקומט מען אזא שפרונג?

וואו איז עס געהערט געוואָרען, אז א פאָלק זאָל מיט איינמאָל וועלען אויסגעלייזט ווערען פון אלע גלות'ען? אפילו א געוועהנליך פאָלק, אזא, וואָס אלע זיינע טיילען לעבען אין איין לאַנד, ביי איינע אין די זעלביגע בעדינגונגען, קאָן זיי ניט ענדערען אלע מיטאַמאָל, בפרט נאָך מיר, וואָס מיר זענען צעזייט און צעשפּרייט איבער אלע זיבען ימען — ווי אזוי קאָנען מיר אריינקוועטשען אלע אונזערע פראַגען אין איין רעצעפּט? ווי אזוי קאָנען מיר וועלען די פערענטפערען אלע מיטאַמאָל?

נעמט די פראַגע פון פּרנסה. מיליאָנען אייראָפּעאישע יודען האָבען ניט וואָס צו טון, האָבען ניט וואו אהינצוטון זיך, און זיי זענען גרייט אויסצוואַנדערען, לויפען, וואוהין די אויגען וועלען טראָגען, אין עס, דאַכט זיך, א גענוג וויכטיגע אנגעלעגענהייט פאר א פאָלק. אין עס, דאַכט זיך, גענוג, אז די טוער און די דענקער זאָלען איהר שענקען זייער גאַנצע אויפמערקזאַמקייט, אין עס, דאַכט זיך, גענוג, אז יעדער פאָרשלאָג, וואָס האָט א שייכות צו אָט דער עקאָנאָמישער נויט, זאָל בעטראַכט ווערען פאר א ריין עקאָנאָמישען שטאַנדפּונקט. מען זאָל ניט פרעגען, ווי נאָר עס עפענט זיך ערגעץ א מעגליכקייט פון יודישער איינוואַנדערונג, ווי נאָר עס פּראָיעקטירט זיך ערגעץ יודישע קאָלאָניזאַציע: „און וואָס וועט זיין מיט יודיש?" „און ווי וועלען מיר דאָרט שמידען אונזער ‚גאָלדענע קייט'?" מען זאָל זיך ניט שעהמען מודה צו זיין זיך, אז „געבען די טויטע תכריכים און די לעבעדיגע ברויט" איז א גענוג גרויסע זאַך.

יודיש איז זעהר וויכטיג, די „גאָלדענע קייט" איז זעהר וויכטיג, אבער פריהער ווי אלץ מוזען מענשען האָבען א דאַך איבער'ן קאָפּ און — דאָס שטיקעל ברויט.

מיט פופציג יאָהר צוריק האָבען זיך די מזרח־אייראָפּעאישע יודען געלאָזט לויפען קיין אמעריקע מאַסענווייז, און דאָס איז געווען אן אמת'ע ישועה פאר די יודען. איז אימיצען דאַן איינגעפאַלען צו זאָגען, מען זאָל ניט פאָהרען קיין אמעריקע, ווייל — ווער ווייסט, וואָס דאָרט וועט ווערען פון אונזער יודישקייט? — אפשר האָט א בטלן אין „המליץ", אָדער אין „המגיד", גע־מליצה'ט וועגען אויף דער טעמע; אבער קיינער האָט עס ניט גענומען ערנסט. מען האָט געוואוסט, אז אין דער נייער וועלט דאַרף מען ניט מורא האָבען פאר פאָגראָמען; מ'האָט געוואוסט, אז מען קאָן דאָרט קריגען אַרבייט, טאָן געשעפט. — איז מען געפאָהרען.

איצט איז דאָ א גליקליכע איינוואַנדערונגס־מעגליכקייט אין ארץ־ישראל. טויזענטער, צעהנדליגער טויזענטער יודען קאָנען און ווילען זיך דאָרט בעזעצען. אנדערע וועלען מוזען פאָהרען קיין ביראָ־ביזשאַן, אויב מען וועט זיי אריינלאָזען. איז ווי דאַרף מען קוקען אויף אָט די מעגליכקייטען? איך מיין: ווי דאַרפען ניט קיין ציוניסטען און ניט קיין קאָמוניסטען קוקען אויף פאַלעסטינע, אָדער אויף ביראָ־ביזשאַן? — וועגען ציוניסטען אָדער קאָמוניסטען איז ניט שייך צו שטעלען אזא פראַגע. פאר'ן ציוניסט איז אלץ, וואָס עס טוט זיך אין ארץ־ישראל, א „טראָט פון משיח'ן". דאָס מיינט, א דירעקטע בעהנטערונג צו דער גאולה און, ממילא, צו דער פערענטפערונג פון אלע יודישע פראַגען, — די גייסטיגע, אזוי גוט ווי די מאַטעריעלע. פונקט אזוי קוקט דער קאָמוניסט אויף יעדער זאַך, וואָס האָט צו טון מיט'ן ראַטען־פערבאַנד, און ממילא אויך אויף דער יודישער אויטאָנאָמער געגענט: דאָס איז די „לעצטע שלאַכט", די לעצטע און ענטשיידענדע אויסלייזונג. איז קלאָר, אז פון ציוניסטישען שטאַנדפּונקט איז די „איינציגע האָפנונג" פאַלעסטינע, און פון קאָמוניסטישען — ביראָ־ביזשאַן; אָבער מענשען, וועלכע האַלטען ניט פון דעם און ניט פון יענעם עקסטרעם, — מוזען זיי אויך בעטראַכטען יעדען צענטער פון יודישער איינוואַנדערונג ווי א שטיק גאולה, ווי עפּעס אזוינס, וואָס פערזיכערט אונז מיט עולם־הזה און מיט עולם־הבא? איז ניט גענוג, ווען מען האָפט דאָרט צו „מאַכען א לעבען"? איז ניט גענוג, וואָס פוילישע, רומענישע, לעטישע און אנדערע יודען וועלען, אנשטאַט אויסצוגייען פון הונגער און פערצווייפלונג, שאַפען א נייעם יודישען ישוב? מוז עס טאַקע זיין ניט אנדערש אזא ישוב, ווי מיר ווילען, מיט אלע מעלות און אלע פליטערלעך? און אז ניט מיט אלע מעלות? און אז ניט מיט אלע פליטערלעך?

אונזערע אַמאָליגע חכמים האָבען געוואוסט, אז דער, וואָס ראַטעוועט איין נפש, איז ווי ער זאָל א גאַנצע וועלט פערהיטען פון חורבן. אבער אָט ראַטעווען זיך צעהנדליגער טויזענטער בפשוט'ע אין ארץ ישראל. דייטשע יודען, וועלכע זענען געשטעלט געוואָרען אויסער'ן געזעץ אין זייער פאָטערלאַנד, געפינען זיך א היים אין פאַלעסטינע. יודען, וועלכע האָבען פערלוירען יעדע האָפנונג צו האָבען זייער אויסקומעניש און צו לעבען א מענשליך לעבען אין מזרח־אייראָפּע, ווערען חלוצים, פּיאָנערען, און פערוואַנדלען וויסטעניש אין שטעט, זומפּען — אין בליהענדיגע קאָלאָניעס און קבוצה'ס... געפינען זיך חכמים, וועלכע טענה'ן: „אבער וואָס וועט זיין מיט יודיש?" אין ארץ ישראל וואַלטען זיי ווי עס איז געפינען א היתר — מילא, פערפאַלען, אז עס איז ניטא קיין אנדער לאַנד, זאָל זיין דאָס יודישע לאַנד; אבער א ישוב, וואו די שפּראַך איז העברעאיש, — ניין, דאָס וועלען זיי ניט דערלאָזען. זאָלען פוילישע יודען אויסגעהען פון הונגער, זאָלען דייטשע יודען זיך וואַלגערען און ניט האָבען קיין מקום מנוחה, זאָלען רומענישע און אונגאַרישע יודען זיך אסימילירען מיט פעלקער, וועלכע שטעהען נידעריגער פון זיי, אבי זייערע קינדער אין ארץ ישראל זאָלען ניט געצוואונגען זיין צו רעדען העברעאיש... דאָס שטיקעל ברויט וואָלטען זיי דעם ארץ־ישראל'דיגען חלוץ שוין פערגונען, אבער — ברויט, ניט לחם, לחם איז טריפה!

פרעגט זיך, וואָס פאר א רעכט האָבען מיר צו שטערען מענשען (אויב ניט העלפען זיי) קריגען זייער שטיקעל ברויט נאָר דערפאר, ווייל עס רופט זיך לחם, און ניט ווי מיר ווילען, ברויט?

כ'וויל אויך א האָר ניט פערמינערען די בעדייטונג פון דער שפּראַך־פראַגע. איך ווייס זעהר גוט, אז דאָס איז א פראַגע פון קולטור, פון דעם טיפּ קולטור און פון דעם גאַנצען גייסטיגען שטייגער לעבען, ניט נאָר פון נעמען און ווערטער. כ'ווייס זעהר גוט, אז אין דעם, וואָס פאר א שפּראַך עס וועט זיין אין ארץ ישראל, וועט זיך ווענדען די שייכות, וואָס דער דאָרטיגער ישוב וועט האָבען צו אנדערע יודישע ישובים... שפּראַך איז זעהר א וויכטיגע ענין. און נאָך וויכטיגער פאַלט מיר אין אוועקצושטעלען אונטער'ן האַנט דעם ענין קולטור און אידעאָלאָגיע. אבער איך האַלט ניט פון זיין קולטורעל, אידעאָלאָגיש און אידעאַליסטיש — אויף דעם אנדערנ'ס חשבון. אליין מעג יעדער פון אונז זיך איינאָרדענען אזוי, ווי ער וויל, און איך פערשטעה זעהר גוט יענעם, וואָס וויל ניט לעבען אין א סביבה, וואָס איז איהם גייסטיג פרעמד. אבער זיין גלייכגילטיג אָדער גאָר פיינטליך צום ישוב, וואָס בויט זיך אין ארץ ישראל, און צו דער היים, וואָס ווערט דאָרטען געשאַפען פאר הונדערטער טויזענטער יודען, — נאָר דערפאר, ווייל דער קולטור־סדר, וואָס ווערט דאָרט איינגעפיהרט, שטעלט אונז ניט צופרידען. — דאָס איז א לוקסוס, וואָס איך פערשטעה ניט, ווי אזוי מיר קאָנען זיך איהם פערגינען.

אין פונקט אזוי פערשטעה איך ניט, ווי אזוי קאָנען אנדערע, פון דער אנדערער זייט, זיך פערגינען צו זיין געגען ביראָ־בידזשאַן נאָר דערפאר, ווייל די יודען וועלען זיך דאָרט ניט קאָנען אויסלעבען קולטורעל אזוי, ווי זיי ווילען. איז ניט גענוג, וואָס זיי וועלען דאָרט האָבען א קיום מאַטעריעל? איז ניט גענוג, וואָס יודען וועלען געהאָלפען ווערען (אויב זיי וועלען געהאָלפען ווערען)? מוזען מיר ניט אנדערש די פערזאָרגען אויך מיט יודישקייט? אין טאַקע דער מענש פאר'ן שבת און ניט דער שבת פאר'ן מענשען?

זאָל זיין א מענש, וועט ער שוין, פריהער אָדער שפּעטער, אזוי אָדער אנדערש, זיך שאַפען א שבת און א יום־טוב. זאָלען זיין יודען, זאָלען זיי זיין פערזאַמעלט אין מאַסען ישובים, — וועט זיין אויך יודישקייט. וואו דריי יודען געפינען, רוהט אויף זיי די שכינה... דאָס איז מיין גלויבען, אבער אפילו אָהן דעם גלויבען — מוזען מיר העלפען דעם יאָגנדיגער געפינען א היים, מיר טאָרען ניט לאָזען איהם וואַרטען, ביז מיר וועלען געפינען א היים, וואָס וועט זיין מיט אלע מעלה'ס.

מיר טאָרען ניט וועלען פערענטפערען אלע פראַגען מיט איינמאָל. גענוג, ווען אונז זאָל זיך איינגעבען צו לינדערען די מאַטעריעלע נויט, צו פערקלענערען דעם עלענט...

יודען און די אנדערע ראַסען

האָבען זיך די יודען געהאַלטען אָפּגעזונדערט צוליב ראַסען־שטאָלץ?

פון ד"ר א. גינזבורג

ביי אנאנדער געלעגענהייט איז מיר שוין אויסגעקומען צו בעריהרען די פראַגע וועגען דער בעציהונג פון דעם יודישען פאָלק, פון דעם יודענטום, צו די מענשען וואָס בעלאַנגען צו די אנדערע ראַסען. איך שרייב איצטער ווייטער וועגען דעם, און דאָס מאָל אויספיהרליכער און מעהר באריכות, ווייל די דאָזיגע פראַגע איז לעצטענס געוואָרען א מין טאָג־פראַגע, אויב מען קען עס אזוי אנרופען. מען מאַכט אונז דעם פאָרוואורף, אז מיר דאַרפען זיין די לעצטע זיך צו בעקלאָגען אויף דעם היטלעריזם מיט זיין ראַסען־טעאָריע, ווייל היטלער'ס תורה וועגען דער העכערקייט און אויסערוויילטקייט פון דער טייטשישער ראַסע איז ניט מעהר און ניט ווייניגער ווי אן אימיטאַציע פון דעם אלטען יודישען „אתה בחרתנו", היטלער, הייסט עס, שלאָגט אונז מיט דעם זעלבען שטעקען מיט וועלכען מיר האָבען געשלאָגען אנדערע.

און מיט דעם בעשולדיגען אונז ניט דווקא אונזערע שונאים, נאָר אויך אונזערע פריינד. מיט א געוויסער צייט צוריק האָט דער בעקאַנטער ענגלישער שרייבער בענשאַמין דעקאַסעראַס, אליין א יוד, אָפּגעדרוקט א בריוועלע אין דעם „וואָרלד־טעלעגראַם", אין וועלכען ער האָט אויסגעדריקט דעם געדאַנק, איך געדענק שוין ניט גענוי זיינע ווערטער, אז די יודען און די דייטשען זענען זיך איינע די אנדערע ווערט, ווייל ביידע בעטראַכטען זיך פאר אן אויסערוויילט פאָלק.

ניט לאַנג צוריק האָט דער בעריהמטער ענגלישער שרייבער טשעסטערטאָן אָפּגעדרוקט א קליין אַרטיקעל אין זיין „וואָכענשריפט", אין וועלכען ער מאַכט, אויף זיין פאַראַדאָקסאַלען שטייגער, חוזק פון די היטלעריסטען. זאָגט ער צווישען די איבעריגע: „איך בין גענייגט צו גלויבען, אז די יודישע קולטור איז ווירקליך געווען צופיל פערשפּרייט אין דייטשלאַנד. וואָרים אָט געפינען מיר, אז די היטלעריסטען אליין זאָגען אין פשוט'ע ווערטער, אז זיי זענען אן אויסערוויילטע ראַסע". וואו האָבען זיי געקריגען אזא מין פאָרשטעלונג? וואו האָבען זיי גענומען די דאָזיגע פראַגע, אויב ניט פון יודען"?

איז דאָס נאָך ווייניג, קומט אן אייגענער מענש, א פשוט'ער יודישער שרייבער און מאַכט די זעלבע בעשולדיגונג געגען אונז אין א נאָך א גרעבערער און ברוטאַלערער פאָרם. דער דאָזיגער שרייבער איז וויליאַם צוקערמאַן. האָט דער דאָזיגער וויליאַם צוקערמאַן געגעבען פאר נויטיג אָפּצודרוקען א גרויסען אַרטיקעל וועגען דער יודען־פראַגע אין דעם „האַרפּערס מאַגאַזין" (יאַנואַר 1935). פון דעם אַרטיקעל איז צו זעהען, אז ביים שרייבער אין קאָפּ איז ניט איינגאַנצען קלאָר, ער ווייס איינענטליך אליין ניט, וואָס ער וויל און וואוהין ער פיהרט. זיינע טענות געגען דעם יודישען פאָלק זענען אלטע און אויסגעדראָשענע. מיר האָבען זיי שוין געהערט צום טויזענטסטען מאָל סיי פון די פּאַסקוויליאַנטען אנטיסעמיטען און סיי פון א געוויסען סאָרט יודישע „פּאַטריאָטען"... דער גאַנצער אַרטיקעל קען דינען אלס א בעווייז, וואָס פאר א שעדליכע ווירקונג די אַנטיסעמיטישע פּראָפּאַגאַנדע האָט אויף מאַנכע פון אונזערע אייגענע.

דערווייל וויל איך זיך אָפּשטעלען אויף א פונקט, וועלכער האָט א שייכות צו אונזער ענין. רעדענדיג וועגען דעם היטלעריזם זאָגט ער: „די גאַנצע וועלט טעאָריע פון א ריינע, אויסערוויילטע, העכערע ראַסע, וואָס דאַרף היטען די ריינקייט פון בלוט און זיך ניט מישען מיט דער איבעריגער, ניט־ריינערער מענשהייט איז א פשוט'ע, אומפערענדערטע אימיטאַציע פון דער „אתה בחרתנו" טעאָריע, וועלכע איז נאָך אלץ קראַפט צווישען די אָרטאָדאָקסישע יודען פון מזרח־אייראָפּע".

וואָלט עס אפשר געווען א טענה, אין אבער די גאַנצע מעשה א מ'אויס'ער ליגען. דער יודישער „אתה בחרתנו" האָט אבסאָלוט און לחלוטין קיין שום שייכות ניט מיט דער ראַסען־טעאָריע פון די היטלעריסטען. דער יודישער „אתה בחרתנו", גאַנץ גלייך וואָסערע אנדערע חסרונות ער זאָל ניט האָבען, איז ניט בעגרינדעט אויף דעם ראַסען־פּרינציפּ. ביי יודען איז נישטא און איז קיינמאָל ניט געווען דער בעגריף פון א העכערער אָדער בעסערער ראַסע. אלע מענשען, גאַנץ גלייך פון וועלכער ראַסע זיי זאָלען ניט זיין, זענען גלייך בערעכטיגטע מענשען. אבער און ווייטער האַלטען די נביאים אין דערמאָנען די יודען, אז זיי זענען לויט זייער אָפּשטאַם און לויט זייער ראַסע ניט קיין גרעסערע יחסנים פון די אנדערע פעלקער.

און די נביאים זענען ניט די איינציגע, די שפּעטערע חכמי ישראל טוען דאָס זעלבע: „דער מענש איז נאָר איין מאָל געשאַפען געוואָרען אן איינציגער, כדי עס זאָל הערשען שלום צווישען מענשען, כדי איינער זאָל ניט קענען זאָגען צום צווייטען: מיין טאַטע איז גרעסער פאר דיינעם" (לפיכך נברא אדם יחידי... מפני שלום הבריות, שלא יאמר אדם לחבירו אבא גדול מאביך). נישטא קיין יחסנים, ווייל אלע שטאַמען אָפּ פון זעלבען טאַטען, — פון אדם־הראשון.

נאָך מעהר, לויט דער תלמודישער לעגענדע איז די ערד פון וועלכער אדם הראשון איז בעשאַפען געוואָרען צוזאַמענגעקליבען געוואָרען פון דער גאַנצער וועלט, פון אלע לענדער, כדי קיין לאַנד זאָל זיך ניט קענען בעריהמען, אז פון איהר איז אדם הראשון בעשאַפען געוואָרען („אדם הראשון, מכל העולם כולו הוצבר עפרו", סנהדרין ל"ח א).

עס איז אמת, אברהם און די אנדערע אבות זענען פון די יודען בעטראַכט געוואָרען אלס גרויסע יחסנים, אבער זייער יחוס האָט זיך ניט גענומען דערפון, וואָס זיי שטאַמען אָפּ פון א העכערער מין מענש, פון א העכערער אָדער בעסערער ראַסע. אברהם אליין איז געווען א גאַנץ קאַפּער יחסן, — זיין טאַטע איז געווען תרח, וועלכער איז פון די יודען קיינמאָל ניט בעטראַכט געוואָרען אנדערש ווי א „תרח"... דער יחוס פון אברהמ'ען און די אנדערע „אבות" איז בעשטאַנען אין דעם, וואָס זיי זענען געווען די ערשטע בעקעהרט צו ווערען צום אמת'ען גלויבען, ווי די יודען האָבען נאַטירליך זייער גלויבען בעטראַכט. איבעריגענס, ניט בלויז די יודען, נאָר אויך די קריסטען און די מאַכמעדאַנער בעטראַכטען אברהמ'ען אלס דעם סימבאָל פון אמת'ען גלויבען.

דער יחוס פון אברהמ'ען איז ניט קיין ראַסען־יחוס, נאָר א רעליגיעזער יחוס. דער יודישער „אתה בחרתנו" איז ניט קיין ראַסען אתה בחרתנו, נאָר א רעליגיעזער.

מאַנכער קען זאָגען, אז עס איז ניט קיין חילוק צוליב וואָס די יודען האָבען זיך געהאַלטען אָפּגעזונדערט, צוליב ראַסע אָדער רעליגיע. דאַכט זיך מיר, אז דער חילוק איז גאָר א גרויסער. ווען עס איז צוליב ראַסע מיינט עס, אז איך בין אין עצם בעסער און העכער. דער אנדערער קען קיינמאָל ניט דערגרייכען מיין מדרגה. ווען עס איז אבער צוליב רעליגיע, מיינט עס, אז דער אנדערער דאַרף בלויז אננעמען מיין רעליגיע, און ער ווערט שוין דורך דעם גופא א גלייכבערעכטיגטער מענש מיט מיר. ניט איך בין בעסער, נאָר מיין רעליגיע איז א בעסערע. גאַנץ גלייך פון וועלכען שטאַם, פאָלק אָדער ראַסע איינער זאָל ניט זיין, קוים נעמט ער אן די יודישע אמונה, ווערט ער דורך דעם גופא א יוד אין אלע הינזיכטען. ער ווערט א קינד פון אברהמ'ען. נאָך ביז היינטיגען טאָג קריגט א גר דעם נאָמען אברהם און ווען מען גיט איהם אן „עליה" רופט מען איהם צו דער תורה מיט'ן נאָמען „אברהם ב"ר אברהם". קיין יוד וועט זיך ניט אָפּזאָגען צו נעהמען פאר אן איידים א מענשען פון אן אנדער ראַסע, אויב ער האָט אנגענומען דעם יודישען גלויבען. ניט די ראַסע שטעהט אין וועג, נאָר די אמונה, און בנוגע דעם זענען די קאַטאָליקען און די אנדערע קריסטליכע סעקטען ניט בעסער. צוזאַמענמישען דאָס מיט דער ראַסען־משוגעת פון א היטלער'ן, וואו אפילו א יודישע עלטער־באָבע, א יודישער בלוטס־טראָפּען, קען טריף מאַכען א גאַנצע קריסטליכע פאַמיליע, קען בלויז איינער, וואָס פערשטעהט דעם גאַנצען ענין ניט.

די יודען האָבען זיך ניט געהאַלטען אָפּגעזונדערט, כדי אָפּצוהיטען די ריינקייט פון דעם יודישען בלוט. די יודען האָבען קיינמאָל ניט מקפיד געווען אויף זייער „בלוט־ריינקייט", ווי דאָס טוען די נאַצי'ס. געווען אמאָל א צייט, אין די צייטען פון דעם צווייטען בית־המקדש, ווען די יודען האָבען זיך אנגעשטרענגט אריינצוקריגען אלץ מעהר און מעהר גרים, ניט קוקענדיג פון וועלכער ראַסע זיי זאָלען ניט קומען. די יודען האָבען דאַן ארויסגעשיקט פרעדיגער, מיסיאָנערען, אין די לענדער פון די ארומיגע פעלקער, וואָס זאָלען צווישען זיי פערשפּרייטען די יודישע אמונה. און די יודען האָ־

(ווייטער זעה 15־טע זייט)

געשיכטע פון יודען אין לאדז

דאס בזעצען זיך אלזא פון די ערשטע יודען אין דער ביי־שטאט, איז, ווי מיר האבען געזעהען, נישט אדורכגעגאנגען אהן פראטעסטען, מצד די דארטיגע איינוואוינער און אהן אינגערענצען, מצד דער מאכט. די פראטעסטען אין דער פאפיר־קאמף, וועלכער האט זיך אפגעשפילט ארום די פערזאנען פון מאמראטען און לאנדאן, זענען אבער געווען א גארנישט אין פערגלייך צו די שטערונגען, מיט וועלכע עס איז אויסגעקומען צו קעמפען דעם דריטען יוד, וועלכער האט זיך געוואלט אין דער ביי־שטאט בזעצען. דער דריטער יוד איז געווען שמואל יחזקאל זאלצמאן.

אויב האבען זיך, אין דער פאלקס־טראדיציע, נישט פערהאלטען קיין שום זכרונות, וועגען דעם בזעצען זיך אין דער ביי־שטאט פון די ערשטע צוויי יודען, זענען אונז וועגען זאלצמאנען איבערגעבליבען א גאנצע רייה מעשיות, פון וועלכע לעבעדיגקייט, פלאסטיק און פארביגקייט, מען קען גאנץ בולט ארויסדרינגען, וואסערע איינדרוקען זיי האבען, בשעתו, ארויסגערופען אויף יענעם דור יודען. די טראדיציע בעטראכט זאלצמאנס טאט פאר א פיאנערישע, לטובת דער לאדזשער יודישער בעפעלקערונג.

דאס זענען, בקיצור, די פארפאלען, וועלכע עס דערציילט די פאלקס־לעגענדע;

אין 1832 האט זיך זאלצמאן געזעגנט אין טרענקלערס הויז, וועלכעס איז געשטאנען אויף דער ברוק, איבער'ן סטאוו, א וואוינונג פון צוויי שטובען מיט א קוך, פאר וועלכע ער איז מושווה געווארען צו צאהלען דירה־געלד 22 טאלער א יאהר! אז דער בירגערמייסטער, טאנגערמאן, האט זיך דערוואוסט פון דער טראנזאקציע, האט ער געשיקט באה זאלצמאנען און האט איהם בעפוילען תיקף פון דער דירה זיך ארויסצוציהען. זאלצמאן אבער האט דעם בעפעהל נישט געפאלגט און איז געבליבען ווייטער וואוינען. נאכדעם, אז דער בירגערמייסטער האט איהם דריי מאל מתרה געווען און זאלצמאן איז ווייטער אין דער דירה געבליבען, האט ער (דער בירגערמייסטער) אהינגעשיקט פאליציי, וועלכע האט זאלצמאנען פון דער וואוינונג ארויסגעווארפען און די דירה פערחתמעט. זאלצמאן פאהרט דאן אריבער קיין לענטשיץ, וואו ער האט פון נאטשאלניק פון לענטשיצער דיסטריקט, מיט וועלכען ער איז געשטאנען אין נאהענטע בעציהונגען, בעקומען א דערלויבניש צו וואוינען אויף דער ברוק.

דאס בילד, וואס לאזט זיך רעקאנסטרואירען פון די אקטען, בעווייזט א גרויסע עהנליכקייט צו די שטריכען, וועלכע ווערען אנגעגעבען אין דער לעגענדע. אין 1836 בעקומט זאלצמאן א דערלויבניש אויפצושטעלען א געמויערט הויז, ביי דער פיעטריקאווער גאס, אויפ'ן מארק פון דער אלט־שטאט. דאס הויז, איז, וואס אנ'אמה געשטאנען אין עקסטרע־רעוויר, אבער, ווייל עס איז געווען אין דער געגענט פון דער אלט־שטאט, האט עס נישט ארויסגערופען קיין שום פראטעסטען.

זאלצמאן אליין האט אבער אין דעמזעלביגען הויז נישט געוואוינט. נאך אין 1834, ווערענדיג

שמואל יחזקאל זאלצמאן און זיין פיאנערישע ארבייט, לטובת דעם יודישען ישוב אין לאדז

פון ד"ר פ. פרידמאן

(נאכדרוק פערבאטען)

ארענדאר פון די שטאטישע קאנסומפציע־איינקונפטען, האט זאלצמאן, „אום צו קענען די דאזיגע איינקונפטען בעססער קאנטראלירען", בעקומען פון לענטשיצער קרייז־קאמיסאר, א צייטווייליגע דערלויבניש אויף צו וואוינען, אויסער דער אלט־שטאטישער געגענט (אין עקסטרעוויר) און ער האט דעמאלט געשלאסען אנ'אפמאך מיט דעם פארפאלק ביעביעלסקי, די איינענטימער פון דעם הויז, נומער 175 אויף פיעטריקאווער־גאס, (היינט נאוואמייסקע צווישען: דער אגראדאווער און פארזשעטשנע) בעבען דער ברוק און דעם סטאוו, אין וועלכען ער האט דאס דאזיגע הויז געדינגען אויף א משך פון זעקס יאהר, אינ'ם דאזיגען הויז האט ער געעפענט א באנוועלגארן־לאגער און א משקאות־האנדעל, א דאנק דער רעקלאמאציע פון די בעוואוינער פון דער ביי־שטאט, האט דער קאמיסאר פון לענטשיצער קרייז, אום 18. דעצעמבער 1839, בעאויפטראגט דעם לאדזער בירגערמייסטער, טאנגערמאנען, אז ער זאל זאלצמאנען בעפעלען, תיכף זיך איבערצופעקלען אין יודישען בעצירק אריין און אויב וועט ער דעם בעפעהל נישט אויספאלגען גוטוויליג, זאל מען איהם דערצו בריינגען מיט פאליציאישען כוח. דער בירגערמייסטער האט געלאזט רופען צו זיך זאלצמאנען און האט איהם מודיע געווען וועגען דער דעציזיע פון קרייז־קאמיסאר, זאלצמאן האט אבער דעם דאזיגען בעפעהל נישט אויסגעפאלגט, בעווארענענדיג זיך דערמיט וואס עס איז נאך נישט אנגעקומען די דעציזיע פון דער אלערהעכסטער מאכט און ער האט זיך אפגעזאגט דעם פראטאקאל אונטערצושרייבען.

מיט דער איליזיע, וואס זאלצמאן האט געמאכט וועגען דער אלערהעכסטער מאכט, איז ער אויסגעווען זיין בקשה, וועלכע ער האט, אין דער צווישענצייט, געהאט דערלאנגט צו דער העכסטער אינסטאנץ אין ווארשע, וועגען דערלויבען איהם צו וואוינען אויף די עקסימאוואנירטע גאסען און צו פיהרען דארט א גארן־האנדעל. די בקשה האט איהם נישט געבראכט דעם געוואונשענעם רעזולטאט. אויף דער זיצונג פון 22־טען יוני 1840, האט דער ארמיניסטראטיווער ראט, די דאזיגע בקשה אפגעווארפען.

טראץ דעם האט זיך זאלצמאן נישט איבערגעצייגט אין רעוויר אריין, אויף אלע, ווייטערדיגע בעפעהלען, איבערצוציהען זיך אין געטא אריין, רעאגירט נישט זאלצמאן און זאגט זיך אפ אונטערצושרייבען די פראטאקאלען. איבעריגענס, געלונגט עס זאלצמאנען, ארויסצובעקומען ביים פרעזעס פון דער גובערניאלער־מאכט א פראלאנגאציע, אויף צו וואוינען אויסער'ן בעצירק, ביז'ן 1־טען יולי 1841 צו דערזעלבער צייט, האט זאלצמאן אויפגעשטעלט א געמויערט הויז, אויף זיין אייגענעם פלאץ. אין מארק פון דער אלט־שטאט, אין יודישען בעצירק. דער לאדזער מאגיסטראט האט געהאלטען, אז זאלצמאן וואלט זיך געקענט, על צד היותר טוב איינארדנען אין זיין אייגען הויז. זאלצמאן האט אבער דערצו נישט געהאט דעם מינדסטען חשק.

בינו לבינו גייט אדורך דער 1־טער יולי 1841 און זאלצמאן גיט אפ א בקשה צו דער גובערניאלער מאכט, וועגען א פרישע פראלאנגאטע, אין ער פיהרט אין זיין בקשה אויס: „היות, ווי דער אויפטראג פון דער גובערניאלער מאכט, מיך ארויסצוזעצען פון מיין וואוינונג, איז נאר א פועל יוצא פון דער זאכלאגע, וועלכע עס האט פארגעשטעלט טרענקלער... אבער טרענקלער האט שלא כדין און אומגעזעצליך פערלאנגט פון דער רעגירונגס־מאכט מיך ארויסצווארפען פון דעם הויז, נומער 175 אויף דער פיעטריקאווער גאס, ווייל צווישען אונז (ד. ה.: צווישען מיר און טרענקלער'ן) איז פארגעקומען א פראצעס, וועגען דער בכורה־רעכט אויפ'ן קויף פון דעם דאזיגען הויז און אפילו אהן דער ערשטער אינסטאנץ פון ציוויל־טריבונאל, איז דער קויף פון דעם הויז פערהאנגען געבליבען".

ווי מיר זעהען, אלזא, איז דער ענין נאך מעהרער קאמפליצירט געווען, א דאנק דעם שארפען, פערזענליכען קאנפליקט צווישען זאלצמאנען און טרענקלערן. טרענקלער, איינער פון די אנגעזעהענסטע דייטשע אינדוסטריעלער און גארן־סוחרים אין לאדז, דירעקטאר אין דער פאבריק, נאך ווענדישען, א מענש, וועלכער האט געהאט צו שאפען אין דער פערוואלטונגס־אדמיניסטראציע — ער האט דורכאויס געוואלט קויפען דאס הויז, אין וועלכען זאלצמאן האט זיך געהאט בעזעצט און וועלכעס, אויך זאלצמאן האט געוואלט קויפען. טרענקלער האט געבעטען די פערוואלטונגס־מאכט איהם אונטערצושטיצען, אין דעם ענין, רעכענענדיג, ווי ער האט אנגעגעבען, אין דעם געקויפטען הויז איינצוארדנען א פאבריק, וועלכע זאל זיך בענוצען מיט דער טרייב־קראפט פון דעם „דערנעבען־לויפענדיגען וואסער" (דעם טייך לודקע).

די דעציזיע פון דער גובערניאלער מאכט פון 29. יולי 1841, האט זאלצמאנען דערלויבט אויף ווייטער צו פיהרען זיין גארן־האנדעל אין דער ניי־שטאט, אבער, זי האט אויך בעפוילען זאלצמאנען, מאמענטאל זיין וואוינונג ארויסצוטראגען פון די עקסימאוואנירטע גאסען. אזוי ארום וואלט טרענקלער זיך געקענט אריינציהען אין זאלצמאנס, אויסגעלעדיגטע וואוינונג, כדי ארורכצופיהרען די דעציזיע פון דער גובערניאלער מאכט, געהט דער שטאט־פרעזידענט טאנגערמאן פערזענליך, אסיסטירט פון פאליציי, צו זאלצמאנען. זאלצמאן בעט איהם אום א פראלאנגאטע פון נאך 15 טעג, וועלכע דער פרעזידענט וויל איהם נישט דערטיילען. דעמאלט שטעלט זאלצמאן א ווידערשטאנד און דער פרעזידענט בעפעהלט די פאליציי, איהם, מיטס געוואלט פון דער וואוינונג ארויסצוזעצען און די זאכען ארויסצוטראגען. זאלצמאן אבער, ציהט זיך אפילו איצט נישט איבער אין געטא אריין, נאר ציהט זיך אריין אין דעם קעגענאיבערדיגען הויז, נומער 174 אויף דער פיעטריקאווער גאס, וועלכעס האט געהערט צו העני־ריעטא זינגער (היינט — נאוואמייסקע רוג פולנאצנע).

אין דער צווישען צייט גיט דער בעוועגליכער זאלצמאן אפ דריי בקשות: איינע גלייך צום קעניגליכען נאמיעסטניק, בעטענדיג אום אנ'אודיענץ אויפ'ן 15. יולי, א צווייטע, צום אדמיניסטראטיווען ראט און א דריטע — צום שטאטס־סעקרעטאר, וואהרשיינליך, א דאנק זעהר שטארקע איינפלוסען, איז דער רעזידענץ, וועגען וועלכע די מקורים גיבען זעהר קארגע ידיעות, דערהאלט זאלצמאן, לסוף אן עסקריפט פון נאמיעסטניק פון 4־טען אויגוסט 1841, וועלכער האט איהם דערלויבט, „בתורת, בעזונדערען חסד", צו וואוינען און ווייטער צו פיהרען זיין האנדעל פון באנוועל־גארן, אהן וועלכער ס'איז צייט־בעגרעניצונג, אויף דעם, ביז איצטיגען ארט, אויף די עקסאימאוואנירטע גאסען, און דאס, צוליב דעם, ווייל ער וואוינט שוין דארט, במשך פון 7 יאהר און אז ער פערדינט אויף דעם איינזעהען, צוליב עניינים פון מלוכה־אוצר.

האבענדיג אין טאש דעם רעסקריפט פון נאמיעסטניק, טרעט זאלצמאן פאר אויף אנ' „ארביטראלען" אופן, אזוי ווי דער מאגיסטראט פראטאקאל, אי בער דער געשעהעניש רופט איהם, בלשון נקי אז:

„זאלצמאן, ווירקענדיג ארביטראל, האט ער בעטען (ד. ה. דעם 6־טען אויגוסט 1841, דערהאלטענדיג דעם בעשלוס פון שטאטס־סעקרעטאר מיט דער דערלויבעניש ווייטער צו וואוינען אין הויז נומער 175, האט ער, נישט בעווייזענדיג צו קיינעם די דאזיגע דערלויבעניש צוזאמענגענומען אנ'עדה יודען, געעפענט זיך דאס הויז, פון וועלכען ער איז געווארען ארויסגעווארפען און זיך צוריק אריינגעצויגען... בעקומענדיג די ידיעה, אז זאלצמאן האט זיך צוריק אריינגעצויגען אין דעם הויז נומער 175, איז דער פרעזידענט, די לאווניקעס און פאליציי דארט אהינגעגאנגען... און ווען די שטאטישע מאכט איז אנגעקומען אויפ'ן ארט, האט זיך זאלצמאן שוין געהאט איינגעלאקירט און מען האט בלויז צונויפגעשטעלט א פראטאקאל".

אין דער צווישענצייט, האט דערווייל טרענקלער געהאט געקויפט דאס הויז און ער האט זאלצמאנען אפגעזאגט די וואוינונג, אין תחילת האט זאלצמאן זיך געזוכט אנ'אנדערע דירה אין עקסטרע־רעוויר, אבער, לסוף, האט איהם טרענקלער, מסתמא נישט אהן קלייבעם ריוח, דאס הויז פערקויפט.

(ווייטער זעה 15. זייט)

דער „אמבאסאדאר" פון דער „אנאנימער מלוכה"!..

צו מיין ווייבעל מרת טייבעל תחי'!

זייט וויסען, טייבעלע קרוין, אז איך בין שוין מעהר נישט דער זעלבער יודעל הארצקלעמעניש פון אמאל. איך בין שוין מעהר נישט דער שלימזל־דיגער האז, דער לא יצלח, אדער ווי דו רופסט מיך: — ווייכער קוילעטש!

א, ניין! איך בין שוין מעהר נישט דער צעבראכענער שארבען, אויס שמאטע, אויס פאנטאפעל. איך וועל מיך שוין נישט לאזען פון דיר פיהרען פאר דער נאז ווי ביז איצט. איך וועל שוין מעהר נישט בויגען דעם רוקען פאר יעדען „בעגעל". איך וועל מיך שוין נישט בויגען אין דרייען פאר יעדען „טעקע־טרעגער". איך וועל שוין נישט ציטערען פאר מיין ווייב — א, ניין! אויס יודעל הארצקלעמעניש — איך בין א העלד! א גרויסער העלד! פאר מיר ציטערט די וועלט!... איך פיהר אן מיט דער וועלט־פאליטיק. איך, יודעל הארצקלעמעניש, בין דער דיריגענט פון דער דיפלאמאטישער קאפעלע. אזוי ווי איך שפיל — אזוי טאנצען די גרעסטע וועלט־דיפלאמאטען. אין מיין האנד ליגט דער וועלט־שלום, און טאמער וויל איך, איז שוין מארגן מלחמה—אלץ איז אין מיינע הענד, גאנץ גענוי מיט דער פעלקער־ליגע ליגט אין מיין בוזעם־קעשענע. אין מיין וועסטען־טעשעל ליגט דער גורל פון פעלקער און לענדער...

און ווייסטו וואס נאך איך בין? דו וועסט דאס זיכער נישט גלויבען? — אנ'אמבאסאדאר בין איך, און ווייסטו פון וועלכער מלוכה? פון א מלוכה, וואס איז נאך ביז איצט נישט ענטדעקט געווארען — פון דער אנ'„אנאנימער יודישער מלוכה".

וואו די „מלוכה" געפינט זיך?

זאל איך אזוי וויסען פון ביז! איך וויים נאר. אז דאס מוז זיין א מעכטיגע מלוכה, א שטארקע מלוכה, א מלוכה, וואס קען נישט בזויגט ווערען.

לאכטיג טייבעלע מיינס, דו מיינסט אוודאי אז איך בין געווארען אויף מיין מוח־קעסטעל? אז איך בין חלילה געכאפט אויף דער מעשה? אויב דו מיינסט אזוי, האסטו במחילה א גרויסען טעות, איך בין נארמאל מיט אלע נארמאלע מענשען.

אי, וועסטו פרעגען, ווי קומט צו מיר אזעלכע גליק? פון וואנען אז בין איך עס געווארען אזא העלד?

א בריוועלע פון געריכט־זאל — איבערגעשריבען

פון י. אבערזשאנעק

זיך וואו אז בין איך געווארען אנ'אמבאסאדאר? אויב אזוי, אויב דו ווילסט וויסען אויף קלאר, וועל איך דיר אויסזאגען דעם סוד, אז דאס האב איך די היינטיגע וואך מיט מיינע אייגענע אויערען געהערט. און נישט סתם שפעס פון אבי וועמען — פון דער סאמער „שמיטעאנקע", האב איך דאס געהערט.

הער, טייבעלע מיינס, אויס מיט קאפ, וואס די „שמיטעאנקע" האט געזאגט, איך שווער דיר ביי בארד און פאות, אז איך בין דיר חלילה איין ווארט נישט משקר — הער זשע:

ווי דו ווייסט, האב איך א שוואכקייט צו סאנדיס. כ'האב ליב צו זיין אויף ספראוועס, און אזוי ווי די לעצטע צייט האב איך נישט קיין בעסערע געשעפטען, זיץ איך גאנצע טעג אין סאנד און הער מיר צו פערשידענע מעשה'ה, מעשיות פון אפגענארטע מענער און פערפיהרטע מערלעך. פון באנק־דירעקטארען, וואס האבען זיך אליין „געגנומען קאנטעס", פון „סוחרים", וואס האבען זיך אליין צוגעשריבען א צוויי זעראס, צו א הונדערטער וועקסעלע, פון פאבריקאנטען, וואס האבען על פי טעות געמאכט „הבדלה" אין דער וואכענס וכדומה, וכדומה.

די לעצטע וואך זיץ איך אויף א ספראווע פון די סאמע „פני" פון אונזער שטעטעל. „גוואלטאוונע אינטיליגענטען" און סטראשנע „יודענקענערס", כ'זאג דיר, טייבעלע קרוין, „פערל" שיטען זיך פון זייערע מיילער. די זאלסט הערען א „שפראך", דו זאלסט הערען אביסעל „תורה" — אויסצוגיין!

און וועגען וועמען, מיינסטו, רעדען זיי די גאנצע צייט? — פון מיר! פון מיר, יודעל הארצקלעמעניש!

און ווייסטו וואס זיי זאגען? ווילסט וויסען? טא הער:

איינער, גאר א גרויסער „גאון" האט „אויפגעוויזען", אז איך, יודעל הארצקלעמעניש, פיהר די גאנצע וועלט ביי דער נאז, אז לאיד זשאריזש איז א יוד און הייסט גאר לייזער ד"ד, אז לאוואל עסט שבת טשאלענט, אז מוסאליני איז א ליטוואק א משולח פון א ישיבה, און רוזוועלט איז א ציוניסט און קויפט אויס א שקל.

א צווייטער „יודענקענער" האט געווארענט פאר דער מעכטיגער „אינטערנאציאנאלער אנאנימער יודישער מלוכה"...

טייבעלע קרוין! דו האסט געוואוסט, אז ס'איז דא אזא מין „יודישע מלוכה"? איך האב אויך נישט געוואוסט, א פגים, מ'האט זיך פאר מיר געהיטען...

נו, זיץ איך טאקע איין יוד אין זאל צווישען אנ'ערך 100 „גאונים", איין איינציגער „פערטרעטער" פון דער „יודישער גרויסמאכט" און איך קוועל ממש אפ פון נחת. שטעל דיר פאר ווי וואויל מיר איז. איך, יודעל הארצקלעמעניש, דער „אמבאסאדאר", פון דער „אנאנימער מלוכה", זיץ מיר אין זאל, און 400 מענשען ציטערען פאר מיר. 800 אויגען קוקען אויף מיר מיט שרעק. ציטערען פאר מיין בליק.

— אט א דאס איז דער, וואס טראגט דעם וועלט שליסעל אין וועסטען־טעשעל!..

— אט א דאס איז דער, אין וועמענס הענד ס'ליגט דער גורל פון פעלקער און לענדער!..

— אט א דאס איז דער מחבר פון ווערסאילער טראקטאט.

און בשעה מעשה קוקען אויף מיר 400 מענשען, 800 אויגען. און איך זיץ און טראכט מיר:

רש"ע, איז דאס אמת וואס איך הער דא מיט מיינע אויערען? בין איך טאקע אזא העלד, ווי זיי [illegible] פון מיר? [illegible]

מלוכה? ווי באלד אזוי, אויב מיר האבען טאקע א מלוכה, טא וואו געפינען זיך אונזערע פאנצערשיפען? וואו געפינען זיך אונזערע הארמאטען? וואו זענען אונזערע חיילות? וואו איז אונזער מלוכה־אוצר?

הכלל, וואס זאל איך דיר זאגען, טייבעלע, זייט איך זיץ אויף דעם פראצעס, בין איך גאר אנ'אנדערער געווארען. איך בין נישט דער זעלבער יודעל הארצקלעמעניש פון אמאל. איך בין שוין מעהר נישט דער שלימזל, דער לא יצלח, א, ניין! איך בין שוין מעהר נישט דער צעבראכענער שארבען, איך וועל מיך שוין מעהר נישט ביקען און בייגען און דרייען פאר יעדער „טעקע". איך בין א העלד! א גרויסער העלד! פאר מיר ציטערט די וועלט... אין מיין וועסטען־טעשעל ליגט דער וועלט־שליסעל. גענוי מיט דער פעלקער־ליגע מיט אלע דיפלאמאטען געפינען זיך אין מיין בוזעם־קעשענע, דו הערסט?

אלזא מיין טייער טייבעלע, איך שרייב דיר דאס דאזיגע בריוועלע און וויים, אז דיין מאן, יודעל הארצקלעמעניש, איז א העלד... א גרויסער העלד, אנ'„אמבאסאדאר" פון דער „אנאנימער יודישער מלוכה", און אויב אזעלכע „גאונים" זאגען, ווייסען זיי (פון זייער הענט און פיס!)

— פארוואס איך קום נישט אהיים? ווילסטו וויסען.

— איך ווארט.

— אויף וועמען איך ווארט?

— איך ווארט אויפ'ן סוף פון פראצעס.

— צו וואס איך ווארט אויפ'ן סוף?

— כ'דארף מיך נאך עפעס דערוויסען.

— וואס איך דארף מיך דערוויסען?

— כ'וויל מיך דערוויסען, וואו די „אנאנימע יודישע מלוכה" געפינט זיך.

— צו וואס דארף איך דאס וויסען?

— נארעלע וואס דו ביזט! וואס פערשטעהסטו נישט? א מלוכה מוז דאך האבען א פינאנץ־מיניסטער, בין וועל איך אפשר ביי איהם כאפען א גמילת־חסד'ל אויף שבת — פערשטאנען?..

„חידושי הרי"ם" בעווינט

זיין געשטארבענעם זוהן

פון מנשה אונגער

באלד נאך הבדלה האט זיך דער חידושי הרי"ם איינגעזעצט צווישן די פיל חסידים, וועלכע זענען געקומען פון די פערשידענע שטיבלעך, הערענדיג וועגן דעם גרויסן אומגליק, אז ר' אברהם מרדכי איז נפטר געווארען.

דער חידושי הרי"ם האט מיט קיינעם קיין ווארט נישט גערעדט, ער האט נאר געקוקט אויף די ארומיגע און האט געגאסען מיט טרעהרען.

אין עס ווערט דערצעהלט, אז דער געטרייער חסיד, ר' נפתלי אינגער, וועלכער איז געווען א שטארקער מקורב פון דעם חידושי הרי"ם, זעהענדיג דעם גרויסען צער פון חידושי הרי"ם, איז צו איהם צוגעגאנגען און געפרעגט: „ווי פאסט דאס, אז אזא גרויסער מענש ווי איהר, זאלט אזוי זיין אין עצבות? וואס זאלען שוין זאגען די פשוט'ע יודען? אם בארזים נפלה שלהבת, מה יעשו אזובי קיר? האט איהם דעריבער דער חידושי הרי"ם געענטפערט בזה הלשון: „שוטה איינער, דו מיינסט באמת אז איך וויין אויף מיין גרויסער אבדה? אויב עס איז אזוי געווען דער רצון פון רבונו של עולם — וואס האב איך דעריבער זיך מצער צו זיין? נאר גרויס איז מיין וועהטאג, דערמאהנענדיג זיך, אז מען האט מיר צוגענומען א מצוה, וואס איך האב זי געקאנט מקיים זיין אין שטוב יעדען טאג. דאס איז די מצוה פון „ושננתם לבניך".

ביי די דאזיגע ווערטער האט זיך דער חידושי הרי"ם צוכליפעט ווי א קליין קינד און אלע חסידים, וואס זענען דארט דעמאלט געווען, האבען מיט איהם מיטגעוויינט.

און נאך ווערט דערצעהלט: די רביצין איז געזעסען אין אנאנדער שטוב און האט בעוויינט איהר זוהן, וועלכער איז אזוי יונג פערשניטען געווארען. האט איהר געוויין דערהערט דער חידושי הרי"ם. איז ער צו איהר אריינגעגאנגען און געזאגט: „זיי וויסען, אז אונזער צער וועט זיין א נחמה פאר א סך יודען, ווייל אויב עמיצער וועט האבען צער גדול בנים און עס וועט ביי איהם, חס ושלום, אוועקשטארבען א קינד און ער וועט, חלילה, האבען תרעומות אויפ'ן אויבערשטען, וועט ער זיך טרייסטען דערמיט, וואס ער וועט זאגען; איטשע־מאיר האט געהאט דרייצעהן טייערע קינדער און קיין איינס איז נישט געבליבען לעבען — טא וואס זאל איך מיך נאך מהרהר זיין?

— אבער פארוואס קומט דאס אונז?

— נישט פאר אונזערע זינד — האט דער חידושי הרי"ם געענטפערט, — דעם בעסטען סימן האסטו, אז אלע צרות טרעפען זיך ביי אונז אום שבת, און דאס איז אלץ צוליב דעם הקפדה פונ'ם קאזשעניצער רבי'ן ר' משה'לען. אבער עס האט זיך אלץ געלוינט, אפילו ווען איך זאל וויסען, אז צוליב דעם וועט מען מיך קאטעווען אין גיהנום, וועל איך אויך שרייען, אז דער דרך פון פשיסכע איז דער ריכטיגער!..

כדי צו פערשטיין דעם מיין פון דעם חידושי הרי"ם, מוזען מיר דא דערמאהנען דעם קאמף, וואס דער חידושי הרי"ם האט געפיהרט אין זיינע יונגע יאהרען פאר דעם פשיסכער דרך.

דער חידושי הרי"ם איז, ווי בעוואוסט געווען א קאזשעניצער חסיד. פלוצלונג איז ער געווארען א פשיסכער און האט אויפגעהערט צו פאהרען צו ר' משה'לע קאזשעניצער. איינמאל, שבת ביים טיש, האט דער רבי ר' משה'לע געפרעגט, פארוואס איטשע מאיר איז נישט געקומען, און ווען מען האט איהם דערצעהלט, אז ער האט אנגעהויבען פאהרען קיין פשיסכע, האט דער קאזשעניצער רבי דעריפון געהאט גרויס עגמת נפש און האט געזאגט: „ער מאכט מיר אן פערשטערטע שבתים, וועט ער אויך האבען פערשטערטע שבתים!".. און ווירקליך זענען אלע אומגליקען ביים חידושי הרי"ם געשעהען אום שבת. אפילו דער חידושי הרי"ם אליין איז נפטר געווארען אום שבת.

באלד דערנאך ווי דער חידושי הרי"ם איז ארויס פון דער רביצינ'ס שטוב, האט ער געזאגט, אז ער וויל אליין געהען אויפ'ן בית הקברות אויסזוכען אן ארט פאר זיין זוהן. דער חידושי הרי"ם האט מיטגענומען א פאר חסידים און האט זיך שבת־צונאכט געלאזט געהען אויפ'ן בית־הקברות.

דער גבאי האט געהאלטען א לאמטערן אין דער האנט און דער חידושי הרי"ם איז געגאנגען, קלאפענדיג מיט זיין שטעקען און כסדר געזאגט: „נישט דאס איז דער ארט פאר מיין זוהן". ביז ער איז צוגעקומען צו צוויי קברים און האט אויסגערופען: „אט דא איז דאס ריכטיגע ארט!" די חסידים האבען בעלויכטען מיט דער לאמטערן די מצבות און האבען דערזעהן די נעמען פון ר' לייבוש בילגרייער און ר' שמואל כמעלניצער. האבען זיי פערוואונדערט אנגעקוקט איינער דעם צווייטען, וואס דער חידושי הרי"ם הייסט דא גראבען א קבר, ווייל עס איז דארט געווען זעהר ענג און אויך דערלעבען איז קיין ארט נישט געווען.

דער חידושי הרי"ם איז געבליבען שטעהן און געווארט, די חסידים זאלען זיך נעהמען צום גראבען דעם קבר, אבער די חסידים האבען זיך נישט גערירט פון ארט.

— וואס שטעהט איהר? — האט דער חידושי הרי"ם געפרעגט — עס געפעלט אייך נישט דאס ארט?

— זעהר איז זעהר — האבען די חסידים געענטפערט — מסתמא, אז דער רבי האט דא אויסגעקליבען, ווייסט ער דאך פארוואס.

— נו, טא פארוואס גראבט איהר נישט?

— ווייל ס'איז נישטא קיין ארט — האט א חסיד שוין דרייסטער געענטפערט — עס קומט אויס, מיר זאלען גראבען אויפ'ן אלטען קבר.

— פאר דעם זאלט איהר גאר קיין מורא נישט האבען, זיי זענען דאך געווען מיינע גוטע פריינד, וועלען זיי זיך א ביסעל אביסעל צורוקען און מאכען ארט...

כך ה"ה, אזוי ווי די חסידים האבען אנגעהויבען צו גראבען דעם קבר — דערצעהלט די לעגענדע — האט מען געזעהן בחוש, אז די קברים צערוקען זיך און עס איז געווען גענוג ארט פאר א פרישען קבר...

צו דער לויה זענען געקומען טויזענטער חסידים די גאנצע פערקעהר פון דער שטאט ווארשע איז געווארען דעמאלט אפגעשטעלט אויף שעה'ן גאנצע. ביי דער קבורה, ווען מען האט צוגעשאטען די לעצטע לאפעטע ערד, האט דער חידושי הרי"ם געזאגט: „עס שטעהט אין פסוק, הצדיק אבד ואין איש שם על לב — דורך דער פטירה פון א צדיק דארפען די יודען נתעורר ווערען צו תשובה, ווייל מפני הרע נאסף הצדיק. מען דארף זיך דערמאהנען, אז אויב עס כאפט שוין אזעלכע צדיקים — דא וואס זאלען שוין פשוט'ע מענשען טאן? קומט דאך ממילא אויס, אז דורך דער פטירה פון א צדיק קומט ארויס א טובה די יודען', ווייל זיי טוען תשובה. ווען אבער מען טוט נישט קיין תשובה, איז דאך דער צדיק אהן יעדער תועלת נפטר געווארען. און דאס טאקע דער פשט פון פסוק: „הצדיק אבד — דער צדיק איז פערלוירען געגאנגען, ווייל — אין איש שם על לב, ווייל קיינער טוט נישט קיין תשובה"...

חסידים דערצעהלען, אז ס'איז דעמאלט געווארען אזא יללה אויפ'ן בית־הקברות, אז די קולות זענען געגאנגען עד לב השמים. דערנאך, ווען דער חידושי הרי"ם איז אהיימגעקומען נאך דער לויה און האט זיך געזעצט שבעה, זענען די חסידים געשטאנען ארום און האבען געזעהן, ווי דער חידושי הרי"ם וויינט. אבער זיי האבען נישט געוואגט צו איהם צוצוגעהן און איהם טרייסטען. פלוצלונג איז צווישען די חסידים אויסגעוואקסען עפעס א פרעמדער מענש און האט געזאגט: „אזא אומגליק האט זיך איך אמאל געטראפען ביים דעם רבי'ן ר' משה פון קאזשעניץ. אז עס איז איהם בחיין נפש נפטר געווארען א זוהן, האט דער רבי ר' משה געזאגט: „אבל" זענען די „נוטריקון": „איך בין לוסטיג"...

דער חידושי הרי"ם האט אויפגעהויבען דעם קאפ צו זעהען, ווער עס האט דאס געזאגט. אבער מען האט דעם פרעמדען יודען מעהר נישט געזעהן. איז מען האט נישט געזעהן, וואו ער איז פערשוואונדען.

באלד האט דער חידושי הרי"ם אויפגעהערט צו וויינען און מעהר שוין נישט געווען בצער...

ווען דער חידושי הרי"ם איז אויפגעשטאנען פון שבעה, האט ער אליין אנגעשריבען דעם נוסח פון דער מצבה, וועלכע מען קען נאך היינט איבערלייענען.

„עיני עוללה על אשר בעונותי לוקח ממני בני יחידי מחמד עיני, צדיק הוא. ה' נתן וה' לקח, יהי שמו מבורך מעתה ועד עולם.

„פ"נ איש יקר הרבני המופלג אשר מעודו עסק בתורה ה' מהו"ר אברהם מרדכי ז"ל. תהא נשמתו צרורה בצרור החיים"

דער חידושי הרי"ם איז באלד נאך שבעה געפאהרען קיין קאצק. דער קאצקער רבי, וואס איז געזעסען כסדר פערמאכט אין זיין חדר מיחוד, האט שוין געוואוסט פון דעם אומגליק און ער האט געזאגט צום חידושי הרי"ם, ער זאל זיך צונעהמען א בחור, וואס זאל זיך תמיד ביי איהם געפינען און ער זאל זיין פערדעקענט ביי איהם אזוי ווי זיינס א קינד.

דער חידושי הרי"ם איז באלד אריינגעגאנגען אין קאצקער קלויז און, הגם אלע חסידים האבען געמיינט, אז ער וועט זיכער אויסקלויבען עפעס א געהויבענעם בחור, האט ער דווקא אויסגעקליבען א פשוט'ען בחור, מאיר לאנדשטיין, וועלכער איז געווארען ביי איהם אין שטוב א גאנצער בן בית, און דער חידושי הרי"ם האט געזאגט צו זיינע תלמידים: גלויבט מיר, אז איך וואלט מיך איינגעשפאנט, וואלט איך נאך היינט געקענט האבען דרע של קימא, און די וואס רודפ'ן מיך וואלטען נישט געווען בכוח מיר עפעס צו טון, נאר איך וויל זיך נישט ענטקעגענשטעלען דעם רצון הבורא, אז דער רבונו של עולם וויל אזוי, וויל איך זיך נישט איבערשפארען...

אויפ'ן שיידוועג

א קאפיטעל פון ראמאן „אויף פעלדער" פון יודישער קאלאניזאציע אין ראטענפערבאנד

פון פרץ הירשביין

נאך דעם ווי לערנער איז אוועקגעפאהרען, און צווישען עולם, וואס האט ארומגעריגעלט דעם אגרא־נאם פארן אוועקפאהרען איז לאנע געבליבען אליין, איז דער רגע איז צו איהר צוגעגאנגען בעני פינ־טשוק; געשטאנען ווי שטענדיג איז ער צו איהר צוגעגאנגען און אנגענומען איהר האנט, אין זיין פנים איז געווען דער אויסדרוק פון רוהיגער גוטס קיים.

לאנע האט צו איהם ארויפגעקוקט, האט איהם אהן וועהטער בעדאנקט פאר דער שטיצע, וואס ער האט איהר איצט געגעבען, — מחמת איהר וואלט שווער געווען איצטער בלייבען אליין.

— האסט פערשטאנען, אז איך האב דיך גע־וואלט זעהען, — האט לאנע געהערט מיט די אוי־גען נאך אלץ געוואנדט צו זיין רוהיגען, ברוינעם פנים, — יא, בעני, איך האב געוואלט, דו זאלסט...

לאנע האט די לעצטע ווערטער דערשטיקט, איז נישט דערזאגט אלץ, וואס זי האט איצט גע־וואלט, לאנע האט בעגערט צו הערען, וואס ער האט צו זאגען.

— קום ארויס אהין, — האט בעני אויסגע־שטרעקט זיין האנד צום פעלד. דאס פעלד איז שוין טרוקען; קום, לאמיר בעטראכטען, ווי עס זעהט אויס איבונער ווינטער־תבואה.

— איך דאנק דיר דערפאר, בעני...

זיי האבען ביידע אראפגעגאנגען פון גאס צום פעלד, לאנע האט אנגענומען זיין שווערע האנד, געוואלט זי אויפהויבען ביז צו איהרע ליפען, אין לעצטען איינגענבליק האט ווי א פרעמדער כח אפגע־האלטען איהר האנד בעת זי האט שוין זיין האנד געהאלטען ביי איהר ברוסט.

— איך קאן איצט ווייטער נישט געהן, בעני: וויל בעסער מיט דיר רעדען... איך וויל דו זאלסט מיר זאגען, פארוואס מיין הארץ ווערט מיר שווער נישט צורייסען?

זיי זענען געבליבען שטעהן אין א ווייטע צע־שטרייט געקוקט ווייט פון זיך, צום סטעפ. די זון איז געהאנגען נידעריג איבער דעם מערב־דרום־ראנד הימעל און האט מיט א דורכזיכטיגען ראז בע־הויכט דאס גרין־ברוינליכע פנים פון סטעפ.

— ווילסט זיך אויסבעהאלטען אויף א ווילע, דאס דארף זאל צו אונז נישט אריבער־קוקען... דער הוילער, אפענער סטעפ קאן אונז נישט אויסבעהאל־טען; נישטא וואס מורא צו האבען...

לאנע האט געהערט בענים רייד; אזוי באהענט אין בעשיידען קלוג האבען איצט זיינע ווערטער געציינען א וועג צו איהר צעריסענעם געמיט.

— א דאגה, בעני, לאז מען אונז ארויסזעהן; איך שעהם זיך פאר קיינעם נישט, איך וויל איצט שווייגען אין בערוהיגען מיין געמיט, יא בעני, ביזט דער רוהיגסטער ביי אונז, גלייך ווי דו וואלסט גאר נישט איבערגעלעבט דאס אייגענע וואס איך, זאג, בעני, ווי אזוי קאן איך ווערען אזוי ווי דו, ווי דו ביסט פאר מיר געראטען?

— כא־כא־כא! — האט בעני א לאך געטון — ביזט געראטען אין זיך אליין, דאס איז א סך בע־סער. פארוואס האסטו אנגענומען אזוי פיל זארג אויף דיין קאפ?

— וואס מיינסטו, בעני?

— ווען מיך וואלט אזוי צעריהרט דאס, וואס די פאהרען אוועק פון אונז, נו, וואלט איך געטראכט געטראכט און זיך דערשלאגט, — איך וואלט מיט די מיטגעפאהרען!

— ווילסט, איך זאל אויך אוועק?

— דיר, וועט זיין גוט, אויב דו וועסט פער־געסען, אז ערגעץ איז פאראן אן אנדער וועלט, א בעסערע וועלט, מיך האט ערדראסען, וואס די ביזט אוועק קיין מאסקווע, ביזט פון דארט צו־ריקגעקומען א פערזארגטער.

— ניין, בעני, איך האב נישט קיין חרטה, מאס קווע האט מיר געעפענט די אויגען אויף אונזער זאך דא. פערקעהרט, איך וואלט געגאנגען אנטקעגען דעם איצטיגען פריהלינג, א בערוהיגטע, יוען עס קומט נישט אראפ די בייעס, אז אין ווייטען סיביר גיט מען יודען א טעריטאריע.

— זאל אהין געהען ווער עס וויל; קרימער סטעפ איז איצט אונזער היים; דא וואקסט אויף א יודישע היים.

— יוסף און בערע האבען נישט געטראכט בעהמען און אוועק פון דאנען; כ'האב מורא אויף זייער קוקענדיג, וועט די יוגענט פון א סך דערפער זיך לאזען פונדאנען.

— אפשר בעדארף זיין אזוי... איך קלער נישט פון יוסף'ן אין בערען; איך קלער איבער דעם גאנ־צען ענין; ביי אונז אין דארף האט מען געהאל־טען א מלמד, איך האב ביי איהם אויך געלערנט, ער האט אונז קינדער דערצעהלט ווי אזוי יודען זע־נען צעווארפען איבער דער גאנצער וועלט; שטענדיג זענען זיי געווען אזוי צעווארפען; און דעריבער האט ער געזאגט, איז דאס גוט אזוי — ווייל מען קען אויף אלע יודען פאר אמאל נישט מאכען קיין פאגראמען, ווען יודען וואלטען געווען אויף איין ארט, האט ער געזאגט, וואלט מען זיי לאנג אויסגע־הרגעט.

— קלעיסטו, אז איצט, אונטער די סאוויעטען, וואס מען בעשטראפט גאר אהן רחמנות פאגראמ־שטשיקעס אין אויך בזיטיג יודען זאלען זיין צע־ווארפען איבער גאנץ רוסלאנד? דערווייל איז דאך בזיטיג, יודען זאלען זיך איינווארצלען!

— איך קוק נישט אזוי ווייט; און צוליב וואס קוקען אזוי ווייט? איך זעה די שטאטישע מענשען, וואס זענען געקומען צו דער ערד, האבען זיך נאך נישט בערוהיגט. זומער, בעת פון דער ערד וואקסט איז שפראצט, קאן מען מיינען, זיי זענען שוין מיט די פיס אויף דער ערד, און נאר ווי מען נעמט די תבואה אראפ... ווער ווייסט, אפשר וועלען זיי טאקע דארטען אין ווייטען לאנד אויסבויען אן אמת'ע יודישע היים... אפשר אין טאקע בעסער מיר זאלען לעבען ווי גרויסע משפחות, צעזייט איבער סאוויעט־רוסלאנד...

— טראכסט אפטמאל נישט נעמען און אוועק פון דאנען?

— אויב איך וועל אוועק, זאלסטו איך נישט דאנען'ן.

— א, ניין, בעני, אויב אזעלכע ווי דו זאלען זיך שוין אנהויבען און אוועק פון דאנען, דעמאלט איז אויס מיט קרים פאר לאנע'ן...

ביי די ווערטער האט זיך לאנע צוטוליעט צו איהם, זיי זענען ביידע געזעסען מיט די פלייצעס צום דארף; א מערב־ווינטעל האט געצויגען פון דארטען, וואו די זון האט זיך געקליבען פערגעהן, לאנע האט זיך אלץ שטארקער געטוליעט צו איהם. שטיל האט זי געזאגט:

— הלואי וואלט איך געקאנט אזוי פיל שווייגען ווי דו. בעני; נאר איצטער בעט איך דיך, זאג מיר פון וואס דו טראכסט.

— איך קלער פון די פייגעל, וואס זענען יע־דען יאהר, ווי נאר דער שניי איז אראפ, זענען זיי געקומען מיט געזאנג צו אונזער דארף און אנ־געהויבען פלעכטען נעסטען; איינגעזעסען פון דייער אדבייט זענען זיי קיינמאל נישט אוועקגעפלויגען. א מענש איז א צעשטערער... א מענש איז קיינמאל נישט קיין זאפרוענער.

— קוק צום דארף, דארטען שטעהען איצטערע נעסטען, אבער וואס זענען שטיבער, בעני? שטיבער אהן מענשען זענען אן נישט ווארט; דארטען שטעהען א סך שטיבער; אוי, ווי ס'פעלען נאך דארטען ברעטער... אפשר בעדארף עס זיין אזוי, אפשר איז גאר קיינער נישט שולדיג; די סאוויעטען־מאכט רופט — מוז מען הערען און פאלגען!

— דער סטעפ רופט, זיין רוף איז מיר בעקאנ־טער. די זון, וואס ווארעמט שוין, זי רופט. זעהסט, די תבואה שפראצט פון דער ערד, זי רופט! דאס באנעם איך; אזא רוף בין איך גרייט אויסצו־פאלגען.

— א פויער, מיינסטו, בעדארף נישט קלערען אזוי פיל? איצטער איז בעני, דאך אנאנדער צייט; די רעוואלוציע וויל דער פויער זאל האבען די איי־גענע מחשבות, וואס דער ארבייטער.

— דאס וועט קיינמאל נישט זיין; דער, וואס רעדט זיך צונויף מיט אטא דער ערד בעת ער געהט נאך דעם אקער, ער קאן נישט טראכטען דאס אייגענע, ווי דער שמידט, וואס שמידט דעם אקער...

— דו האלסט נישט פון בערע'ן, הא, בעני?

— ניין.

— האסט איהם נישט ליב?

— ער און זיינע לייט האבען געקראגען צופיל גאוה; אפילו אויף א פרוי קוקען די פון אויבען אראפ; איך טראכט פון דיר, און מיר איז א חרפה פאר דיר, — ווייל מ'האט דיך דא נידעריגט ביז צו דער ערד... דא האט מען דיך צעטראטען אונטער די פיס.

— צי דען האב איך פון אימיצען פערלאנגט מעהר וויפיל מיר קומט?

— הויב אויף דיין קאפ. קוק מיט א גוטען פנים צו דער וועלט.

— איך וויל עס טאן, נאר מיר טוט וועה, וואס מיר בויען נישט אלע איינאיינעם די אייגענע זאך, וואס קוקסטו מיך אן אזוי? גלויבסט נישט, אז איך האב דיך ליב? יא, בעני, איך געדענק, וואס דו האסט זומער געזאגט... א פרוי געדענקט אויב א מאן זאגט איהר עפעס צו, דעמאלט, ווען נישט דו, וואלט איך אויסגעטריקענט געווארען. ס'איז טאקע אמת, איך בין ביי דער ערד עפעס ווי קלענער גע־ווארען; מיין שוועסטער אין מאסקווע האט מיר אויך דאס אייגענע געזאגט. איך ווייס אליין פארוואס דאס איז אזוי. מיר אלע זענען נידעריג געפאלען; שוין צייט, די סאוויעטען־מאכט זאל אונז אויפהויבען

(ווייטער זעה 15, זייט)

פארוואס זי האט אויסגעזאגט איהר מאן

(ערצעהלונג) ● נאכ'ן פראנצויזישען ● פון ג. פערלמאן

נאך רימער איז געלעגען אין בעט און האט געלייענט, ווען דאראטי איז אריינגעקומען. עס איז געווען ארום עלף א זייגער אין אוונט.

דאראטי איז געווען זיין געליבטע, אבער בעת זי האט יענעם אוונט זיך נישט געריכט אויף איהר, ווייל זי האט איהם געהאט פערלאזען ערשט מיט א פאר שעה צוריק, און צוגעזאגט צו קומען נישט פריהער ווי אין א צוויי־דריי טעג ארום. זי איז אריינגעקומען עפענדיג די טיר מיט דעם שליסעל, וואס בעו האט איהר געהאט געגעבען נאך מיט צייט יאהר צוריק, נאך איהר ע'שטען בעזוך אין זיין בחור'שער וואוינונג.

— מיין טייערע, — האט איהר בען דעמאלט געזאגט, — מיין הויז איז פון איצט אן דיין הויז... קאנסט קומען אהער ווען דו ווילסט...

עס איז געווען צווישען זיי א שטילע ליבע, אהן שטערונגען און אהן פלאנטער.

נאך בען האט דערזעהען דאראטי'ן, ווי זי האט פארזיכטיג געעפענט די טיר און זיין שלאפצימער, איז ער אויפגעשפרונגען:

— דו, וואס האט פאסירט? — האט ער אויסגעשריען.

— גארנישט, — האט דאראטי געענטפערט, — עס איז אין יעדען פאל נישט זעהר וויכטיג.

מיט א רוהיגער שטימע, און אפילו מיט א געלעכטער, וואס איז אפשר געווען אביסעל נערוועז, האט זי דערצעהלט:

— מיין מאן איז מיר היינט דערגאנגען די יאהר. איך האב שוין מעהר נישט געקאנט אויסהאלטען. נו, האב איך איהם געזאגט, אז איך האב א געליבטען, און אז דאס ביסטו...

— ער קאן דאך מיך גארנישט — האט בען אויסגעזאגט, — אבער צו וואס האסטו דאס געטון?

— איך זאג דאך דיר, ער איז מיר דערגאנגען די יאהרען... ער האט מיר דערצעהלט, אז איינע פון די מיידלעך, וואס ארבייטען ביי איהם, איז פערליבט אין איהם. דערנאך האט ער גענומען רעדען פון מייגער א חבר'טע און געזאגט, אז ער דארף איהר געבען נאר איין וואונק מיט אן אויג, כאלט זיך גלייך אריין איז זיינע ארעמס. דא האב איך שוין נישט געקאנט זיך איינהאלטען און האב ארויסגעפלאצט: „מעגסט טאקע זיין ביי דיר א העלד אין די ידיעהען פרויען די קעפ, אבער דאס שטערט נישט, אז דיין אייגענע פרוי זאל דיך נארען מיט אנאנדערען. איך האב אויך א געליבטען, מיין טייערע ראה, — האב איך איהם געזאגט, — ביין. די קענסט איהם נישט, ער איז אבער זעהר א שעהנער יונג"...

בען האט אנגעשטעלט אויף איהר א פאר גרויסע אויגען.

— און וואס האט ער דערויף געזאגט? — האט ער געפרעגט.

דאראטי איז נאך אלץ פערבליבען רוהיג און האט געענטפערט:

— ער האט געלאכט, ער האט געמיינט, אז איך האב איהם בלויז געוואלט ארייננעבען אין כעס, און ער האט מיר אפגעענטפערט: „מיר קאנסטו אזוינס נישט דערצעהלען.... ווען דו וואלסט אויף אנ'אמת'ע געהאט א געליבטען, וואלסטו זיך דערמיט נישט בערימט". דא בין איך שוין געווען געצוואונגען צו געבען איהם דיין נאמען און דיין אדרעס, און איך האב איהם געזאגט: „איך געה שוין די מינוט אוועק צו איהם, און אויב דו ווילסט אליין זעהען מיט דיינע אייגענע אויגען, דארפסטו נאר קומען און אנקלינגען אין טיר. און איך וועל דיר עפענען".

בען איז נישט געווען שרעקענדיגער פון אנדערען, אבער דער געדאנק אז דאראטי'ס מאן וועט באלד קומען צו איהם אהיים און דארט מאכען אנ'א בערקעהרעניש, איז איהם נישט געווען זעהר שטארק צום הארצען. מיט פערצווייפלונג האט ער זיך אנגעפרעגט ביי דאראטי'ן:

— די רעכענסט טאקע, אז ער וועט קומען?

— עס זעהט אזוי אויס.

— עס איז א גרויסע עולה פון דיר ארייצו־שלעפען מיך אין א סקאנדאל, וואס האט גארנישט צו טאן מיט מיר.

דאראטי האט גוטמוטיג זיך פונאנדערגעלאכט.

— עס האט גארנישט צו טון מיט דיר? — האט זי געזאגט — וואס, דו ביזט נישט מיין געליבטער?

— עס האט נישט צו טון איינס מיט'ן אנדערען. צוויי יאהר צייט האבען מיר זיך אזוי אויסגעהיט אין געהאלטען אין צייט'ן טאמער וועט ער זיך אמאל דערוויסען, און מיט אמאל שפרינגסטו ארויס און ווארפסט איהם אין פנים אריין אנ'אמת, וואס ער האט זיכער נישט געטאכט וויסען... און דאס אלץ צוליב א נארישקייט, צוליב א ווייבערשען קאפריז...

דאראטי האט זיך נאך שטארקער פונאנדערגעלאכט.

— איך ער, האט זי געזאגט, — אז דו האסט זיך א ביסעל איבערגעשראקען.

— זאל זיין, אז איך האב זיך איבערגעשראקען, אבער די ביזט דאך בעיאגען א גרויסע נארישקייט.

— א פייגער העלד ביזטו...

זיי האבען זיך בייז אנגעקוקט. זי איז געקומען צו איהם א פערליבטע, פול מיט צוטרוי. זי האט זיך געריכט, אז ער וועט זי אויפנעמען מיט אפענע ארעמס ווען ער וועט הערען, אז זי האט פערלאזען צוליב איהם דעם מאן. אבער ער האט זיך גארנישט דערפרעהט מיט איהר. אין דעם מאמענט האט זי איהם גארנישט ליב געהאט. זי האט איהם געוואלט ערנידריגען, און זי האט איהם בעשולדיגט, אז ער האט מורא.

— עס געהט דא נישט אין מורא... — האט ער גענומען ווייטער רעדען — כאטש ווען ער זאל, א שטייגער, קומען אהער מיט א רעוואלווער, ביזטו פונקט אזוי אין געפאהר ווי איך. אבער לאמיר אפילו זאגען, אז עס וועט נישט קומען צו אזא דראמאטישען שלוס. אויב אבער ער וועט אנקלינגען איז דו וועסט איהם, ווי דו האסט צוגעזאגט, עפענען די טיר, און וואס ווילסטו, אז איך זאל איהם זאגען?

— איבער דעם קענסטו זיין רוהיג. ער וועט דיר ערשטער אנהויבען רעדען, און דו וועסט איהם נאר בעדארפען ענטפערען.

בען האט אנגעטון א כאלאט, האט אריינגעשטעקט די פיס אין שטעק־שיך. אין דעם הילוך האט ער גארנישט אויסגעזעהען ווי א העלד פון א ראמאן. דאראטי האט איהם אפילו בעטראכט און געמאכט א גרימאסע:

— ראלף וועט עס דיך אנקוקען און טראכטען: „און נעמען זי האט זיך עס פערליבט... איז א מאן, וואס נעמט אויף זיין געליבטע אין א כאלאט און אין שטעק־שיך"... עס איז גארנישט אזא כבוד פאר מיר.

— וואלסטו א־ש־ וועלען, אז איך זאל זיך איצט אויספוצען אין א פראק?

ער איז געזעסען אויפ'ן ראנד פון בעט א צושויבערטער, מיט אנ'אייבגעבויגענעם רוקען און צוזאמענגעלייגטע הענט. ער האט זיך איינגעהערט צו דער טיר.

דאראטי האט איהם געגעבען א לייכטען שטויס, ער זאל איהר לאזען אריינלעגען זיך אין בעט.

— טו זיך אביסעל א רוק, — האט זי געזאגט, — עס איז מיר קאלט, איך וויל זיך צודעקען מיט דער קאלדרע.

בען האט עפעס ארויסגעמורמעלט צווישען די ציינער, וואס דאראטי האט נישט געקאנט הערען. אבער דער טאן איז גארנישט געווען קיין פריינדליכער.

לאנג האט ער אונדעסטיועגען נישט געקאנט זיצען אנ'אנגעכמורעטער, א שווייגענדיגער, און זיך איינהערען אין די אויטאס וואס זענען פערבייגעפאהרען אינטען אין גאס, האט ער באלד ווידער גענומען רעדען:

— זאג מיר, צו וואס האסטו דאס געטון?

— ווייל איך האב איהם געמוזט אנלערנען.

— און איצט? וואס וועט איצט זיין?

— איצט האף איך, אז מיר וועט קומען צו א גט.

— זא שפעטער אויפטו פון דיר צונעמען און זיך צוברעכען דאס גאנצע לעבען.

— מיין לעבען איז מעהר נישט מיט איהם, נאר מיט דיר...

— הם... אזוי...

— עס זעהט נישט אויס, אז דו זאלסט זיך שטארק דערפרעהען מיט מיר...

אבער איין א ווילע ארום האט זי ארויסגעזאגט מיט כעס:

— איך פרעג זיך נאר, וואס קאן ער מיר טון, דער אידיאט?

אבער בען האט געהאט א גוט ווארט פאר'ן מאן:

— דיין מאן האט נעבעך, פערשטאנען אז דו האסט איהם אויסגעשטעלט אין א נארישער לאגע. ער האט אודאי זיך געלאזט געהען אהער, אבער אויפ'ן וועג האט ער זיך בערעכענט, אז מיט זיין קומען אהער וועט ער זיך נאר מאכען לעכערליך אין אנדערע אויגען... און צו וואס זאל ער עס טון?

דאראטי האט זיך אויפגעכאפט:

— אזוי, — האט זי אויסגעשריען — דו ווערסט שוין ביי זיך שטאריק, ווייל דו מיינסט אז ער וועט נישט קומען...

אבער בען האט שוין גענומען פערליהרען די געדולד און ער האט איהר אפגעענטפערט:

— איך פערשטעה, אז דו פיהלסט זיך שטארק געערגערט, וואס ער איז נישט געקומען צולויפען צו שלעפען דיך מיט געוואלד אהיים...

דאראטי האט מיט אנ'אימפעטיגער בעוועגונג זיך געגעבען א זעץ אויף'ן בעט.

— וואס מיינסטו, איך בין געקומען אהער צו הערען ווי דו בעליידיגסט מיך?

— איך בעליידיג דיך נישט... — האט בען אויסגעזאגט מיט געמאכטער ווייכקייט, — אבער דער אמת איז, אז דיין מאן איז נישט געקומען אהן אנ'אטעם צו לויפען נאך דיר... איז עס נישט אזוי?

דער זייגער האט געשלאגען פיר. עס האט זיך געהערט דאס בראזגען פון א מילך־וואגען אין דער שטילקייט פון דער נאכט.

די מינוטען האבען זיך געצויגען לאנג, פאמעלעך אין די װעגט פון בען'ס שלאפצימער. דאס פערליבטע פארעל איז געזעסען אויפ'ן ראנד פון בעט אין מיט געוואלד געהאלטען אפען די אויגען, וואס האבען זיך זייער געקלעפט פון שלאף. זיי האבען אויסגעזעהען ווי אבלים.

(ווייטער זעה 15־טע זייט)

צוקער=קראנקהייט

מעדיצינישע שמועסען

פון ד"ר מ. פאזנאנסקי, לאדז

כידוע איז דער מענשליכער ארגאניזם געגליכען צו א כעמישע לאבאראטאריע; א פאבריקעל אזא בעשאפען פון כביכול אליין, וואס ארבייט אויס איינאויפהער, אקוראט ווי אויף בעשטעלונג, פערשידענע שטאפען, וואס זענען נויטיג אויף צו דערהאלטען דאס ביסעל חיות אין דער נשמה. און דאס איבעריגע, די אונוצליכע און איבעריגע שטאפען, וועלכע אפגעטיילט, דורכגעפילטערט און אויסגעווארפען אינדרויסען ארויס.

אזוי איז די טבע פון יעדען נארמאלען און געזונטען ארגאניזם. טרעפט זיך אבער אנ'א־גאניזם, וואס איז אראפ פון די רעלסען, פאלגט נישט די נאטור און פראדוצירט אויף להכעיס דעם ארער יענעם שטאף אין א גרעסערער אדער קלענערער מאס, — איז אך און וועה צו דעם מענש, וואס גאט האט איהם מזכה געווען מיט אזא פגע רע פון אנ'ארגאניזם. אזא מענש מוז שוין אנקומען צו א דאקטאר, נוצען פערשידענע מעדיצינישע מיטלען, רפואה, לעבען אויף דיעטעס וכדומה, וכדומה.

איינס פון די שטאפען, וואס מאכען אפטמאל אן א חורבן אין אונזער ארגאניזם איז דער צוקער. קינד און קייט ווייסט, אז עס איז פערהאן אויף דער וועלט אזא קרענק ר"ל, וואס הייסט צוקער־קראנקהייט, און ווען זי בעטראפעלט ווערט, נעביך, פון דעם דאזיגען צוקער זעהר ביטער.

לאמיר זשע אויף טשעקאוועס א קוק טון, ווי אזוי עס ארבייט די מענשליכע מאשין, אט די שכל־דיגע, בורא עולמדיגע לאבאראטאריע, און מיט וואס פאר א מיטלען זי רעגולירט די שטאפען, טיילט זיי אין פעווינדערע פארציעס פאר יעדען איבער'בעזונדער, לויט זיין בעשטימונג און ראל, וואס די נאטור האט איהם בעשטימט, כדי צו דערהאלטען דאס לעבען פונ'ם מענש.

אונזער חומריגער גוף האט אין זיך אזעלכע מיני גרויסאלען, וואס טיילען פון זיך אויס דירעקט אינ'ם בלוט געוויסע שטאפען; און אט די דאזיגע שטאפען זענען דאס די „אינזיגירען", וואס רעגולירען דעם שטאף־וועקסעל אין דער „רעהעוודיגער לאבאראטאריע".

דער גרוטשאל, וואס רעגולירט דעם צוקער־שטאף־וועקסעל איז דער אזוי־גערופענער בויך־שפייכעל־גרוטשאל, זיין ארט געפינט זיך גאנץ באהענט אונטער'ן מאגען. דער שטאף, וואס דער דאזיגער גרוטשאל שיידט פון זיך אויס הייסט אין דער ווימענשאפט, אינסולין.

נו, און אז מיר ווייסען שוין דאס, וועלען מיר זעהען, וואס פאר א שייכות עס האט דאס דער דאזיגער אינסולין צו דעם צוקער־שטאף־וועקסעל איז אונזער ארגאניזם.

אין יעדער שפייז געפינט זיך א געוויסע דאזע צוקער. אט דער צוקער בעקומט זיך אין אונזער בלוט. דארט ווערט ער שפעטער אפגעלעגט איז די לעבער. אין די מוסקולען און ווערט שפעטער פערוואנדעלט אין לעבענס־ענערגיע, און אט דער דאזיגער לעבענס־נויטווענדיגער פראצעס ווערט אויס געפיהרט מיט דער הילף פון אינסולין, וועלכער פערברענט דעם צוקער אין אונזער ארגאניזם. האט איז אבער אלץ געפערט געווארען, אז דער ארגאניזם האט אין זיך א גענוגענדען סכום אינסולין, אין פאל, אבער, ווען מיר האבען נישט, לא עלינו, דעם נויטיגען סכום, ארער ער איז גאר אינגאנצען נישט בנמצא. ווייל דער בויך־שפייכעל־גרוטשאל פונקציאנירט נישט, ווי עס געהער צו זיין — איז טאקע זעהר שלעכט. געהט דער גאנצער פראצעס ארויף אויף זעהר שלעכטע וועגען; דער צוקער ווערט נישט אפגעלאגערט, דער ארגאניזם קען פון איהם נישט מאכען קיין געברויך, און ער געהט צוריק ארויס אין א פליסיגער פארם צוזאמען מיט דער אורין. דער מענש פערליערט אזוי ארום דעם נויטיגען ענערגיע זאפאס, און מען ווערט קראנק.

אבער דאס איז נאך נישט אלץ! דער שלעכטער שטאף־וועקסעל פונ'ם צוקער רופט ארויס א קאמפליצירטע אפשוואכונג פון דעם פעט־שטאף־וועקסעל און דאס ברענגט מיט פערשידענע זייעבצען איז אצעטאן, דאס זענען אזעלכע מזיקים, וואס פערסמען אינגאנצען דעם ארגאניזם, און ברענגען סוף כל סוף דעם טויט, נאטירליך, אויב מען בעקעמפט איהם נישט.

היוצא לנו מדברינו איז, אז ביי דער צוקער־קראנקהייט ליידט דער ארגאניזם א פערלוסט פון צוקער, דאגעגען ווערט דאס בלוט איבערגעצוקערט און אלס נעבען מתנות האבען מיר נאך די גיפטיגע פראדוקטען ווי זייערצען און אצעטאן.

די צוקער־קראנקהייט קומט אפט בירושה, מען זעהען, וואס פאר א שייכות עס האט ... טרעפט אפט צוקער־קראנקע אין איין משפחה איז משך פון עטליכע דורות, א גרויסע ראל שפילט איך דא דער לעבענס־שטייגער פונ'ם מענש, און דער פערברויך פון צופיל צוקער און מעהל־שפייזען, נישט קיין קליינע סיבה פון דער קראנקהייט איז אויך די אונבעוועגליכקייט און דאס שטענדיגע זיצען אויף איין ארט, וואס ברענגט צו פעט־לייביגקייט, אנ'עישיבונג וואס מען זעהט, נאטירליך, דער עיקר ביי די נגידים, איז דעריבער טאקע ווערט די דאזיגע קרענק בעצייכענט אין פאלק אלס „נגידישע קרענק" דאן קומט נאך אויך צו עגמת נפש, אויפרעגונג, דאגות און גייסטיגע איבעראנשטרענגונג, ענען אויך אזעלכע זאכען, וואס קענען גורם־זיין צו דער קראנקהייט. נישט קיין קליינעם חלק איך דער קרענק קען אויך האבען סקלעראז און אנשטעקענדע קראנקהייטען.

די צוקער־קראנקהייט בעווייזט זיך על פי רוב אין די מיטעלע יאהרען פון 30 ביז 40, זעלטענער אין די יאהרען צווישען 20 און 30, זי קען אבער אויך טרעפען, אמת, גאר זעלטען, ביי קינדער און טער צעהן יאהר.

די סמנים פון דער קלאסישער צוקער־קרענק ענען ברענענדער דורשט, שטארקער הונגער, שטארקע אורין־אויסשיידונג און אפצעהרונג פון קערפער. ביי גאר פערנאכלעסיגטע פאלען, ווען דער ארגאניזם איז שוין שטארק פערסמט דורך דער איבערצוקערונג פון בלוט דורך זייערצען און אצעטאן, קענען די גיפטען אין אזא שטארקער מאס אנגרייפען דעם קערפער, אז דער קראנקער פאלט אריין אין אזא מין שווערליכען שלאף, יואס קען זיך, חלילה, ענדיגען מיטן טויט. אויב מען רופט נישט בעצייטענס א דאקטאר. דער קראנקער, וואס געפינט זיך אין דעם צושטאנד פערלירט דעם בעוואוסטזיין, די אויסגעאטעמטע לופט ענטהאלט אצעטאן, וואס גיט ארויס אזא גערוך, וואס איז זעהר ענליך צום אומשולדיגען ריח ניחוח פון עפעל, דער אטעם ווערט פערלאנגזאמט און די אויגען־אפלען ווערען פערגרע־סערט.

נאך מיט לערך א צוועלף יאהר צוריק האט מען שוין אזא שווער קראנקען צוקער־ליידענדען אויפגעגעבען. אבער היינט בעזיצט די מעדיצין א שטארק געוועהר אינ'ם קאמף מיטן „צוקער־דיגען" מלאך המות, און רייסט איהם ממש ארויס דעם קרבן פון זיינע הענט, דאס דאזיגע געוועהר איז טאקע — אינסולין.

זייט מ'האט פעסטגעשטעלט אז דאס מקום מוכו לפורעניות ליגט אין דעם בויך־שפייכעל־גרוטשאל, וואס פראדוצירט ווייניג אינסולין, האט מען דעם דאזיגען סובסטאנץ אנגעהויבען איינצושפריצען אינ'ם קערפער פונ'ם קראנקען, דאס דאזיגע מיטעל האט זיך ארויסגעוויזען פאר זעהר ווירקזאם. ווען מען שפריצט איין א געוויסע דאזע אינסולין אינ'ם קערפער פון די אין שלאף־אריינגעפאלענע חולאים, ווערט דער צוקער־איבערפלוס מאמענטאל פערברענט די קוואסען און דער אצעטאן ווערען בעזייטיגט, און עס געשעהט דער נס, אז דער כמעט גוססדיגער קראנקער קומט צוריק צום בעוואוסטזיין, כאפט זיך אויף פון טיפען שלאף און הויבט אן צו רעדען מיט די ארומיגע שטוב־מענשען.

די דאזיגע פלוצלינגדיגע ענדערונגען צום גוטען איז באמת איינס פון די שענסטע וואונדער, וואס עס האט בעוויזען די מאדערנע מעדיצין.

עס פערשטעהט זיך, אז א צוקער־קראנקער מוז זיין אונטער דער שטענדיגער השגחה פון א דאקטאר און די קוראציע איז אין דער ערשטער ריי־ה — א דיעטישע.

די אויפגאבע פון דאקטאר איז פעסטצושטעלען אויף ווי ווייט עס האט שוין צוגעגרייכט די קראנקהייט פון בויך־שפייכלער גרוטשאל. צי ער פראדוצירט צו ווייניג אינסולין, אדער ער פראדוצירט איהם לגמרי נישט. דאס ווערט נאטירליך פעסטגעשטעלט דורך אנאליזן פון דער אורין און פון בלוט.

אין א לייכטער פארם פון דער קראנקהייט איז גענוג אנצווענדען א געהעריגע דיעטע, פערשרייבען דורך א דאקטאר א ספעציאליסט, אין שווערע פאלען, אבער, ווען די קרענק איז א פערנאכלעסיגטע און געהמט שוין, אז צו שטארקע און געפעהרליכע פארמען, איז שוין די פארגעשריבענע דיעטע נישט גענוג. מען מוז שוין אנקומען צו אנ'איינשפריצונג פון אינסולין, און אפטמאל — דורכ'ן גאנצען לעבען.

פיניעלע מזיק
גיט לשון

"אטן, צ'וויסט גורניש סאיע פויגל איך בין, וויסט גורניש סאיע פּאשטייע איך בין, אַלע ווילקער פּאשטייער מעגן זיך פּאשטעקן פאַר מיר.

צ'זעט דאך, אַז טאַמער הייב איך עפּעס אָן, קומט באלד די קילע און טיט אַכעט דוס אייגינע.

יענע וואָך אַב איך אָנגיהויבן א קוילן־באקציע פּאַר די באַליטער, כאָב גימאכט א קייט פאַר'ן פריינ־מויצע לעכים, אַך זיך די קילע דערשראקן פאַר מאַן נאקציע אין מאכט אַכעט א נאַקציע, איך געב קוילן און די קילע געט אַכעט קוילן. איך האָב פּאַגיסטרירט די באַליטער אין די קילע אָט אַכעט פּאַגיסטרירט די באַליטער.

דער כיליק איז נאָר, וואָס איך גיב אַלע באַליטער, און די קילע געט פּאַר שימושים אין מיקווע טיקערנם — אַזאַ קויעך אַב אין, פיניעלע, וואָס איך מי טיט מיר באלד נאַך די קילע.

יאַ, און ווי איך ביז גיזעין די וואָך וויסט עך פּאָדזשביג? א פיגע ווייסט עך! צ'ווילט וויסען ווי כ'בין גיוועין? — אין סאנד בין איך גיוועין, באַ די יעדיקעס. כאָב זיי, די סטאַוויאַקעס, אַלע דערקענט. כאָב זיי גיזעין אין שמולן געסל. זאָך אַזוי גידיבט זאַן, ווי כאב זיי אַלע דערקענט. זיי אַבן מיך אַכעט געקנאַסט. ווי איך בין אַראַן אין סאַנד, אַבן די שוּבראַקעס געייטשעט אַף די ציין:

— פּיניאַ פּסיעך.

צ', אָט עך גיהאַרפּט העיין, דוס ביסל לושן, וואָס די לאַזוכעס אַבן גיגעבן. צ'ווייסט, וואָס זיי אַנע גיזוגט? זיי אַנע גיזוגט, אַז די קצעסן אין באַליט אַב איך. פיניעלע, פּאַבריצירט (געמיינט: פּראַוויצירט!) אַז די שאַבן אַב איך געוואַצט, אַז די שטיינער אַב איך געטראָסקעט, אַז לעבער אין די קעפּ אַב איך גימאכט.

צ'העט? כאַדיך גימיינט, אַז איך וועיער צעראַצט אין צעשפּרינגען, ווען דוס איז נישט אין סאנד, נאָר אין שמולן געסל, וואָלט איך זיי אַזאַ גראַנדע צישט גישענקט, ווען דוס איז אין באַליט, וואָלט איך די כאַליערניקעס פאַציילט די מאַנסע פון שווייגער. ציינע רשט גייען זיי אין קישולקעס מיט קאַקענקרייצן אין שלונג יהען, יעך גייען זיי פאַציילן, אַז דוס אלץ אַב איך גיטיען — אָבאימגליק זאָל אַף זיי קימען אַמאָל זיסער?

דעוואָל אַצך מיר א גיטן שאַבּים און זאַצך מיר גיזינט!

אנפראגען
צום „קונדס"־רעדאַקטאר

אַז די ענדעקישע צייטונגען באַקען ליגענס ווער־גען ידען, קען מען זיי אויך צורעכענען צו מעקאַ־נישע בעקער־יען?

מיין ווייבעל שטעלט מיר צי יעדעס יאהר אַ צווילינג, צי הייסט עס אויך, אַז זי האַלט אין צוויי קינדער־סיסטעם?

אַז א סוחר טאנצט אַראָפּ פון דריטען שטאָק, צי הייסט ער א געפאַלענער סוחר, און צי איז ער בעפרייט אויסצוקויפען א פּאַטענט?

איך הייס וואָלף און מיין סובלאָקאַטאָר הייסט שעפּסעל, צי קען איך אַריינשרייבען אויף מיין טיר „גר זאב אם כבש"?

סאַקראַמענט.

ער גיט דאס וואס ער האט
פּרעזעס פון „ותו לחם"
אין דער קהלה

דער פּרעזעס פון „גבוהן לחם", מאג. באַלבאַ־רישסקי, איז די טעג געקומען אין דער קהלה און פערלאנגט א סובסידיע פאַר דער קוך.

פּרעזעס איהם דער פּרעזעס מיצבערג.

— פאַניע פּרעזעשע, איהר ווילט א סובסידיע, און וואָס קענט איהר אונז געבען?

— עסעריס! — האָט דער פּרעזעס געענטפערט.

וואס איז דער חילוק
פון סאַנאַציע, ענדעציע און פּ.פּ.ס.?

— זאָג מיר אין קורצע ווערטער, וואָס איז דער אונטערשייד פון די דריי גרעסטע סיים־פּאַרטייען. סאַנאַציע, ענדעציע און פּ. פּ. ס.?

— כ'וועל דאָס דיר ערקלערען אין צוויי ווערטער:

טאַמער גיט זיך דער רעגירונג עפּעס נישט איין גיט די סאַנאַציע א נאָטיצעל אין דער „גאַזעטאַ פּאָלסקאַ" פון פינף שורות. די ענדעציע שרייבט דעריבער צעהן גרויסע אַרטיקלען אין דער „גאַ־זעטאַ וואַרשאַווסקאַ", און די פּ. פּ. ס. גיט אָפּ אין „ראָבאָטניק" גאַנצע זייטען פון 1־טען יאַנואַר ביז'ן 31. דעצעמבער.

דעפּוטאַטען און גראַמאָפאָנען

— זאָג מיר, כ'בעט דיך, אין וואָס זענען דאָ גראַמאָפאָנען צו פאַרגלייכען די דעפּוטאַטען?

— צו וואָס? דער אָרט פון די גראַמאָפאָנען פאַרנעמען די דעפּוטאַטען אַליין.

דער בעסטער וועקסעל
אַזוי זאָגט אַ לאָדזער סוחר

די לאָדזער סוחרים זענען געקומען צום גער־דאַנק.

אַז דער בעסטער וועקסעל איז אַזוי בלאַנקאָ.

סאַקראַמענט.

אויך אַן „אַרטיסט"

ערשטער גנב: וואַצעק, וואָס לייענסטו אין דער צייטונג?

צווייטער: איך לייען א רעצענזיע וועגען מיין נעכטיגען „גאַסטראָל".

דברים בכתובים
ווערטער ווי קלעצער

אַ פייערלעשער מעג זיין געשיקט און קלוג, דאָך טויג ער אויפ'ן פייער.

אַ קאַלעקטאָר מעג זיין אַ קבצן אויף זיבען פּאַלעס, האָט ער דאָך אַ גליק־געשעפט אין דער האַנד.

אַז אַ שנאָרער איז ריהרעוודיג און פלינק, בלייבט ער דאָך אַ שלעפּער.

אַ בעקער, מעג ער עסען פאַר דריי, דאָך זאָגט מען, אַז ער לעבט בלויז פון וואַסער.

אַ קעצין, מעג זיין שטיל ווי א טויב, דאָך זאָגט מען, אַז זי קאַכט זיך.

אַ שטומער, טאַמער האָט ער גאָלדענע ציין, האָט ער אויך אַ גאָלדען מויל.

דער גרעסטער עושר, טאַמער האָט ער אַריינגע־געשטעלטע ציין, זאָגט מען אויף איהם: ער ליגט די ציין אויף דער פּאָליצע.

סאַקראַמענט.

פאַרפאַל

מיט א בעקאַנטען לאָדזער ענדעק האָט פּאַסירט א צופאַל: אַ פערד האָט איהם א ביס געטון אין קאָפּ. דאָס הינגעריגע פערד האָט בשעה מעשה געפּיהלט, אַז ער עסט שטשקע.

א „סקראָמנע" ווייבעל

מאַן (צו דער פרוי): וואָס גיהסטו דו עס אויס שפּעט ביינאַכט?

פרוי: וואָס ס'געפעלט מיר.

מאַן: נו גוט, זאָלסט נאָר נישט גיין אָנ־דערשוואַר.

איהר טאָג־בוך

אין א טאָג־בוך פון אַ פרוי לייענען מיר:

דאָס יאָהר 1934 איז פאַר מיר גענען א שרעקליכעס. אין משך פון דעם יאָהר בין איך עלטער געוואָרען מיט אַגאַנצען חודש...

געניאַליטעט

קינד (צום פאָטער): זאָג מיר, טאַטעשי, וואָס איז דאָס אַזוינס אַ פינאַנץ־גאון?

פאָטער: דאָס איז אַזעלכער ווי דיין מאַמע איז: זי גיט גיכער אויס דעם זלאָטע ווי דיין טאַטע פערדינט איהם.

פרויען, פאַרזיכטיג
מיט געפאַרבטע ליפען!

מאַן (צו דער פרוי): איך זאָג דיר, בעלטשע, דו טוסט זעהר שלעכט וואָס דו מאַלעוועסט דיר די ליפּען.

פרוי: פאַרוואָס?

מאַן: ווייל מ'דערקענט עס — ביים סובלאָ־קאַטאָר אויפ'ן שטערן.

לאָדזער קינדער

לעהרער (צו א 8 יעהריגען שילער): זאָג משה מאַריצעק, וויפיל איז 6 מאָל 15?

שילער: 90.

לעהרער: ס'שטימט! וואָס ווילסטו פאַר דעם ריכטיגען חשבון?

שילער: 2 פּראָצענט פון דער סומע.

דער קונדס

הומאָר ● סאַטירע ●

צוזאַמענגעשטעלט פון אב—נעק ●

ביילאַגע צום „נייעם פאָלקסבלאַט" נומער 22

פרייטאג, דעם 25 יאַנואַר 1935

א מיטעלער געגעז די פּרעסט...

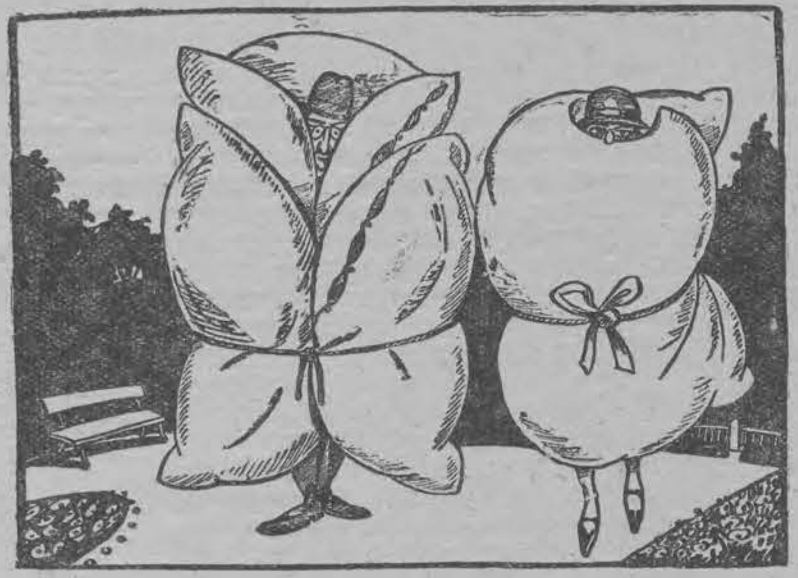

אַז די פּעלצען ליגען אין לאָמבאַרד,
איז בעטגעוואַנד אויך אַן אַרטיקעל!...

פאליטיק פון וואר

ווי האלטן מיר עפעס אין דער פאליטיק? חערווייל האט זיך פארענדיגט דער נארקאמוועס־פראצעס אין לאנד.

איינענטליך דארף מען זאגן: ייִדישער פראצעס. מען האט דאך דארט נישט געהערט עפעס אנדערש ווי ייִדען פון פארענט און ייִדען פון הינטען.

זיצען הײַנע אריער אויף דער בעשולדיגונגס־באנק פאר זעהר נישט קיין פײַנע מעשים און ווילען נישט אנדערש, ווי, רייבוואשען זייערע חטאים מיט ייִדען. זיי ווילען מאכען פון ייִדען א מין זייף.

אזא היטלער ווערט בריטער ווי לענגער. פאר שמחה, הערענדיג ווי די לאדזער קאוואלסקים מאל־פעווען איהם נאך.

נאך זײַן נצחון אין סאאר, האלט ער געוויס זײַן נײַרקונג אויף זײַנע לאדזער תלמידים, פאר זייער צווייטען נצחון.

אזוי ארום בעקומט סאאר מיט לאדז א צוזאמענהאנג.

אזוי איז עס שוין אין דער פאליטיק.

אדרעסען פון בעריהמטע דאקטוירים

פון סאקראטעס

דער „קונדס" האט אויף זיך גענומען די אויפגאבע, אנצוווייזען די ריכטיגע אדרעסען פון די בעסטע וועלט־פראפעסארען פאר די וואס ליידען אויף פאלגענדע קראנקהייטען:

אויגען־קראנקהייט וועלכע זעהען נישט קיין גראשען פאר די אויגען.

באן־קראנקהייט (פאר די, וואס ליבען איינצושטעקען אומעטום די נאז).

האלז־קראנקהייט (פאר אזעלכע, וואס פרעסען אויפ'ן צווייטענ'ס חשבון).

האהר־קראנקהייט (פאר די, וואס האבען מעהר חובות ווי האהר אויפ'ן קאפ).

הויט־קראנקהייט (פאר פרויען, וואס שינדען די מענער די הויט).

מענער־שוואכע (שוואכע פעררייבער!).

מאגען־ליידענדע (וואס האבען לייד'גע מאגענס)

די גענויע אדרעסען

1) ד"ר מאקדאנאלד לאנדאן (ספעציאליסט פון נאז־ און אויערן־קראנקהייט — פיהרט די וועלט ביי דער נאז).

2) ד"ר לאוואל, פאריז (ספעציאליסט פון האלז און לונגען־קראנקהייטען — וואס אויף דער לונג איז נישט אויף דער צונג).

3) ד"ר אדאלף, בערלין (כירורג — שניידט לעבעדיגע שטיקער פון ייִדען).

4) ד"ר ליטווינאוו, מאסקווע (ספעציאליסט פון געשלעכט־קראנקהייטען — אז ס'ווערט שלעכט, לויפט ער קיין גענף).

5) ד"ר בענעש, פראג (ספעצ. פון קינדער־קראנקהייטען — באוויזן ווי א קינד און גלויבט אין די כעלקער־ליגע־קאנפערענצען).

די דאזיגע פראפעסארען פערשטעהען אלהע קרענק. דאך קענען זיי נישט אויסהיילען די חרוב־קראנקע אייראפע.

הייזעריגע זינגער...

פון ב. קאוונער

...איהר וואלט מיר געטאן א גרויסע טובה, ווען איהר בעשרייבט מיין מאן, דאס איז דער גרעסטער שלימאזעל וואס ליטע האט בעשאפען, יא, ער איז א געפראטענער ליטוואק. דער מאן מיינער. איז די צוועהן יאהר, וואס ער איז מיין פרנסה־געבער, האט ער נאך קיין איין מאל נישט געארבייט ווי אנדערע ארבייטער; אדער ער שטרייקט, אדער ס'איז ביי־שטא קיין ארבייט, אדער ער וויל נישט ארבייטען.

זיין טענה איז: ער איז נישט קיין געזונטער, ער האט א שלאף הארץ און נאך שלאפערע לונגען.

אין דער מאדערנער שפראך רופט מען דאס אן: טובערקולאז; אין באליציען הייסט דאס: אויסצעהרונג, אין דער ליטע הייסט עס: די „דער" און אין פוילען רופט מען דאס סוכאטעס.

טענהט ער, אז ווען א מאן האט א שלאף הארץ און נאך שלאפערע לונגען, און ער האט, פון צייט צו צייט, א הערצאטאקע, און ער איז הייזעריג און ער הוסט — אזא מאן דארף נישט ארבייטען; פאר אזא מאן דארף ארבייטען די פרוי זײַנע; זי דארף איהם מפרנס זיין. איהם געבען עסען און קליידען און א דירה און וואו נויטיג — איהם אוועקשיקען אין א סאנאטאריום געזונט ווערען.

אט אזא מאן איז דאס!

פערשטייט זיך, אז איך ארבייט און ווער אויס געפיינט דורך איהם דערקענט.

איך האב אויסגערעכנט אז אין די 10 יאהר וואס מיר זענען פערהייראט האט ער פערדינט דרייי הונדערט מיט פיער און אכציג גילדען.

דאס מאכט אויס אזוי גריניג אז אזוי קליין ווי אכט און דרייסיג גילדען מיט פערציג גראשען א יאהר אדער פינף און זיבעציג גראשען א וואך.

נישט אומזיסט רופען איהם די בעקאנטע „דער גרויסער פערדינער",

נאך א גליק, כ'לעבען, וואס איך האב מיט איהם בלויז איין קינד, אין עס איז אויך א קראנקס — געראטען אין איהם. דאס גאנצע קינד וועגט סך הכל זיבעצען פונט, כאטש עס איז שוין פיער יאהר אלט.

פלוצים ווערט דער מאן מיינער משוגע און שטעלט צונויף א געזאנגס־פעראיין, ער האט צונויפגענומען וואו נאר א בעקאנטען, א קרוב, א גוטען ברודער און געגרינדעט דעם פעראיין. דער צוועק איז, זאגט ער, זעהר א הייליגער: וואו נאר אנ'ארגאניזאציע וועט וועלען האבען אנ'אונטערנעהמונג, א קאנצערט פאר א גוטען צוועק, וועט זיין געזאנגס־פעראיין בעהמען אנטייל אהן געלד; בלויז פאר האבער.

איך וואלט איך געווינשען אנקוקען די זינגערס, די סאליסטען: אלטע. צוקנייטשטע ייִדען, מיט הויכע פלייצעס, מיט אײַנגעבויגענע קניען, מיט איינגעפאלענע ברוסטען און גרויסע בערד, איהר וואלט געשוואוירען, אז דאס זענען קאנדידאטען פאר א „מושב זקנים", און זיי זענען דאס די זינגערס, די וואס דארפען בעשיינען די קאנצערטען!

עס ארט איהם נישט, זאגט ער, אז זיי וועלען נישט זינגען, וואס ער וויל, איז, אז זיי זאלען שטעהן אויפן בעלעמער, זאל דער כאר אויסקוקען גרעסער...

אט אזא שלימאזעל איז ער, דער מאן מיינער, דער גרויסער פערדינער!

פרעג איך איהם א פראגע: „סטייטש, דו ביזט דאך הייזעריג, ווי די וואנט, קענסטו באלאנגען צו א געזאנגס־פעראיין?"

זאגט ער: „דאס איז בלאטע!"

„וואס הייסט" — זאג איך — „דאס איז בלאטע? דאס איז דאך זאג איך א געזאנג־פעראיין?"

„איך בין נישט דער איינציגער הייזעריגער אין כאר" — ענטפערט ער מיר — „כמעט אלע זינגערס זענען הייזעריג..... און דערפאר — דער זענען מיר טאקע איינציג — דער איינציגער הייזעריגער געזאנגס־פעראיין אין שטאט — מיר אלע ליבען אויסגעלע זאכען... מיט דער צייט וועלען מיר ווערען שטארק פאפולער.. עס וועט זיך יאווען א רייכער אונטערנעהמער וואס וועט אונז מאכען א טור איבער דער מדינה, מיר וועלען נאך אמאל אפשפארען געלד אויך און דער שפיץ וועט זיין, אז מיר וועלען נאך זינגען אויפ'ן ראדיא אויך...

איך שטעל זיך פאר ווי דער ראדיא וועט אנמעלדען, אז היינטיגע וואך זינגט דער הייזעריגער געזאנגס־פעראיין... און טויזענטער און טויזענטער מענשען שטופען זיך צו די גלאשניקעס צו הערען דעם הייזעריגען כאר.

אט אזוי פאנטאזירט ער דער שלימזל מיינער און ער צוהוסט זיך בשעת מעשה אויף די איבערשטע טענער.

און אז ער סאפעט אפ און גלייכט זיך אויס די בארד, ענדיגט ער:

„יא, אונזער פעראיין איז דער איינציגער הייזעריגער געזאנגס־פעראיין אין לאנד און דערפאר וועלען מיר מיט דער צייט האבען א געוואלדיגען ערפאלג. די פערשטייסט, דער שכל איז אזא פראסטער; קוים זענען מיר הייזעריג, דארפען מיר שוין נישט האבען קיין שטימעס; און אויב נישט קיין שטימעס, איז שוין נישט נויטיג קיין מוזיק; און אלע אוועק די מכשירים, ווי, למשל, לעהרער, מוזיק־סטענדערס, און אנדערע דאגות; האבען מיר אלע מעגליכקייטען צו עקזיסטירען; שרייעט און נישט קיין קריזיס — גארנישט.

— איך גלויב — זאג איך — אז אזא פעראיין איז דער איינציגער אין דער גאנצער וועלט.

— איך דענק אויך אזוי — ענטפערט ער — דאס אליין, וואס אלע זענען הייזעריג און כמעט אלע האבען צוקנייטשטע פנימער און ווייסע בערד און א סך פון זיי זענען שוין איבער די זעכציגער, און דערצו טויבליך, און שמעקען טאבאק — דאס אליין וועט אונז געבען א ריזען ערפאלג... און מעהר דארפען מיר נישט, די היגע צייטונגען קענען מאכען א שטומען רעדען און א טויבען הערען און א בלינדען זעהען.

און אזוי איז עס טאקע געווען; דער הייזעריגער כאר איז אצינד דער בעסטער אין לאנד.

שבת הגדול און קורצער פרייטאג

קורצער פרייטאג: פאגיע שבת הגדול, וואס טוט זיך מיט איך? וואס געהט איהר עפעס ווינטער אין אזעלכע קעלטען אין א לייכטען פאלטען?

שבת הגדול: ענטשולדיגט! דאס הייסט ביי איך א לייכטער פאלטען? ווען איהר זאלט וויסען ווי שווער ער איז מיר אנגעקומען, וואלט איהר פערשטאנען, אז ער איז גאר נישט אזוי לייכט ווי איך ראכט זיך.

א הענטעל

דאס „נאאיווע" לאדזער מעדעל

און דער אלטער רייזענדער

דער היגער אלטער רייזענדער ר. אנ'אלטער בחור האט חתונה געהאט מיט א 18 יעהריג מעדעל, פאר דער חתונה פרעגט ר. די כלה:

— זאג מיר סטעפע, האסטו שוין פאר מיר געליבט א מאן?

— ניין, מיין טייערער, פאר עטליכע מענער האב איך געהאט שאצינעק צוליב זייער וואונדערבארען קערפער־בוי, „ארויאנע" קראפט און א בטע ליגענץ... אבער ביי דיר שאץ איך אפ נאר דיין ריינע ליבע — האט דאס „נאאיווע" מעדעל געענטפערט.

אלץ ווי געווען

א האהר נישט אנדערש

— ניקאלאי דער 1־טער האט געזאגט: אין רוסלאנד הערשט דער צאר, און סטרעיחען 5 טויזענד איספראווניקעס.

— וואס האקסט דו א טשײַנעק מיט א ניקאלאי מיט א רוסלאנד פון הונדערט יאהר צוריק! און וואס איז איצט? איצט האבען זיך גאר געענדערט די נעמען און די געאגראפישע לאגע.

מ'פיהרט מעהר נישט קיין ביכער

שמועס צווישען סוחרים

— איהר ווייסט, פאניע וועקסעלמאן, איך האב שוין אויפגעהערט צו פיהרען ביכער.

— וואס הייסט?

— פריהער האב איך געפיהרט די ביכער, פון דער שטוב איז געשעפט אריין און פון געשעפט אין שטוב אריין; היינט פיהר איך די נישט מעהר — זיי ליגען אויפ'ן טיש.

60 ער — 20 זי

פריי געלקח'נט פון רעגינא צוקערס וויצען־טעקע

א 60 יעהריגער מאן האט חתונה געהאט מיט א 20 יעהריג מעדעל, נאך דער חתונה פרעגט זי איהרע א חברטע:

— סאלטשע, ווי געהט עס דיר מיט דיין אלטען מאן?

— זעהר גוט. איך גלייך מיך אויס מיט איהם

— אפילו מיט די יאהרען — האט דאס ווייבעלע א צופרידענע געענטפערט.

— ווי אזוי איז דאס מעגליך?

— גאר פשוט: ער קוקט אויף מיר, ווערט ער יונגער מיט 20 יאהר, און אז איך קוק אויף איהם, ווער איך עלטער מיט 20 יאהר — אזוי ארום זענען מיר ביידע אין איין עלטער.

א „רעאליסטישע" פיעסע

פון היינטיגען פאמיליען־לעבען

דער דירעקטאר צעלמייסטער, האט די טעג צו זיך גערופען עטליכע שרייבער'ס און מיט זיי געהאט א געשפרעך וועגען שרייבען ביי'ע פיעסען. דער דירעקטאר האט אזוי געזאגט:

— מיינע הערען, שרייבט אן פאר מיין טעאטער עטליכע פיעסען, נאר רעאליסטישע, פון לעבען, אהן פאנטאזיע, אהן אויסגעטראכטע טויטען. שרייבט עס פון דעם היינטיגען פאמיליען־לעבען.

— ווי שטעלט איהר זיך דאס פאר? — האט איינער פון די שרייבער איהם געפרעגט.

— גאר פשוט: דער פאטער געפונט זיך אין א משוגעים־הויז, די מוטער האט א קאכאנעק, דער עלטסטער זוהן איז א פארטענציער, דער אונגעריער זיצט אויף דער מילשא, און די טאכטער אנטלויפט מיט א שייגעץ...

געזוכט און געפינען!..

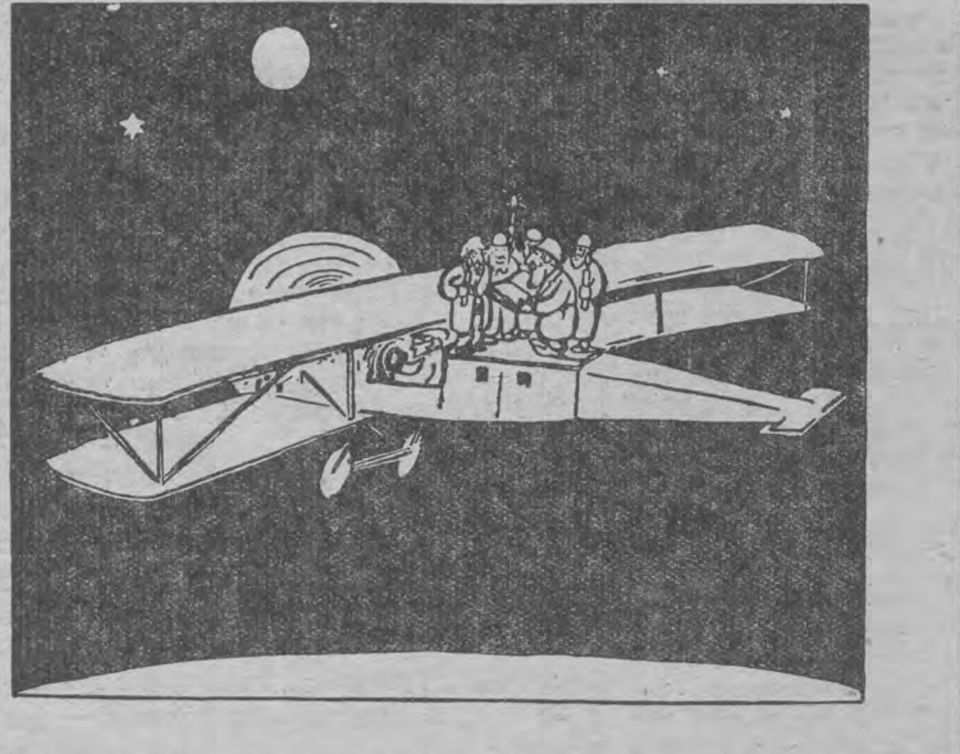

דאס איינציגע ארט וואו ייִדען דארפען נישט קיין וויזעס און סערטיפיקאטען, אפילו פאר די ענדעקעס האבען זיי דא אויך נישט מורא.

פערגעסענע גארבעז

פון ה. י. בוניז*)

א.

וואס פאר א נגינה שפילט זיך אויס דיין פידעל, בעת די וואַרפסט זיך אין די אָרעמס פון דער ערד ביז די ברעגעס פון האָריזאָנט, וואו ס'לייגען זיך אויס די לעצטע ברמה־שטראַהלען פון דער אונטערגעהענדיגער זון?

ס'איז געווען סאמע הלוש נאכט. די גאס איז געווען בעזעצט מיט איינזאמקייט, ס'האט געגאסען אַן אויפהער א פערכמאַרעטער רעגען —

האָב איך דיך געזעהען א בערוישטען פון א אויסטערלישער פרייד, האסטו זיך געיאָגט אַהין, וואו א הילפלאָזער האט געזויגען טראפענס פון גיפט, ס'האָט געקלאַמערט א בת קול פון א פער־צווייפעלטע הויל.

ס'האָבען געבאַקט ווי די גלאָקען ווילדע האַר־מאָניען, שפייענדיג גיהנום פלאמען, און ס'האט גע־רישט דעמאָן צו דעמאַן: לאָמיר מיט אונזערע שוואַרץ רויטע שנאָקען אומגאַרטלען גאס, וואַלד, געצעלט, געבעט־הויז... וואס דאס זיין א חתונה!

אוש פון אַלע עקען וועט מען זיך צוזאַמלויפען און אויפפיר בייך וואונדער.

וואס האסט דיך, צו אַלדי גוטע יאָהרען, געיאָגט אַהין, וואו מענשען קעהרען די נאַן אַב?

אפשר ווילסטו זיך אַנועקרייסען פון זיך אַליין? און סאַמער קוקסטו דאָרטען אויס א העלבער־נעם בליק פון א שטערען אַנטקעגען שפיץ באַהג, וואס זאל דיך אַריינפינקלען אין בוזעם?

ב.

פון שטילקייט איבעריגקייט זויגט דיין צוגאָסענער ווילען צו שענקען דיינע אויסגעוויינטע ניגונים — אַלעמען.

וואלטען די כמאַרעס זיך שטויסען ווי ווילדע חזירים — אבער דיין האַרץ לאָזט עס צו זיין געפאַנגען פון ווילדער תאווה צו שליגען ריחות, פארבען און טעמים פון דער ערשטער האַגד! לאָז עס וואַנדלען פון דורות אַרויף און צו דורות אַרונטער!

ביסט איינפערדלטיג צו דיינע טרוימען, אבער די האַגד האסטו נישט אויסגעשטרעקט נאָך לייהן, אבי נאָר די שופטים וואס זענען בערוישט פון נאַר־רישע בזיאות־זאגער זאָלען זיי נישט פערהייסען און נישט פערשווארצען.

לאָז דער פידלער פון אַלע פידלערס נישט אַבער־שאָנ פון דיר זיין כישוף־שטעקעלע, וואס איז אויס־געקעצט מיט בריליאַנטען פון חכמה, העראָאישקייט און גוטסקייט!

ג.

זאג נישט, דער הימעל איז הויך! ער איז צו

דיר איבעריג, אבער נישט לאָז איהם אַרויס פון דיין מחשבה־קליאַטקע.

לאָז דיך הויבען אויף די כוואַליעס פון געזאַנג צו דער לופט, וואס ריכט אַב יחידות אַבגעשלאַסען פון יאַר־הפו וואס רודערען אונטען.

זעה! דאָרטען וועסטו צוריק געווינען די פרייד פון יונגע אויגען. זאָלסטו נאָכדעם אַראָבנידערען אונטער, שטראַהלען און אַנשיקען בליקיט — אויף די צוגעגעסענע ליבער. פון דער נאַכט פינסטער־קייט.

ד.

לאָז זיין פערשטאַנד צו לאָזען אין קאַוויגער קעסעל פון גערעכטיקייט — גלויב: אזא שטעלט אין א האַגיג געטראַנק פאר די הערצער, וואס דאס בלוט איז זיי אין פערמיסטיגט. ווארום ס'איז זיי פרעמד דאס פויגעלע, וואס רוהט נישט, און פער־שפאַרט אין קליאַטקע פליהט עס אום הין און הער, פון איהרע קלאַנגפולע אויגעלעך ציטערט אַרויס א הייליג שטויבונג:

פענוואַבען וואס קומען די הילף?

ה.

זאל דאס שיינען א אמת, אז בעת ס'רוקט זיך אַן די דעמערונג פון אוועגד קליבגט צו דיר עמיצער אן מיט א ביידעלע גריבס אין האַגד, בעהמט און זוימט דיר אליין אויף די פאַלדען פון דיין אומעט פאסקעלעך פון איבעריגער יונגשאפט?

ו.

קיין מוטער מענש איז מיט מיר און מיין פאר־עלענטער געצעלט —

ס'האט זיך אַראָבגעלאָזט דער פאַר־האַנג פון פּאַרנאַכט, א שטילקייט האט געשטראַמט, נישט געפויקט, נישט געפלאַמט, אַהן אַנווייזער האָט זיך געטראַפען אין די אָרעמע געצעלטען, אַריינגעוואַר־פען קרישקעלעך פון מאָרגען־חלומות און געמאַכט איהר וועג ווייטער.

בין איך אַרויס מיט מיין לעריג קוישעלע אין פעלד צו קלויבען גריינעם גראָז און האָב מיט איהם בעהאַנגען מיין ביידעל.

פון זייער ריח שפיל איך זיך א גאַנצען טאָג. ס'בעקומט אויך זיין חלק דער בעזים און וויגעל.

ביי טאָג געה איך אין אַקער שפאַן, צו צוזאַמע־רען דעם פערזומפיגטען באַהען פון וועג צו מיין אומה, וואס איז פערטרונקען אין הוואַליעס פון וועטער.

ז.

דיר דאכט: מיין ביידעל איז ענג פאר אורחים פון דרויסען. וועה צו מיר אויף דיין טעות, מיין לוסטיגער!

לאָז דיך צו מיר אַנטרעטען, אבער דיינע פוגעל לעך נישט פערגעס מיטצונעהמען.

גלויב: גרויס איז מיין ביידעל פאר אַלע צו זייהטען און צו שפרייטען, גרויס ווי גאָר די וועלט.

ח.

די גאס קוקט אויס ווי א שטן אויף דער וואַגד. די הייזער פערהאַקט אויפ'ן ריגעל, די לאַמד פען אויסגעלאָשען.

וועה, וועה! ס'איז ביינע צייט פאר דער יתום פון יהודה!

איז דער האר פון כף הקלע האט צולאָזט דער צום פנים דיינע חוצפה'דיגע פליגלען, בערוישטע פון פוסטער פרייד —

וואס וויל ער פון דיר? אַרויסצורייסען ביי דיר פון האַגד דאס ביגדעלע גריבס.

ט.

כ'וויס נישט זיין נאָמען — וואס האט פון א אור־אלטער פערשמאַלצענער בשמה, די היטערין פון א מזבח צום גאט פון „געמויזעכץ", אַרויס־געבראַכט איהר שאָטען, איהם צוזופגעפאַרט מיט קאַפּ פול ווינד, מיילער וואס קייען גראָז און דונע־רען מיט וועריסער שטויב;

„הע', הע'! קוקט'ס אַן:

„א שיפעל אָהן א רודער!

„א געמויזעכץ אויף בייז וואונדער!

חאַטש איינער שטעהט אויף די וויסטע גאסען, פערפייניגט פון גלוסט צו בלוט און פלייש, פון גאָטס חסד, גיסט ביטערקייט אין די אויערען פון דער שרייענדיגער פוסטקייט:

„צערשטערט דער בונד מיט ליכט פון הימעל,

„א וועלט — א געניקט, צופרעסען פון שימעל,

„קיין איין פרייד צו גאָטס ווארט,

„ס'רוהעם דער מדבר, א ברען צו מאָרד.

י.

איך ווייס וואָהר: פון בלויזען אַנבליק פון דיין כבוד פערשטאַמען מיר די אויגען מיט טרערען.

אַלעמען האסטו געשענקט דעם לוסט פון א פרייע פויגעל, לאָז מיך אויך בעריהרען דיין פינגער: אך! בעסער צו פוילען אין א שטאַדאַלע איר־דער צו זיין א הויף־נאַר. כ'וויל נישט מקיאו מיט גרינער גאַל.

י״א.

כ'האב אויפ'ן מלחמה־פלאַץ געזעהען צווישען א סך העלדען נאָר איינעם, ער'ט געהאט מילדע אויגען ווי מיין שוועסטער'ס בשעת'ן ..... וואַסער פון ברונעם ביינאכט פאַר דעם בלוי אויסגעשטערענטען הימעל.

א גבור, א חכם, ווי פיל א אַפען בוך האט ער געלייענט וויטיגען פערשלאָסענע אויף זיבען שלעס־סער.

י״ב.

צוויי הערצער — איז איין תפלה רייכט פון אייגעם צום צווייטען, דורות א יעהיים רעהעל. פון אויגען — און קוקען צו איין הימעל.

האט צווישען זיי ווי א זאווערוכע זיך אַריינגעריסען דער אידיאט און צושיידט אויף אייביג.

כליפען דאַרט ביידע הערצער אויף די צושיי־דעגס ערטער, שא־שטיל, אבער פון אייך אַבגרונד און צו איין הימעל.

ווייל זיי טרינקען זיך אין הייליגען גלוסט איינס צום אַנדערען, זעגען זיי פאר דעם שטאַרקער פון אַלעמען.

י״ג.

ס'טרייבערים מיין האַרץ א משוגענער בעגעהר: זאל דיין באַד אַריינרינען אין דער שטומקייט פון מיין לשון. זאל זיך שטילען מיין ערדישער דאַרשט אין דעם אָטעם פון דיין געהויבענקייט.

כאטש איין שטויב־פינק פון דיין צוגאָסענעם ליכט — איך וועל איהם איינדעצען אין א אָרון גע־פלאַכטען פון צאַריטע, יום־טוב'דיגע בלומען, זאל דאס זיין געגליכען צו דעם הייליגען טרויער פון מיין מאַמען אין די לעצטע איבער איהר פלאַמענדער־דיגע מינוטען...

לאָמיך צו דיר דינגען מיטן קלאַנג פון ביין און בלוט, איך זאל זיין א שטערען פאר אַלעמען — ביז דער פאַרטאָג וועט זיך אַראָבלאָזען אויף מיינע אויגען...

אך, ציטער־טרעלטיגער דעמאָן! אט איז ער שוין אַריינגעפאַלען אין בוך געצעלט מיט דער קאַלטקייט פון אַבגרונד.

*) קאַפיטלען פון א בוך.

Dr. med. L. Berman
צעגעלניאַנא 15, טעל. 149-07.
ספעציאַל־ארצט פאר מענער־שוועכע־בעהאַנדלונג און סעקסועלע בעראַטונג.
נעמט אָן פון 8—11 און פון 4—8 אָוונט.
זונטאָג פון 9—1 פאַרמיטאָג.
פאר אונבעמיטעלטע—לעטשניצע־פרייזען

Dr. REICHER
פאַלודניאַווא 28, טעל. 201-93
ספעציאַליסט
פאר מענער־שוועכע־בעהאַנדלונג.
סעקסועלע בעראַטונגען און פסיכאָ־אַנאַליזען
נעמט אָן פון 8—11 און פון 5—אָוונט.

Puder Bebe Szofmana שוין 35 יאהר אין דינסט פון קינד

יידען און די אנדערע ראסען

(ענדע פון דער 7־טער זייט)

בעת דאן געהאַט גרויס ערפאָלג אין דער דאָזיגער אַרבייט. פילע באַנאַכבאַרטע שטאַמען און פעלקער־שאַפטען האָבען אַנגענומען דעם יודישען גלויבען און האָבען זיך מיט דער צייט אויסגעמישט מיט די יודען. די יודען האָבען זיך נישט צוריקגעהאַלטען פון מתחתן זיין מיט די דאָזיגע גרים. מאַנכע פון די דאָזיגע גרים האָבען פערנומען גרויסע פלעצער נישט בלויז אין דער רעגירונג, נאָר אויך צווישען די לומדים און די תלמידי־חכמים און די בתי־מדרשים און אין די ישיבות.

די יודישע אָפגעזונדערטקייט איז געקומען שפע־טער, ווען די יודען זענען פערטריבען געוואָרען פון זייער לאַנד און האָבען פערלאָרען זייער זעלבסט־שטענדיגקייט. און די דאָזיגע אָפגעזונדערטקייט האָט זיך צום טייל ווייניגסטענס געגומען דערפון, וואָס מען האָט אונז געצוואונגען צו זיין אָפגעזונדערט. די אויסערליכע וועלט האָט פון אונז נאָך ווייניגער געוואָלט וויסען, ווי מיר פון איהר...

* * *

וויל איך דאָ בשום אופן נישט אַפלייקענען דעם פאַקט, אז די יודען האָלטען זיך אָפּער, ריכטיגער, האָבען זיך געהאַלטען, פאר אַתה בחרתנו פאָלק. וואס איך וויל זאָגען איז, אַז דער יודישער אַתה־בחרתנו האָט קיין שום שייכות נישט מיט ראַסען־טעאָריע. דאָס איז געווען א ריין־רעליגיעזער אַתה־בחרתנו. און דער רעליגיעזער אַתה־בחרתנו שליסט קיין מענשען נישט אויס, גאַנץ גלייך פון וועלכער ראַסע ער זאל נישט זיין.

„גאָט פסל'ט נישט קיין שום בעשעפעניש, ער עמפאַנגט אַלעמען. די טויערען זענען אָפען אַלע שטונדען. און ווער עס וויל אַריינקומען זאל אַריינ־קומען. עס שטעהט געשריבען: עפענט די טויערען און זאל אַריינקומען דער גוי־צדיק, וואָס היט די אמונה. עס שטעהט נישט געשריבען זאָלען אַריינ־קומען די כהנים, די לויים און די ישראלים, עס שטעהט זאל אַריינקומען דער גוי־צדיק וואס היט די אמונה *).

*) אין הקב"ה פוסל לשום בריה אלא לכול הוא מקבל. השערים נפתחים בכל שעה וכל מי שמבקש לכנוס יכנוס, וכן הוא אומר: פתחו שערים ויבוא גוי צדיק שומר אמונים, — ויבואו כוהנים, לויים וישראלים לא נאמר אלא ויבוא גוי־צדיק" (שמו"ן פ' י"ז, ספרי אחרי מות).

פארוואס זי האט אויסגעזאגט איהר מאן

(ענדע פון דער 10־טער זייט)

— מעגסט דיין זיכער, — האט בען איבער־געריסען די שווערע שטילקייט, — אַז אויב ער וועט נישט קומען ביז פינף, וועט ער שוין אינגאַנ־צען נישט קומען...

דאָראָטי האָט גאָרנישט געענטפערט, און בען האט באַלד ווייטער אַרויסגעזאָגט:

— עס איז געווען נאַריש פון אונז צו זיצען אַזוי א גאַנצע נאַכט און וואַרטען אויף דיין מאַן.

דאָראָטי האט אַלץ געשוויגען. זי האט גע־טראַכט מיט א שווער האַרץ וועגען זייער צווייטענדיגער ערב־דערהייגג, וואס זי איז אויסגעשטאַנען: איהר געליבטער האט די אויפגענומען אַזוי קאַלט... און איהר מאַן... ווער ווייסט, אפשר איז ער גאָר אוועק צום מיידעל, וואס איז פערליבט אין איהם...

בען האט באַלד ווידער א זאַג געטאָן:

— נו, וואס רעכענסטו איצט צו טאָן?

— וואס ווייס איך? — האט דאָראָטי געענט־פערט אָהן מוט.

— דאס בעסטע וואָלט געווען, אַז דו זאָלסט געהען אַהיים...

דאָראָטי האט זיך נישט געשפאַרט מיט איהם. עס איז איהר איצט געווען אַזוי קלאָר, אַז בען האט געוואָלט טיילען מיט איהר עטליכע אַנגענעהמע שעה א וואָך אין דיין צימער, אבער נישט דאס גאַנצע לעבען... מיט געוואַלד האט זי זיך נישט געקאָנט אַריינוואַרפען איף איהם, אבער מיט האלפ'ן וועט זי שוין ווי עס איז זיך איבערבעטען... א מאַן איז נישט קיין געליבטער.

— איך וועל וואַרטען אויף די ערשטע טאַקסי, — האט זי שטיל געזאָגט.

— אויפ'ן ראָג פון גאס זענען פעראַן אויטאָס א גאַנצע נאַכט... ווען דו וועסט קומען אַהיים, דאַרפסטו נאָר זאָגען דיין מאַן, אַז...

— איך בעט דיך, גיב מיר נישט קיין עצות.

— האט זי איהם אָפגעהאַקט.

זי האט זיך געווישט מיט א טיכעלע די אוי־גען וואס זענען געווען ביי איהר פייכט פון טרערען.

זי האט זיך אויפגעהויבען, האט זיך צורעכט געמאַכט ביים שפיגעל דאס פנים, די האָר. זי האט אָנגעטאָן דעם מאַנטעל, דעם הוט און געוואָרפען א בליק איבער'ן צימער צו זעהען, צי האט זי דאָרט גאָרנישט פערגעסען. הערנאָך האט זי שטילערהייט אַז בען זאל נישט בעמערקען, אַוועקגעלייגט דעם שליסעל אויפ'ן טיש.

— דו טוסט מיר גאָרנישט קיין קוש? — האט בען געפרעגט.

— ניין.

— פאַרוואָס?

— ווייל איך האב נישט קיין חשק...

זי איז אוועק. ער איז געגאַנגען פערשליסען נאָך איהר די טיר און האָט דערזעהען דעם שליסעל, וואס זי האט איבערגעלאָזט אויפ'ן טיש.

„זעה, — האט ער געזאָגט צו זיך, — זי האט פערגעסען דעם שליסעל".

ער האט זיך אַריינגעוואָרפען אין דעם בעט, וואס האט נאָך געהאַט אין זיך די וואַרעמקייט פון דיין געליבטער'ס קערפער, און געטראַכט פאר זיך: „מאָרגען, ווי פרויען זוכען נאָר צו מאַכען אַלץ שווער און פערפלאָנטערט. עס איז דאָך געווען ביז איצט אַזוי ליכט און אַזוי פשוט"...

געשיכטע פון יודען אין לאדז

(ענדע פון 8־טע זייט)

בעקומענדיג מוט, דורך דעם דערפאָלג און זיכערקייט אין זיך, האט זאַלצמאַן, אויף נאָוועמ־בער 1841, שטילערהייט איינגעקויפט א ליידיגען פלאַץ אויף דער פיעטריקאָווער גאס, נעבען זיין הויז און האט אויף דעם פלאַץ אַנגעהויבען אָפצובויי־גען בוי־מאַטעריאַלען. נישט וואַרטענדיג אויף קיין דערלויבעניש, מצד דער מאַכט אויף וואס דער מאַ־גיסטראַט האט זיך ווייטער בעקלאָגט, דעם 26. יאַנואַר 1842, גיט זאַלצמאַן אַפּ א בקשה, אין וועל־כער ער בעט, איהם צו דערטיילען א רעגירונגס־הלוואה, אין דער הויך פון דריי טויזענד רובעל, ווי אויך בהנים'דיג האַלץ פון די רעגירונגס־וועלדער, אויף צו שטעלען א געמויערט, פראַנט־הויז מיט אַב־אָפיצינע אויף דעם דאָזיגען פלאַץ.

דיין אינטענסיווע בוי־טעטיגקייט האט זאַלצמאַן אויך שפעטער פאָרטגעזעצט. אין 1858 קויפט ער אויף אַן עפענטליכער ליציטאַציע דאס נישט־פער־דיגטע הויז, נומער 327 אויף דער שרעדניע גאס און אין 1862, הויבט זאַלצמאַן אָן צו שטעלען א צוויי־שטאָקיג, געמויערט הויז, אויף זיין אייגענעם פלאַץ נומער 378, אויף דער פּולנאָצנע גאס, אויף וואס ער בעקומט א רעגירונגס־הלוואה פון 4000 רובעל און ער טראָגט אַריין פאַלגענדיגע בקשה:

„איך בעט מיר צו דערטיילען א דערלויבעניש אויף דורכצושניידען אויף מיין פאַסעסיע א גאַס, וועלכע זאל דינען פאר א דורכפאָהר פון דער פּול־נאָצנע אויף דער שרעדניע."

די גאַס, וועלכע איז, אויף דעם אופן ענטשטאַ־נען, בעקומט דעם נאָמען „זאַלצמאַנס גאַס" און דער דאָזיגער נאָמען פיגורירט נאָך אויף דעם שטאָט־פּלאַן אין 1873, הייַנט איז דער נאָמען איבערגע־דערשט געוואָרען אויף „סאַלצער־גאַס".

אויפ'ן שיידוועג

(ענדע פון דער 9־טער זייט)

— קיינער וועט דיך נישט אויפהויבען, אויב דו אַליין וועסט זיך אַראָפּלאָזען ביז צום שטויב. מאָרגען געהען מיר אַרויס אַקעגען. איצטער שטעהן מיר אויף דער ערד.

— פאַראַיאָהרען בין איך נישט געווען קיין צעבראָכען ביימעלע; פאַראַיאָהרען איז דער צייט...

ביי די ווערטער איז לאַבע אויפגעשפרונגען פון אָרט, אויף די שפיצען פינגער זיך אפילו גע־צויגען צום וועג, וואו צוויי פוהרען מיט איבער־וואַנדערער האָבען זיך בעוויזען.

— קוק, קוק, בעני, צוויי פוהרען אַנגעפּאַקטע מיט מענשען! צוויי, דריי, פיר... פיר שפאַנען היצטער די וועגענער!

בעני איז רוהיג געזעסען אויף זיין אָרט און נאַכגעקוקט לאַבע'ס בעוועגונגען. ווען זי איז צוריק צוגעקומען צו איהם, זיך אַראָפּגעלאָזט לעבען איהר, האט ער זי אַריינגענומען אין זיינע אָרעמס, צערטליך געגלעט איהר פלייצע מיט זיין שווערער, האַריגער האַנט און געדעכט ווי פאר זיך אַליין:

— בינט אַליין אַן אויסגעריסען ביימעלע, אַז ווי יענע דאָרטען, וואס שפרייזען היצטער די פוהרען.

לאַבע האט אין האַרצען מסכים געווען מיט איהם; זי האט זיך איצט אין זיינע אָרעמס געשפירט ווי אַן אויסגעריסען און פערוואונדעט ביימעלע, וועל־כעס וואָרצלען עס האָבען פלוצלונג געזוכט און פרישע ערד דערשפירט. אויף א ווילע האט זי גע־הערט, וואס דאס האַרץ דרימעלט איין.

— זאָלסט קיינמאָל, קיינמאָל נישט טראַכטען מאָן דאס, וואס זיי טוען... זאָג מיר עס צו, בעני.

— קום, שטעה אויף, לאָמיר געהען אויפנעמען די איבערוואַנדערער, וואס זענען אָנגעקומען; לאָז מיר די גוט אויפנעמען און דערמוטיגען, וועסט די בעגעגענען מיט א פרעהליכען פנים ווי דו האסט פאַראַיאָהרען אונז בעגעגענט!

בעני האט לאַבע'ן אויפגעהויבען פון דער ערד און מיט דער שווערער האַנט געווישט די פּולע טרעהרען־טראָפּענס, יענע זענען, ווי פּונ־גליוזערנע געבליבען הענגען אויף איהרע באַקען.

איצט האָט איך געטעדט ווי פאר זיך אַליין:

דאס לאדזשער לעבען

נייער פאלקסבלאט

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג 25 יאנואר כא שבט תרצ"ה

זון-אויפגאנג 7.29 זון-אונטערגאנג 4.08 ליכט צינדען: 3.55

פראיעקט פון דער אמעריקאנער רעגירונג

וועגן אנ'אינטערנאציאנאלער באנוועל-קאנטראל

(אג) אויף די אמעריקאנישע באנוועל-בערזעס הערשט אין די לעצטע טעג א בערוועגע שטימונג. עס קומען פאר ניידריגע וואקלונגען פון קורס, די בערזע שטימונג איז ארויסגערופען געווארען צוליב די קלאנגען, אז די אמעריקאנישע רעגירונג האט אונטערגענומען די איניציאטיווע אונטערצושטיצען דעם עקספארט דורכן אדורכפיהרען ענדערונגען אין דעם געזעץ פון טענאטאר באנקהעד. לויט באנקהעדס געזעץ האט די רעגירונג בעשטימט די מאקסימאלע פראדוקציע פון באנוועל אויפן יאהר 1934 אויף צוועלף מיליאן באלען, וועד פון די פלאנטאטארס וועט איבערשטייגען די נארמע, וואס איז פאר איהם בעשטימט געווארען וועט מוזען צאהלען א שטייער אין דער הויך פון 75 פראצענט פון ווערט. די קלאגען וועגען ענדערען האבען זיך טאקע בעשטעטיגט אויף די נארמע פון באנוועל איז רעדוצירט געווארען אויף צעהן און א האלבען מיליאן באלען, א חוץ דעם איז אויך די איצטערוועגנץ פון רוזוועלטס רעגירונג געגאנגען איז דער ריכטונג צו בעגרעניצען דעם פערזייטשטח אנשטאט ווי ביז איצט פון 25 פראצענט אויף 35 פראצענט.

נעבען דער דאזיגער אקציע רוקט איצט רוזוועלטס רעגירונג ארויס דעם פראיעקט צו שאפען אנ'אינטערנאציאנאלען הסכם פון אלע מלוכות, וואס פראדוצירען באנוועל, אין דער פראגע פון קאנטראלירען די פראדוקציע. די רעאליזאציע פון דאזיגער פראיעקט וואלט דערפיהרט צו גרויסע ענדערונגען אויף די וועלט-מערק און דאס וואלט אויך דערפיהרט צו א סטאביליזאציע פון די פרייזען.

גינסטיגע לאגע איז דער קאנפעקציע-אינדוסטריע

(אג) אין דער קאנפעקציע אינדוסטריע האט זיך שוין געענדיגט דער ווינטער-סעזאן און שוין איינגיכען וועט זיך אנהויבען דער זומער-סעזאן, לויט דער מיינונג פון די קאנפעקציאנערען איז דער ווינטער-סעזאן געווען זעהר א גוטער און די אומזאצען איז דער אינדוסטריע און קאנפעקציע האנדעל זענען געווען מיט דרייסיג פראצענט גרעסער ווי פאראיאהרען. די פערגרעסערטע קרייזען ערקלערען דאס שטייגען פון די אומזאצען מיט דער פערגרעסערונג פון דער נאכפראגע אויף ביליגע ארטיקלען און דער גוטער צאהל-פעהיגקייט פון די קליענטען. נאר ווארשא האט דאסמאל פערפיהרט און עס איז געווען אנצוווייזען אויף דעם פאקט אז כמעט די גאנצע מיטעלע גאס, וואו עס קאנצענטרירט זיך דער האנדעל מיט קאנפעקציע אין ווארשא, האט זיך ערקלערט א אופאדלאשטש, און שייכות דערמיט האבען א ריהע לאדזשער פירמען געליטען גרויסע היזקות.

אינדיווידועלע

טוריסטישע רייזעס קיין פאלעסטינע

מיט דער שיף „פאלאביא" דעם 13-טן, 27-טן פעברואר און 13-טן מערץ.

פרייזען: דריטע קלאס 650 זל. צווייטע קלאס 840 זל.

און נעמט ארום: באהן-רייזע פון לאדז, שיפס-קארטען אין ביידע זייטען, פאס און וויזע.

איינשרייבונגען נעמט אן

Wagons-Lits Cook

לאדז, פיעטריקאווער 64

שיפס-קארטען קיין פאלעסטינע אויף אלע ליניעס און קלאסען.

בלוטיגער אינצידענט צווישען ארבייטער

(א) נעכטען זענען געשטאנען פארן געריכט די 2 ברידער פראנציסשעק און הערמאן יעגער, ביידע וועבער אין שמולעוויטשעס פאבריק (אויף אל. 1 מאי 83), וועלכע זענען דעם 16 אויגוסט פ. י. בעפאלען מיט א מעסער דעם ארבייטער זיגמונט באלווין, און איהם געפעהרליך צעשטאכען.

פראנציסשעק יעגער איז פערמשפט געווארען אויף אכט חדשים טורמע און הערמאן יעגער — אויף 6 חדשים.

דער ארבייטער באלווין וועט האבען בעזונדער א פראצעס דעריבער, וואס ער האט בעת מעשה געהאט ביי זיך א רעוואלווער בישט האבענדיג אויף איהם קיין דערלויבעניש, און ער האט פון איהם געשאסען.

די „רעטונגס-קייט" פון „נותן לחם"

ווער האט געשפענדעט און ווער ווערט ווייטער ארויסגערופען?

צו דער „רעטונגס-קייט" פון „נותן לחם" האבען געשפענדעט:

פירמע אנורעק (זאוואדזקא 11) שפענדעט 10 זל. און רופט ארויס:

די פירמע „טראיקאנט" (פאמארסקא 4) שיף-געשעפט, י. גרינבערג (שרודמיעסקא 6) שיף-געשעפט ל. אדערבערג (פיעטריקאווער 17) שיף-געשעפט ב. קירשטיין, (פאמארסקא 8) שיף-געשעפט ל. פרושיצקי (פיעטריק. 79), שיף-געשעפט מ. פרושיצקי (פיעטריק. 33) שיף-געשעפט פרידלאנד ציגעל-גאס 21), שיף-געשעפט י. ווינדמאן (פעטריק. 35), שיף-געשעפט העכטקאפ (פיעטריק 58) פירמע זונדעל פיין (נאוואמיעסקא 5) פירמע „עוועלינא" (זאוואדזקא 11) און ה. קאלינסקי (זאוואדזקא 11).

יוסף מאיערטשיק (קילינסקיעגא 49) שפענדעט 5 זל. און רופט ארויס די ה"ה:

דעם פרעזעס פון „מלבוש ערומים" איזאק רייטבערגער (נארוטאוויטשא 41), וויצע-פרעזעס ראפאל גינזבורג (ציגעל-גאס 22), וויצע-פרעזעס רויזענגארטען און בייריך דערעש (קילינסקיעגא 49).

צום קארנאוואל

עמפפעהלט

די בייסטע פאריזער פערפומען

די איינציגע קאנקורענץ-פערפומעריע

J. DRUKIER

5 ZAWADZKA 5

TEL. 175-99.

די פיינסטע טואלעט-זייפען, פודערן, ווי אויך אלערליי קאסמעטיק אין און אויסלענדישע

בעמערקונג: ענגראסיסטען בעקומען א ספעציעלען ראבאט.

צוגאב-פאבאר

(2) מאנטאג, ד. 28 יאנואר ה. י. וועט זיין טעטיג א צוגאב-פאבאר-קאמיסיע פאר פ.ק.או. לאדז שמאט 1, פיעטריקאווער 165. עס דארפען זיך שטעלען פאבאראווע פון יאהרגאנג 1913 און עלטערע, וועלכע האבען נאך נישט רעגולירט זייער מיליטער-פליכט און וואוינען אויפן שטח פון 1, 9, 8, 5, 3, 2 קאמיסאריאטען.

דעם 28. יאנואר ה. י. וועט אויך זיין טעטיג א צוגאב-פאבאר-קאמיסיע פאר פ.ק.או. לאדז 2, פיעטריקאווער 165. עס דארפען זיך אהין שטעלען די פאבאראווצעס פון יאהר 1913 און עלטערע, וועלכע האבען נישט רעגולירט זייער מיליטער-פליכט וואס וואוינען אויפן שטח פון 14, 13, 12, 10, 7, 6, 4, 1 קאמיסאריאטען און האבען בעקומען נאמענטליכע אויפפאדערונגען פון שטאט-סטאראסטווע.

ערב א שטרייק איז דער פלוש-אינדוסטריע

(א) אין צוזאמענהאנג דערמיט, וואס עס איז געקינדיגט געווארען דער קאלעקטיווער אפמאך איז דער פליוש-אינדוסטריע, האבען די פליוש-ארבייטער בעשלאסען — הגם דער טערמין פון דער קינדיגונג לויפט אפ דעם 31. מערץ ה. י. — שוין אונטערצונעהמען אנ'אקציע וועגען א נייעם קאלעקטיווען אפמאך.

עס איז נעמליך בעשלאסען געווארען פון מאנטאג, דעם 28. ד. ח. אנצוהויבען א שטרייק-אקציע, בכדי צו צווינגען די פאבריקאנטען צו אנהויבען אונטערהאנדלונגען וועגען א נייעם אפמאך.

פערמשפט 3 ארבייטער

פאר'ן אנווענדען טעראר געגען שטרייק-ברעכער

(א) נעכטען זענען געשטאנען פארן הויגען שטאטישען געריכט 11 ציגעל-ארבייטער, וועלכע זענען בעשולדיגט געווארען אין דעם, אז דעם 6. יולי פ. י. בעת'ן עקאנאמישען שטרייק איז די ציגעלגייעס זענען זיי בעפאלען די שטרייק-ברעכער און זיי מערדעריש געשלאגען.

דריי פון די בעשולדיגטע: קאזשימיעזש פרא קאפ, טשעסלאוו וויטשאק און אנטאני סאראווסקי זענען פער'משפט געווארען אויף 6 חדשים טורמע. די איבעריגע 8 זענען פריי געשפראכען.

Dr.

Wołkowyski

האט זיך איבערגעצויגען אויף

ציגעל-גאס 11, טעל. 238-02

נעמט אן אין הויט- און וועגערישע קראנקהייטען, מענער-שוואכע

נעמט אן פון 8–11 בייטאג און פון 4–9 אווענד.

Casino

היינט אנהויב 4 א זייגער נאכמיטאג, שבת און זונטאג — 12 א זייגער בייטאג

רעוואלוציאנס-פילם

פאמיליע

ראטשילד

אין די הויפט-ראלען:

GEORGE ARLISS, Lorette YOUNG, BORYS KARLOFF

אויסער'ן פראגראם:

קאלירטע צוגאבען און וואכען-זשורנאל Paramount

וואוילבעלייבטע מענשען

דורכ'ן געוויסענהאפטען געברויך פון נאטירליכען ביטער-וואסער Franciszka Józefa ערצילען אנ'אויסגיביגען שטוהלגאנג בעגצליך אהן אנשטרענגונג. פרעגט דאקטוירים. צו בעקומען אין אלע אפטייקען און סקלאד-אפטעשנעס.

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) היינט ביינאכט דיזשורירען די אפטייקען: ק. לינוועבער (פרייהייטס-פלאץ 2), י. הארטמאן (מלינארסקא 1), וו. דאנילעצקי (פיעטריקאווער 127) פערעלמאן (ציגעל-גאס 32), י. צימער וואלטשאנסקא 37), ב. וואיטשיצקי (נאפיורקאווסקיעגא 27

ארעסטירט מאכערס און אויס-ברענגער פון פאלש געלד

(א) נאך א לענגערער אבסערוואציע זענען ארעסטירט געווארען: די פרוי עמיליא קונצע און איהר פריינד יאהאן-פרידריך לישע, וועלכע האבען זיך די לעצטע צייט פערנומען מיטן אויספערטיגען און אויסברענגען פאלשע 5-פער זלאטעס.

ביי לישע'ן אין דער וואוינונג (אויף קארפאטער-גאס 45, כאיני), האט מען געפינען פערשידענע כלי מכשירים אין מעטאל צו אויספערטיגען דאס פאלשע געלד.

וועגען די פרייזען אויף פאמעראנצען

(א) עס ווערט איצט געפיהרט א שארפע לוסטראציע פון אלע געוועלבער, וועלכע שטעלען נישט ארויס די פרייזען אויף פאמעראנצען (— 1.30 זל. א קילא.

די שולדיגע ווערען צוגעצויגען צו שטרענגער פעראנטוואָרטליכקייט.

צוליב א שטיקעל קויהל

(א) אויף דער באהן-באטשביצע לאדז—קאראלעוו האט דער פופצען-יעהריגער ראמאן לודוויטשאק (פון ביאלא 12) געוואלט בעהמען א שטיקעל קויהל, וואס איז ארונטערגעפאלען פון א וואגען, און ער האט זיך צוליב דעם איינגעבויגען אונטערן זעלבען וואגען דאס שטיקעל קויהל אויפצוהויבען.

אין דעם זעלבען מאמענט האבען זיך די פערד געריהרט פון ארט, און די רעדער זענען אריבער איבערן אומגליקליכען יונגעל.

מיט א צושמעטערטען ברוסט-קאסטען, האט איהם פאגאטאוויע אפגעפיהרט אין שפיטאל.

ביי די לאדזשער שערער

נאך א רייע פארלויפונגען וואס זענען לעצטענס פארגעקומען אויף פערשידענע טעמען, ווערט איינגעארדענט דעם קומענדיגען זונטאג אנ'אזוי-גערופענעס ספעציאליסטען שערער-ארבייטער. דער ציל פון אזא פאך-שמועס בעשטייט אין דעם, וואס שערער פאך-קענער בעראטען זיך געגענזייטיג און טיילען זיך מיט זייערע דערפאהרונגען פון פאך-קענטניש, און גלייכצייטיג ווערען דיסקוסירט און בעשטעטיגט וועלכע ארבייטס-אופנים זענען מעהר אדער ווייניגער פראקטיש.

אויף דער לעצטער זיצונג איז אויך בעהאנדעלט געווארען די פראגע וועגען איינשטעלען אנ'אפעראט פון שערער פאך-לייט, צום נוצען פון דער גאנצער מיטגליעדערשאפט, וועלכע טרעפט אן אויף פערשידענע קאמפליקאציעס און שטערונגען ביי דער ארבייט, אויך איז אזעלכע פאלען וועט די שערער פאך-קאמיסיע זיין בייהילפיג איהרע מיטגלידער מיט ראט און טאט.

זעלבסטמארדען צוליב נויט

(א) אויף יאסנא 12 האט זיך דער ארבייטסלאזער סטאניסלאוו ביאלקאווסקי איבערגעשניטען מיט א ראזיר-מעסער דעם האלז, פאגאטאוויע האט איהם איז א שווערען צושטאנד אפגעפיהרט אין שפיטאל.

• • •

(א) אויף נאוואמיעסקא 31 האט זיך געסמט מיט עסיג-עסענץ די ארבייטסלאזע און צימלאזע, 18-יעהריגע דינסטמיידעל קאזשימיערא בארטשאק, פאגאטאוויע האט זי אפגעפיהרט אין ראדאגאשטשער שפיטאל.

• • •

(א) אויף לעגיאנען-גאס 17 האט געפרובט צו בעגיין זעלבסטמארד דורך פערסמען זיך מיט פאר דינע די 17-יעהריגע יאדוויגא מיכאלאווסקא (פון 11-טען ליסטאפאד-גאס 11).

אויך זי האט פאגאטאוויע אפגעפיהרט אין ראדאגאשטשער שפיטאל.

Dr. med.

R.Zalcwasser

כירורג

ציגעל-גאס 19, טעל. 125-17

נעמט אן פון 1–2 און פון 4–6 נאכמי

טוריסטען-אָפּטיילונג ביי דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אין לאָדז.

סיסטעמאַטישע טוריסטען-רייזעס קיין ארץ-ישראל

מיט דער שיף „פּאָלאָניאַ“, וואָס גייט אָפּ פון קאָנסטאַנץ יעדע 2 וואָכען. די נאָהענטסטע אָפּפאָהר-טערמינען: דעם 13-טען פעברואַר און דעם 27-טען פעברואַר 1935.

אינפאָרמאַציעס און איינשרייבונגען אין ציוניסטישען ביוראָ, שרודמיעסקאַ 29.

פון ארץ-ישראל-אַמט

אַרויספאָדערונגען פון ארץ-ישראל

אין ארץ ישראל אַמט זיינען דערהאַלטען געוואָרען אַרויספאָדערונגען פון קרובים אין א"י פאַר פאָלגענדע פערזאָנען:

ראָזאַ סקיבעלסקאַ, יעקב גראָסמאַן, אסתר פינ-קעלשטיין, חיים גיטלער, גבריאל קעפלער, י. ראָ-זענוואַסער.

המלצות אויף סערטיפיקאַטען פאַר קרובים פון אַ"י-איינוואוינער

אין ארץ ישראל אַמט זיינען דערהאַלטען געוואָרען המלצות אויף סערטיפיקאַטען פון קרובים אין א"י פאַר פאָלגענדע פערזאָנען:

פּאָוואַ פוקס, לייבוש גאַטעסגנאַדע, יצחק מאיר קעניג, לייב ראָזענשטרויך, דוד עהרליך, יעקב סענ-דיק, משה בערלינסקי, יעקב בער אַלבערשטיין, יוסף זילבערשאַץ, ישראל גאַנצוויך, פרימעט פישמאַן, בילה רחל זאַקעלקאָווסקאַ, נחה פישמאַן, יוכבד לעווין, חנה ווידענפעלד.

די דערמאָהנטע דאַרפען זיך ווענדען אין פּאַלעס-טינאַ-אַמט (שרודמיעסקע 29) אין די ביוראָ-שעה'ן (פון 10—1 פאַרמיטאָג) כדי צו ערלעדיגען די נויטיגע פאָרמאַליטעטען.

אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון זשורנאַליסטען-סינדיקאַט

יודישע סעקציע

היינט, פרייטאָג, דעם 25 ד.ח. 12 מיטאָג צום ערשטען טערמין און 1 מיטאָג צום צווייטען טערמין קומט פאָר אין אייגענעם לאָקאַל די יעהרליכע אַלגע-מיינע פערזאַמלונג פון דער יודישער סעקציע ביים זשורנאַליסטען-סינדיקאַט.

אויף דער טאָג-אָרדנונג: וואַהלען פון אַ נייער פערוואַלטונג. אַלע חברים ווערען אומבעדינגט גע-בעטען צו קומען.

צום אָפּפאָהרען פון דער העב-רעאישער דראַמאַטישער-סטודיע קיין ארץ-ישראל

די לאָדזער העברעאישע דראַמאַטישע סטודיע, וועלכע פאָהרט אָפּ בקרוב קיין ארץ ישראל האָט גע-געבען די פאַריגע וואָך דריי פאָרשטעלונגען אין זאַל פון „הזמיר“, מיט אַ גרויס עפאָלג. די העברעאישע דראַמאַטישע סטודיע האָט אין פערלויף פון איהר 7 יעהריגער, זעהר ערנסטער און געוויסענהאַפטער טע-טיגקייט בעוויזען צו ערווערבען זיך אָנערקענונג און סימפּאַטיע ביי די ברייטסטע קרייזען פון דער יודישער בעפעלקערונג.

די סטודיע טרעט אויף די נאָהענטסטע טעג אין פילהאַרמאָניע מיט צוויי געזעגנונגס-פאָרשטעלונגען.

טעאַטער „פילהאַרמאָניע“

נאַרוטאָוויטשאַ 20

לעצטע

געזעגנונגס-פאָרשטעלונגען

פון דראַמאַטישען אַנסאַמבל

אונטער דער קינסטלערישער אָנפיהרונג פון

אברהם מאַרעווסקי

ס'ווערט געשפּילט די פּרעמירטע סאָוויעטישע פּיעסע אין 4 אַקטען

דאָס לעבען רופט!

פון ביל-בעלאָצערקאָווסקי

יודיש און רעזשי: א. מאַרעווסקי.

ס'נעמען אָנטייל:

אברהם מאַרעווסקי

רחל האַלצער

דוד ליכט

יעקב קורלענדער

און אַנדערע.

אָנהויב פרייטאָג 9.15 אָוונט

„ שבת 4.30 נאָכמ.

„ „ 9.15 אָוונט

בילעטען אין קאַסע פון פילהאַרמאָניע.

דער מיליאָן איז געפאַלען ביי קאַפּטאַל'ן

דער קעניג פון די געווינסען אין דער 31 לאָ-טעריע — אַ מיליאָן זלאָטעס. איז געפאַלען אויפ'ן נומער 72450 אין דער פּאָפּולערער און גליקליכער קאָלעקטור פון קאַפּטאַל, דאָרט וואו עס איז שוין גע-פאַלען דער ערשטער אין דער געשיכטע פון געווי-נסען אַ מיליאָן זל. די ראַדיאָ-סטאַציעס, האָבען דאָס מאָל צעטראָגען די פרעהליכע ידיעה, וועגען גע-בורט פון די ביידע מיליאָנערען איבער אַלע ווינקעלעך פון לאַנד, וואו עס האָבען מיט אַ פערכאַפּטען אָטעם דערוואַרט טויזענטער מענשען. דאָס פערווירקליכען די האָפנונגען פון קעניג פון די געווינסען, צוליב דעם. אין קאַפּטאַנס קאָלעקטור די גליקליכסטע, וואָס ביי איהר איז געפאַלען דער ערשטער אין דער גע-שיכטע מיליאָן זל. און איצט מיט דעם צווייטען גע-ווינס פון מיליאָן ציהט די ווייטער די גליקליכע קייט פון גרויסע געווינסען, וועלכע פאַלען זייט יאָהרען אָהן איבעררייס אין דער קאָלעקטור פון גליק. עס איז כאַראַקטעריסטיש ווי מיר דערוויסען זיך, אַז אין דער רובריק פון גרעסערע געווינסען אין דער 31טער לאָטעריע, פיגורירט קאַפּטאַל'ס קאָלעקטור אין יע-דער רובריק מינדעסטענס איין מאָל.

קאַפּטאַלס קאָלעקטור פערדינט ניט בלויז דעם נאָמען „גליקליכע קאָלעקטור פון גרויסע געווינסען“ נאָר אויפן כישופדיגען נאָמען „קאָלעקטור פון מי-ליאָנען“.

ראַדיאָ-פּראָגראַם

פרייטאָג, דעם 25-טען יאַנואַר

6,45 פרימאָרגען-אוידיציע. 6,48 פליטען. 6,52 גימנאַסטיק, 7,07 פליטען, 7,50 רעקלאַמע-קאָנצערט, 11,57 צייט-סיגנאַל. 12,03 ידיעות 12,05 פרעסע-איבערזיכט. 12,10 פליטען. 12,45 אַ שמועס פאַר יונגע מוטערס. 1 ידיעות פון טאָג 1,05 סאַלאָן-מוזיק, 3,30 עקספּאָרט-ידיעות 3,35 בערזע 3,45 טראַנסמ. פון קאַטאָוויץ 4,25 טראַנסמ. פון ווילנאַ. 4.45 אוידיציע פאַר קראַנקע, 5,15 רעפּאָרטאַזש פון קראָקאָ 5,50 פערלאַג-איבערזיכט. 6 פליטען 6,10 רעפּערטואַר פון די טעאַטערן, 6,45 מאַנץ-מוזיק 8,15 רעפּערטואַר. 7 נעזאַנג-רעציטאַל. 7,20 אַקטועלער שמועס. 7,30 פליטען. 7,50 ספּאָרט-ידיעות, 8,05 מוזיק-שמועס. 8,15 סימפאָנישער קאָנצערט, אין דער פּויזע — אָווענד-ידיעות, 10,30 פּאָעזיע-רעציטאַציעס 10,40 רע-קלאַמע-קאָנצערט, 11 ידיעות, קאָמוניקאַטען.

שבת, דעם 26 יאַנואַר

6,45 פריהמאָרגען-אוידיציע, 6,48 פליטען, 6,52 גימנאַסטיק, 7,07 פליטען, 7,50 רעקלאַמע-קאָנצערט, 11,57 צייט-סיגנאַל, 12,03 ידיעות, 12,05 פרעסע-איבערזיכט, 12,10 קאָנצערט, 1 ידיעות פון טאָג, 1,05 דזשעז-מוזיק, 3,30 עקס-פּאָרט-ידיעות. 3,35 בערזע, 3,45 די נייעסטע שלאַגערן אויף פליטען, 4,30 הערשפּיל, 5 קאָנ-צערט, 5,50 „הויז און פאַמיליע“, 6 פליטען, 6,10 רעפּערטואַר פון די טעאַטערן, 6,15 פליטען, 6,45 רעפּאָרטאַזש פון לעמבערג, 7 קאָנצערט, 7,20 פּאָרלעזונג, 7,30 קאָנצערט, 7,50 מעטעאָראָלאָגי-שע ידיעות, 8 לייכטע מוזיק, 8,45 אָווענד-ידיעות 9 סימפאָנישער קאָנצערט, 9,45 ליטעראַרישע סקי-צע, 10 רעקלאַמע-קאָנצערט, 10,15 טאַנץ-מוזיק, 11,3 קאָנצערט.

פון דער לאָדזער בערזע

באַנק פּאָלסקי	— — — —	96.75
3 פּראָצענטיגע	בודאָוולאַנע —	47.40
4 „	דאָלאַרובקאַ —	53.40
7 „	סטאַביליזאַציע (אַמ.)	71.00
5 „	וואַרשאַווער ש.ב. 1934	61.75
5 „	לאָדזער	52.75
ענגלישער פונט	— — —	26.15
דאָלאַר אָפיצ.	5.34 ניט אָפיצ. —	5.27
גאָלד-דאָלאַר —	— — —	8.91.50
גאָלד-רובל —	— — —	4.59
דייטשער מאַרק	— — —	1.96

ר. איזראַעל

דער בערזע-סוחר

שפּאַנענדער ראָמאַן פון יודישען לעבען

100

דער דאָזיגער שפּאַציר האָט געדויערט לאַנגע מינוטען, דזשאַני האָט ניט געוואוסט וואוהין ער געהט, ער האָט אינגאַנצען פערלוירען די אָריענ-טאַציע. ס'איז געווען נאָך בעבעלדיגער און נאָך פינסטערער ווי פריהער און דזשאַן האָט אינגאַנצען ניט געוואוסט וואוהין ער געהט ער איז בלויז נאָכגעגאַנגען די טריט און די שטימען, וועלכע ער האָט פון צייט צו צייט געהערט פון דערווייטענס.

— רעדט ניט אַזוי הויך, האָט די פרוי רובין געזאָגט צו ראָבערטן, אויב אימיצער געהט אונז ווירקליך נאָך קען ער דאָך הערען וועגען וואָס מיר רעדען.

— הויך רעד איך דאָס וואָס יענער קען הערען און איך וויל טאַקע ער זאָל עפּעס הערען, כדי ער זאָל וויסען וואו מיר געפינען זיך און זאָל גע-פינען דעם וועג וואו אונז באַכצוגעהען, דאָס וואָס ער דאַרף ניט הערען רעד איך ניט הויך, איבערי-גענס פערשטעהט יענער זיכער ניט קיין יודיש, דאָס מוז זיין א. טיפּישער ענגלענדער, אויב ער קען זיך אָריענטירען און געהן אין אַזאַ שרעקליכען נעפּעל.

— דו ביזט אויך ניט קיין טיפּישער ענגלענ-דער און פונדעסטוועגען אָריענטירסט דו זיך אויס-געצייכענט אין אַזאַ וועטער, נאָך מעהר ווי ניט איין ענגלענדער.

— איך בין עפּעס אַנדערש, איך האָב זיך איינ-געאיבט אין דעם דאָזיגען פאַך. איך אַרבייט ניט איין קיין אַנדער צייט פון יאָהר ווי נאָר דעמאָלס ווען ס'איז אַזוי פינסטער, די איבעריגע צייט רוה איך.

— דיין אָרעלויב איז גרעסער ווי דיין אַרבייטס-גייסט.

— אַזוי דאַרף בכלל איינגעהערט ווערען אוי-מעטה. ס'וואָלט ניט געווען אַזויפיל די אַרבייטס-לאָזע אין די מלוכה וואָלט ניט געדאַרפט אויס-צאָהלען אַזויפיל אונטערשטיצונגען, ווען יעדער וואָלט געאַרבייט בלויז 3 חדשים אין יאָהר און בע-קומען דערפאַר בעצאָהלט אַזויפיל, אַז ס'זאָל איהם גענוג זיין אויף אַ גאַנץ יאָהר, וואָלט קיין שום אַרבייטסלאָזער ניט געווען אויף דער וועלט.

— מיר וועלען די וועלט ניט איבעראַרבייטען אַזוי ווי ס'איז אַזוי וועט אויך בלייבען, זאָגט מיר ראָבערט, וואָהין פיהרסט דו דעם פערשוין, וועל-כער געהט אונז נאָך, אויב דאָס איז ניט נאָר דיינס אַ פאַנטאַזיע.

— אין דעם קענסט דו זיכער זיין, איך האָב ניט קיין טעות. איך פיהר איהם אויף אַן אָרט, פון וועלכען ער וועט שוין ניט קענען אַרויס, אויב דאָס וועט זיין איינער וועלכער מיינט אונזערע שלעכטס אויב ניט וועל איך צו איהם, פערשטעהט זיך ניט האָבען קיין שום טענות.

— מיר געהען אָבער צו לאַנג און דער פער-שוין קען נאָך מיד ווערען, אָדער ער וועט רעזיג-נירען פון דער „שפּיאָנאַזש“-אַקציע.

— דעריז מעגסט דו זיכער זיין, אַז אויב ער אָבסערווירט אונז וועט ער געהען אַ גאַנצען טאָג און וועט ניט מיד ווערען, אַזעלכע פערשוינען זע-נען גרויסע עקשנים, אויב זיי נעהמען זיך עפּעס אונטער מוזען זיי זייערס אויספיהרען, אָבער מיר זענען שוין ניט ווייט, אין צוויי מינוט אַרום וועלען מיר זיין אויפ'ן אָרט.

— איך האָב עפּעס מורא פאַר דער גאַנצער אונטערנעמונג.

— פאַרוואָס? דיינע בעקאַנטע קומען ניט אַהער איז דער געגענד, אַזוי אַז דו וועסט זיך ניט קאָמפּראָמיטירען, זיי זענען דאָך אַ טירעל אַרויס אויף דער גאַס, אַריבערגעגאַנגען איבער'ן וועג און געבליבען שטעהן פאַר אַ הויכער מויער.

— איך זעה מעהר גאָרנישט, האָט שולמית געזאָגט, אפילו אויף אַ צענטימעטער פאַר מיר.

— נעהם מיך אָן פאַר'ן האַנד, האָט ראָבערט געענטפערט, מיר געהען שוין אַריין אין אַ שטוב און דו וועסט אַלץ זעהען.

ראָבערט מיט שולמית זיינען אַריין אין דעם גרויסען הויז, ראָבערט האָט ניט פערמאַכט היג-טער זיך די טיר מיט דער אויסרעכנונג, אַז דער וואָס געהט הינטער איהם זאָל קענען גלייך אַריינ-געהען, ווען זיי זענען נאָר געווען אין קאָרידאָר, האָט שולמית אַזוי ווי געעפענט די אויגען. זי האָט זיך אַרומגעקוקט אין אַלע זייטען און האָט בע-מערקט, אַז זי געפינט זיך אין אַ גרויסען, כמעט לעדיגען צימער.

— דרעה זיך שנעל אום, האָט ראָבערט געזאָגט מיט אַ שטאַרקער שטים.

שולמית האָט זיך דערשראָקען און זיך שנעל אויסגעדרעהט, נעבען דער טיר איז געשטאַנען אַ הויכער, ברייטפּלייציגער מאַנספּערשוין, מיט אַ לולקע אין מויל, דאָס היטעל טיף אַראָפּגערוקט אויפ'ן שטערן ס'האָט אויסגעזעהען, אַז דער פער-שוין, וועלכער איז געשטאַנען נעבען דער טיר האָט זיך נאָך ניט אָריענטירט, וואו ער געפינט זיך, ווייל ר'האָט זיך אויסגערייט זוי ווי ר'וואָלט געוואָלט אַ-רויסלויפען פינדאַנען, ס'איז פאַר איהם געווען אַן אי-בעראַשונג, אַז ער געפינט זיך אין אַ שטוב, ווייל ער האָט ניט געוואוסט, אַז ער געהט אַהין אַריין, דער פערשוין האָט אָנגענומען די קליאַמקע פון דער טיר און אַ ריס געגעבען צו זיך. די טיר איז אָבער שוין געווען פערמאַכט.

— אומזיסט אייער טרחה, האָט ראָבערט גע-זאָגט אויף ענגליש, אַרויס אין שווערער ווי אַריין. צוערשט וועט איהר זיך לעגיטימירען פאַר אונז און דאַן וועט מען אייך עפענען די טיר, איהר זענט דאַ אַריינגעקומען אָהן דער ערלויבניש פון בעל-הבית און דאָס איז זעהר ניט טאַקטיש. דער ריבער זייט אַזוי גוט און שטעלט זיך פאָר פאַר אונז.

דזשאַן האָט דערפיהלט, אַז ער איז אַריינגע-פאַלען, אָבער ער איז ניט געווען פון די, וועלכע זאָלען זיך באַלד דערשרעקען און באַלד זיך אָפּזאָגען פון קאַמף, ער האָט זיך אומגעדרעהט און אין דעם זעלבען אויגענבליק זיך שוין פאָרגעשטעלט די סצענע, ווען שולמית וועט זיך טרעפען מיט איהם פנים אל פנים. ער האָט שנעל אַראָפּגעכאַפּט דאָס היטעל, וועלכעס האָט איהם פערשטעלט אַ האַלב פנים און איז געבליבען שטעהן אויסגעצויגען גרייט צום קאַמף.

אַ הויכער קוויטש האָט איבערגעשניטען די לופט. דאָס האָט אויסגעשריגען שולמית, דערזעה-ענדיג פאַר זיך דזשאַנען. די דאָזיגע סצענע האָט דעזאָריענטירט אפילו ראָבערטן, ער האָט ניט פערשטאַנען, וואָס דאָ איז פאָרגעקומען.

— וואָס איז דיר געשעהען? האָט ער זיך געווענדעט צו דער פרוי רובין.

— גאָרנישט, האָט דזשאַן געענטפערט, גאָר-ניט, לאָזט זי צו רוה, ס'וועט אייער דאַמע גאָר ניט געשעהען. פערנעהמט זיך בעסער מיט מיר, די איצטיגע לאַגע מיינע געהער ניט צו די אָנ-גענעהמע, דעריבער וואָלט איך געוואָלט דערפון שנעל פטור ווערען.

ראָבערט איז שנעל געקומען צו זיך און ער איז צוגעגאַנגען, מיט די הענד אין די טאַשען, נאָהענט צו דזשאַנען.

— וואָס טוט איהר דאָ? האָט ראָבערט געפרעגט.

— ווען איך וואָלט געוואוסט, וואָלט איך זיך אַליין ניט אַזוי שטאַרק געוואונדערט. די צרה איז די, וואָס איך ווייס ניט, וואָס איך טו דאָ. איך ווייס אפילו ניט ווי אַזוי איך בין דאָ אַריינגע-קומען.

— דאָס ווייס איך. מ'האָט דאָך אייך אַהער אַ ריינגעפיהרט צו דעם צוועק, אַז מ'זאָל אייך אויס-לעגיטימירען.

— פרעגט די דאַמע און זי וועט אייך זאָגען ווער איך בין, איהר וועט פערשפּאָרען מיך אויסצו-לעגיטימירען.

(פאָרטזעצונג קומט)

פון דער עמיגראציע-געזעלשאפט „יעאס“

עס ווערען געזוכט פאלגענדע פערזאנען:
1) רחל קאמפעל און איהרע 3 קינדער וועגען זייערע עמיגראציע - אנגעלעגענהייטען נאך ב״א־זיליען.
2) פארניא־ווישנעאלסקא, קינדער בעלא און פאלא.
3) קאץ—גאלפמאן, קינדער סאלאמאן און מיגועל.
4) אלעקסאנדראוויטש־פרעשצאנסקא שרה.
5) ראטמאן דאבראה, הערש, לייב.
6) וועלטשער כאסע (יוסף?)
7) קאיכען אברהם.
8) באיאוואיל דוד.
9) שהארר אברהם. וועגען דייערע עמיגראציע אנגעלעגענהייטען נאך טשילי.
01) צערערבוים שמואל, געוואויטש אל. 1 מאי 9, וועגען ידיעות פון פליטים־קאמיטעט אין ווארשע.
די אלע אויבענדערמאנטע דארפען זיך מעלדען אין ביורא פון דער לאדזער אפטיילונג פון דער יידישער צענטראלער עמיגראציע - געזעלשאפט „יעאס“, אויף דער ניער אדרעס פעטריקאווער 88. אין הויף, קווער אפיציגע, ערשטער שטאק, (פריער גדאנסקא 40).
דאס ביורא איז טעטיג יעדען טאג א חוץ שבת פון 10—2 מיטאג, פרייטאג פון 10—1 מיטאג.

נ״ע יחזקאל זאקהיים

מיטוואך אווענד איז נאך א לאנגע קראנקהייט געשטארבען דער אין לאדז בעקאנטער אינדוסטריעלער זאקהיים ז״ל.
דער פערשטארבענער שטאמט פון גרויסען יחוס און האט געשטט מיט זיינע גוטע מידות, האט געשיצט ארימע בסתר. האט זיך קיינמאל נישט אפגעזאגט פון א נדבה פאר א געפאלענעם.
דער טויט פון דעם אידעלען ייד האט אין זיינע קרייזען ארויסגערופען אויפריכטיגע טרויער. זאל איהם די ע״ד גרינג זיין!

ספארט-בעוועגונג

ביי די גימנאסטישע גרופען אונטער דער לייטונג פון י. גרונדמאן זענען געעפענט געווארען סעקציעס פאר ספארט=שפילען (קארב-באל און נעץ באל). די לעקציעס פון גימנאסטיק און ספארט= שפילען קומען פאר צוויי מאל אין וואך אין איינעם פון די גרעסטע זאלען אין לאדז. נאך די לעקציעס געניסען די טורנער פון פרישניק. ס׳זענען אויך טעטיג סעקציעס פאר לערנען שווימען, פאהרען אוים׳ן אייז און א נארטען=סעקציע. פאר די טור= נער ווערען אויסגעבארגט נארטען.
נייע איינשרייבונגען נעמט אן: ביז 2 א זייגער מיטאג — גרונדמאן, אין שול פעטריקאווער 11 איינגאנג דורך זאוואדזקא 11), פון 2 ביז 4 — ס. סיר. וואולטשאנסקא 4, מאנטאג און דאנערשטאג אין די אווענט-שעה׳ן אין זש.ט.ק. וואול- טשאנסקא 35.

פייערליכער אוונפד לכבוד דער פערטיילונג פון פריזען פאר די ציקליסטען אין „מכבי“

דעם קומענדען שבת צעהן א זייגער אווענד קומט פאר אין לאקאל פון „מכבי“ א פייערליכער אווענד, פון דער ציקליסטען סעקציע פערבונדען מיטן פערטיילען די פריזען אויפן יאהר 1934.
די פייערונג זאגט צו צו זיין זעהר אינטערע סאנט צוליב דער ספארט־פייערליכקייט און עס ווערען ערווארט זעהר א סך ראווער־פאהרער.
דער פראגראם איז זעהר רייך מיט טענץ ביז פריה. — דער אריינגאנג איז סך הכל 1 זל.

ערפאלג פון ווינטער-קאלאניע פון „מכבי“ אין זאקאפאנע

צוליב דער גרויסער פעראינטערעסירונג, וועלכע עס האט ארויסגערופען די נארטען־קאלאניע פון „מכבי“ אין זאקאפאנע, טיילט די לייטונג מיט אז עס ווערען ארגאניזירט וויטערע טורנוסען.
די נאהענטסטע גרופען פאהרען אפ דעם 1 פע־ברואר ה.י. אויף 10 און 14 טאגיגע אויפענטהאלטען.
די קאלאניע געפינט זיך אין פענסיאנאט „וואצלאוואַ“ אויף זאמאיסקא גאס — אין צענטר פון זאקאפאנע, אין א מאדערנער געביידע איינגעטיילט אין צוויי און דריי פעריאניגע צימערען.
דאס מיטנעהמען פון נארטען איז נישט פער־פליכטענד, ווייל אויפן ארט קאן מען זיך זיי פער־שאפען, ראדיא־ און געזעלשאפטליכע שפילען — אויפן ארט.
איינשרייבונגען אויף 10 און 14 טעג בעהמט אן טעגליך דער סעקרעטאריאט פון „מכבי“ אל. קאשטשושקי 21, טעל. 07־241 פון 6—10 אווענד.

נארטען-לעגיטימאציעס פאר מיטגלידער פון „מכבי“

אין צוזאמענהאנג מיטן ארייננטריט פון לאדזער „מכבי“ אין פוילישען נארטען־פערבאנד, ערטיילט דער סעקרעטאריאט פון „מכבי“ (אל. קאשטשושקי 21, טעלעפאן 24107) זיינע מיטגלידער לעגיטימאציעס, צו געניסען פון די באהן־הנחות אויף די שטחים פון 1000 און 2500 קילאמעטער.
די קארטען גיט ארויס דער סעקרעטאריאט יעדען אווענד פון 6 ביז 10 א זייגער.

די לעצטע געזעגנונגס-פאר-שטעלונגען פון „דאס לעבען רופט“

אין טעאטער „פילהארמאניע“ קומען פאר די לעצטע געזעגענונגס־פארשטעלונגען פון דראמאטישען אנסאמבל אונטער דער קינסטלערישער לייטונג פון אברהם מארעווסקי. מיט דער בעריהמטער סאוועטישער פיעסע „דאס לעבען רופט“.
דאס שטיק איז זעהר שפאנענד און אינטערעסאנט. דער צושויער בעקומט א געוויסען איינבליק אין די פראבלעמען, וואס בעהערשען איצט די מוחות אין ראטען־פערבאנד. די נייע סאוויעטישע מאראל דערוועקט ביים צושויער געוויסע מחשבות: צי דארף מען מקריב זיין דעם אייגענעם גליק כדי צו העלפען דעם חבר, אדער דעם שטארקען, דעם ענערגישען קומט אלץ און דעם שוואכען, דעם אומבע־האלפענעם קומט גארנישט.
די ראלען פיהרען אויס די בעריהמטע ארטיס־טען: אברהם מארעווסקי, רחל האלצער, דוד ליכט, יעקב קורלענדער און אנדערע, וועלכע שאפען יעדער פאר זיך הערליכע קרעאציעס.
עס איז מעהר ווי זיכער, אז דער ברייטער עולם וועט אויסניצען די געלעגענהייט צו זעהן די אינטע־רעסאנטע פארשטעלונג, וועלכע גייט שוין די לעצ־טע דריי מאל פארן אפפאהרען פון אנסאמבל.

היינט און מארגן — פייערליכער קבלת-פנים פאר אלעקסאנדער גראנאך אין „ראזמאיטאשטשי“

היינט, פרייטאג און מארגען, שבת קומט פאר אין „ראזמאיטאשטשי“ דער פייערליכער קבלת פנים פאר דעם וועלט־בעריהמטען יודיש־דייטשען שוי־שפילער אלעקסאנדער גראנאך, וועלכער איז יאהרען־לאנג געוועזען דער שטאלץ פון מאקס ריינהארדס טעאטער און ביינאך דער פרעמיער פון פיסקאטארס טעאטער אין בערלין.
צו זיין ערשטען גאסטשפיל היינט אווענד ווערט געגעבען ד״ר וואלפ׳ס אקטועלע צייט־פיעסע „די געלע לאטע“, וועלכע האט געמאכט א וועלט־רושם און ווערט כסדר געשפילט אויף אלע איראפעאישע בינעס. דאס דאזיגע שטיק בעהאנדעלט דאס טראַ־גישע לעבען פון די יודען אין איצטיגען דייטשלאנד.
אלעקסאנדער גראנאך, וועלכער קרעאירט די הויפט־ראלע אין מיט דעם דאזיגען שטיק ארומגעפאהרען אויף דיין טורנע איבער גאנץ פוילען און אומעטום געהאט דעם גרעסטען בייפאל.
„די געלע לאטע“ ווערט געשפילט א חוץ היינט און מארגען אווענד אויך מארגען, שבת 4.30 באכמ.

קאנצערט-ראוט פון „שיר“

שבת דעם 26 יאנואר 9.30 אווענד קומט פאר אין אייגענעם לאקאל נארוטאוויטש 32 א קאנצערט־ראוט, איינגעארדענט דורכ׳ן „שיר“.
דאס פראגראם, וועלכעס בעהמט ארום קלאסי־שע מוזיק און יודישע פאלקס־לידער, וועט אויסגע־פיהרט ווערען דורכן בעריהמטען געמישטען „שיר“־כאר און סאליסטען אונטער דער לייטונג פון פראפ. י. פיוווישס.

פון יודישען פאלקס - טעאטער זגערזשער 17

אין פאלקס־טעאטער זגערזשער 17 ווערט גע־שפילט 2 אפערעטען פון אלטען יודישען רעפער־טואר. פרייטאג אווענד און שבת אווענד ווערט גע שפילט די פריילעכע הומאריסטישע אפערעטע מיט 25 נומערען געזאנג און טענץ פון א. שאר „א מענש זאל מען זיין“, שבת 4 נאכמיטאג די שוין לאנג נישט געשפילטע אפערעטע פון א. לאטיינער „כינקע—פינ־קע“. ארקעסטער אונט. לייטונג פון ג. שטיבעל.

זונטאג קאנצערט פון וועלט-בעריהמטען אבערקאנטאר משה קוסעוויצקי

מיט גרויס אונגעדולד ערווארט שוין דאס מוזיקאלישע לאדז דעם קאנצערט פון אבערקאנטאר משה קוסעוויצקי, וועלכער קומט פאר זונטאג אין פילהארמאניע. ס׳איז איבעריג איינצאנצען דאס רעקלאמירען דעם גרויסען נאמען משה קוסעוויצקי רעדט פאר זיך אליין.
דער דאזיגער קאנצערט פערשפרעכט צו זיין זעהר אינטערעסאנט צוליב דעם רייכען פראגראם פון סינאגאגאלע און אפערן־אריעס.

צום שבת׳דיגען „הזמיר“-קאנצערט

א בעזונדערע פאפולאריטעט האבען די פאלקס־טימליכע מוזיק־אווענדען אין „הזמיר“ הן צוליב זייער געשמאקפולע פראגראמען און הן צוליב דער אויס פיהרונג. אין אנהויב פון פראגראם פונ׳ם מארגען דיגען קאנצערט וועט דער פרעזעס פון „הזמיר“ ה׳ ד״ר. א. פערעלמאן האלטען א רעפעראט וועגען דעם פראגראם.

וולאדיסלאוו סקאטשילאס

אין די זאלען פון „איפס“ (אינסטיטוט פאר פראפאגאנדע פון קונסט) אין מיטוואך אווענד דער־עפענט געווארען, ביי דער בעטייליגונג פון צאהלרייכע געסט פון די לאדזער קונסט־ליבהאבער, די אויסשטעלונג פון דעם נישט־לאנג פערשטארבענעם גראפיקער און מאלער וו. סקאטשילאס.
סקאטשילאס איז איינער פון די בעדייטענד־סטע קינסטלער אין פוילען.
אלס גראפיקער איז ער אין דער קינסטלער־וועלט אנערקענט אלס פערזענליכקייט פון ערשטען ראנג.
זיינע האלצשניטען זענען מייסטער־שטיק אויף דעם געביט און ער האט אין א געוויסען זין גע־שאפען א פוילישען סטיל.
אויף דער אויסשטעלונג אין „איפס“ זעהען מיר מיט וויפיל פלייס דער קינסטלער האט זיך בע־צויגען צו זיינע אויפגאבע. ער איז פילזייטיג אין מא־טיוו, און זיינע פארטרעטען זענען מיט פיל כאראק טער געגעבען, צ.ב. די פארטרעטען פון זשעראמ סקי, מאטעיקא.
די לאנדשאפטען און ארכיטעקטאנישע געביי־דעס זענען פיין און מיט קולטור געצייכענט.
די פאלקס־טיפען פון גוראלעס — פרעכטיג און אייגנדרוקספול.
אויך איניגע יודישע מאטיוען האט דער קינסטלער מיט אויפמערקזאמקייט געשילדערט.
אויף דער אויסשטעלונג אין אויך פארהאן א טייל געמעלדען פון סקאטשילאס.
דארט וואו דער קינסטלער איז פריי פון דער נאטור איז ער אינטערעסאנט און גייסטרייך אין קאמ פאזיציעס, אקווארעלען פון קאזשימיערזש זענען איב טערעסאנט געמאהלט און גוט געזעהען.
עס איז צו בעדויערען וואס דער צופריהער טויט האט די טעטיגקייט פון אזא רייפען קינסטלער און טערגעבראכען.
די אויסשטעלונג פערדינט צו האבען גרויסען ערפאלג.

העניך בארטשינסקי.

DR. MED. H. LUBICZ
פאר הויט, וועגערישע און געשלעכטס-קראנקה.
צעגעלניאנא 7 (פריהער 43), טעל. 141-32
עמפפאנגס-שעה׳ן 8—10, 12—2, און 5—8 אווענד.
זונטאג און יום-טוב פון 9—11 בייטאג
און יו״ט 9—1. פאר דאמען בעזונדערער ווארטע=זאל

מעלדונגען

נעז. קולטור-ליגע זאכאדניע 68
אפען פארום: היינט פרייטאג, 8,30 אווענד קומט פאר אנ׳אפען פארום געפיהרט דורכן ה׳ וויראווסקי, אויסערפאליטישע אקטואליעס — אנ׳אפ־האנדלונג וועגען סאוו. פילם „נייע מענשען“ און וועגען פרץ מארקיש=פאעמע „אנשל דער זא־ליאזניק“. געזאנג מיט דער אודיטאריע — פיהרט ח׳ זשעזשינסקי.
פריהמארגען סעאנסען: די געז. ק. ל. ארדענט איין שבת 2 לעצטע פריהמארגען סעאנ־סען אין קינא „איירעפא“, פון סאוו. פילם „נייע מענשען“ אויסער דעם שבת און זונטאג פריה־מארגען-סעאנסען אין קינא „קאסינא“, „לונא“ און „ראקעטא“. צו זעהר ביליגע פרייזען.
טעאטער פארשטעלונגען: די געז. ק. ל. גיט ארויס הנחה בילעטען אויף אלע פארשטע־לונגען פון אלעקסאנדער גראנאך אין טעאטער „ראזמאיטאשטשי“, אויף די פארשטעלונגען אין פילהארמאניע פון דער פרעכטיגער סאוויעטישער פיעסע „דאס לעבען רופט“ ווי אויך הנחה-בילעטן אין די בעסטע קינאס.
אויספלוגען: די געז. ק. ל. ארדענט איין שבת 10 פריה אנ׳אויספלוג אין דער טעקטור און פאפיר-פאבריק פון דער פירמע אדעלפאנג. זונטאג 9 פריה אנ׳אויספלוג אין לאגעווניק מיט שליטע־לען.
בילעטען צו בעקומען אין סעקרעטאריאט זאכאדניא 68 טעל. 191-15 יעדען טאג פון 10—2 און פון 4—10 אווענד.

אכטונג, שערער!
זונטאג, דעם 27 יאנואר 10.30 פריה קומט פאר אין פעראיינס-לאקאל זאוואדזקא 4 א פאך־שמועס א.ד.ט. „איקורים און קאמפליקאציעס“ ביים שערן. רעפערירען וועלען חברים ספעציאליסטען פון פאך. אריינגאנג נאר פאר פעראיינס-מיטגלידער.
5916 די סעקציע=פערוואלטונג.

איגוד הציונים המדינתיים בפולניה סניף שלישי „נורדיה“ בלודז, פילסודסקיעגא 57.
היינט, פרייטאג, דעם 25/1 פינקטליך 8.30 אווענד קומט פאר א רעפעראט פון ח׳ זאנדער אויף דער טעמע: „דער בלאף פון בירא-בידזשאן“.
5944 איינגאנג פריי פאר חברים און סימפאטיקער.

איגוד הציונים המדינתיים (יודענשטאטספארטיי) בפולניה, סניף עירוני מרכזי בלודז, טראוגוטא 8
שבת, ד. 26 יאנואר 8,30 אווענד קומט פאר א רעפעראט פון ח׳ אדוו. ש. שאיעוויטש א. ד. ט. „פאשיזם און דעמאקראטיע“.
מיטוואך, ד. 30 יאנואר 8,30 אווענד קומט פאר א פארטיי-פערזאמלונג. מיר מעלדען דאס יעדען טאג קומען פאר העברעאישע לעקציעס. גלייכצייטיג מעלדען מיר דאס עס ווערט ערטיילט יורידישע עצות דורך אנ׳אדוואקאט. דער סעקרע־טאריאט איז טעטיג יעדען טאג פון 8,30 ביז
5940 10,30 אווענד.

זש. ט. ק. וואולטשאנסקא 35, טעל. 121-53)
די נאנטסטע אויספלוגען. שבת ד. 26 ה. ח. קומט פאר אנ׳אויספלוג אין דער פאבריק פון רע=גענערירטע זשאָרובקעס „פהאס“. זאמלפונקט 10,30 א זייגער פריה אין לאקאל פון דער גע־זעלשאפט.
זונטאג, ד. 27 קומט פאר א טוריסטיש-ספארט ליכער אויספלוג, פערבינדען מיט א סקי-קורס קיין לאגעווניק. עס ווערען אויסגעבארגט סקי פאר די אנטיילנעמער פון אויספלוג. איינשרייבונגען ביז 25 ה. ח. איינשליסלעך.
א 14-טאגיגער אויספלוג קיין זאקאפאנע. אין די טעג פון 1—14 ה. ח. קומט פאר א 10 און 14 טאגיגער אויספלוג קיין זאקאפאנע. איינ־שרייבונגען ביז׳ן 26 ה. ח. אין סעקרעטאריאט.
אימפרעזעס.
פרייטאג, ד. 25 פונקט 9 א זייגער אווענד קומט פאר אין לאקאל פון דער געזעלשאפט א פארלעזונג פון דיכטער יצחק קאצענעלזאן א.ד.ט. „די וועלט אן ווינדער“. איינגאנג פאר מיטגלידער פריי.
זונטאג ד. 27 ה. ח. 5 א זייגער אווענד, קומט פאר אין אייגענעם לאקאל „א טיי-אווענד. איינגאנג פאר מיטגלידער און געסט.
שבת, דעם 9 פעברואר 10 א זייגער אוו. קומט פאר דער ערשטער, היי-יאהריגער קלוב-אווענד אין זש.ט.ק.
דער סעקרעטאריאט פון דער געזעלשאפט, נעמט אן טעגליך, אויסער שבת פון 10—1 און 10—5 איינשרייבונגען פון וויטערדיגע טורנוסן אויף דער קאלאניע אין זאקאפאנע. איינשרייבונגען אויפ׳ן
אינסטרוקטארן-קורס פאר טוריסטישע און קאלאניע-לייטער.
גיט ארויס הנחה=בילעטען אין די קינאס „איירעפא“ „ראקעטא“ און „לונא“.

ראטעוועט אייער געזונט
קראנקע אויף רופטורען (ברוך-קראנקהייטען)
ספעציעלע ארטאפעדישע הייל-גומי-באנדאזשען פון מיין מעטאדע העלפען ראדיקאל אונטער גאראנטיע אהן אפעראציעס פון אלע מינים ברוך-קראנקהייטען (רופטורען) אפילו די עלטעסטע און געפעהרליכסטע ביי מענער, פרויען און קינדער.

דאס אראפלאזען זיך פון מאגען און קישקעס בעזייטיג איך דורך פערלעגען ספע־ציעלע אינדיווידועל צוגעפאסטע גויך-באנדאזשען.
אויך אויסגעקרימטע רוקען-ביין (הויקערס) ארטאפעדישע הייל-גארסעטן אויף ביינער-שווינדזוכט און אלע אנדערע פעהלערן ארטא־פעדישע הייל-אפאראטען אויף פלאטפוס.
ספעציעלע איינלאגען לויט גיפס-מאדעלען, אויף זשילאקעס - גומי-זאקן לויט מאס. קינסטליכע הענד און פיס
ספעציעלער אנשטאלט פאר הייל-ארטאפעדיע
Spec. Ortop. O. PETRYKIEWICZ אוים לעמבערג
לאדז, פיראמאוויטשא 9 (אלגינסקא)
(פראנט פארטער), טעל. 177-09 נאהנט פון לאדזער פאבריקס-באהנהויף
בעמערקונג: דאס ערשיינען פון די קראנקע איזאונבעדינגט נויטיג. צאהלרייכע דאנקזאגונגען און דאנק-בריף.
(אין זגערזש אויף טלאמאצקא № 2 און № 4 אייגענע הייזער)

יודיש
פאלקס-טעאטער
17 זגעזשער 17

מארגען שבת 4 נאכמיטאג
די לאנג שוין נישט געשפילטע
שלאגער-אפערעטע

בינקע-פינקע

אין 4 אקטן פון לאטיינער
!! מיט 25 נומערן !!
געזאנג און טענץ

כאר און ארקעסטער
אונטער דער ליטונג
פון ד. שטיבעל.

נאר 3 פארשטעלונגען! גרויסער סיורפריז פאר'ן לאדזער טעאטער-עולם! דער פילהארמאניע-ענסאמבל פיהרט אויף 2 פריילינגע אפערעטן
היינט פרייטאג 9 אוונט, מארגען שבת 9 אוונט
די באליבטע גרויסע פאלקס-אפערעטע
מיט 25 נומערן געזאנג און טענץ

א מענש זאל מען זיין

אוונט-פרייזן פון 54 גר. ביז 1.50 נאכמ. פרייזן פון 40 גר. ביז 1 זל.
בילעטן צו בעקומען אין קאסע פון טעאטער.

קלאנג-קינא-טעאטער
RAKIETA
שיענקיעוויטשא 40.

היינט און פאלגענדע טעג! SZOEKE SZAKALL איז דער רייצענדער, פרעהליכער עסטרייכישער קאמעדיע

אין אווינער קאוויארנעלע

(ES WAR EINMAL EIN MUSICUS)
„In einem Wiener Cafe“
אונפערגלייכליכער קאנצערט-שפיל: Nory Greger, Marji Soerensen, Ernest Verebes — גערעדט און געזונגען אויף דייטש.
נעכסטער פראגראם: „ŚLUBY UŁAŃSKIE“

קינא-טעאטער
„SZTUKA“
לאדז, קאפערניקא 16.

היינט און פאלגענדע טעג! גיגאנטיש פילם-מייסטערווערק לויט דער אונשטערבליכער ערצעהלונג פון VICTOR HUGO א. נ.

„דער גבור אין קייטען“

2 סעריעס מיטאמאל 1) גאלערניק, 2) פאריז אין פייער.
עפאכע-קרעאציעס: Harry Baur, Odette Florell, Ch. Vanel, J. Gael
אנהויב פון די סעאנסן אין געוו. טעג 3.30, 6.30 און 9.30, שבת, זונטאג און יום-טוב 12 בייטאג.
דער זאל איז גוט געהייצט

קלאנג-קינא-טעאטער
PRZEDWIOŚNIE
זשעראמסקיעגא 74/76
(ווינ קאפערניקא)
היינט און פאלגענדע טעג

די שענסטע קאמעדיע פון אלע צייטען מיטן אנטייל פון דער פרעכטיגער „Csibi“ FRANCISZKA GAAL א. נ.

פריהלינגס-פאראדע

פרייזען פון די פלעצער: 1.09 זל. 90 גר. און 50 גר.
נעקסטער פראגראם: „ציגיינער-טעלאדיעס“ אין די הויפטראלען: CHARLES BOYER i LORETTA YOUNG

פערלענגערט אייער לעבען

דאס לעבען קען מען פערלענגערן, קראנקהייטן אויסמיידן, קראנקע היילן, שוואכע שטארקן, אונגלויבליכע דערפרעהן:
וואס איז די קוועלע פון אלע קראנקהייטען?
די אפשוואכונג פון נערווען-סיסטעם, נידערגעשלאגענהייט, פערלוסט פון נאהונג, לעבענס-ענטוישונג, שרעק פאר א קראנק, שלעכטער לעבענס-סיסטעם און א סך אנדערע סבות
רוהיג געמיט
איז די בעסטע טריצין, דאס איז דער איינציגער װעג, וואס פיהרט צו בערוהיגונג, צו דערהויבען דעם מוט, צו דערזעצען די האפנונג, און דעם דעזונגען ווענג וועט אייך אנווייזן די בראשורקע, וואס יעדער איינציגער קען בעקומען, הער עס בעט דאס
גענצליך אומזיסט.
פון דער דאזיגער קליינער בראשורקע קען זיך יעדער איינציגער דערוויסען, ווי אזוי מ'קען אין א קורצער צייט שטארקען די מוסקול-נערווען, ווי אזוי צו בעזייטיגען דאס מידקייט, זכרון-פערלוסט, אונלוסט צו ארבייט און א סך אנדערע קראנקהייטס-סימפטאמען, פערלאנגט די בראשורקע און דאס וועט אייך ברענגען א סך פרעהליכע מינוטען און פולע האפנונג.
אדרעסירען:
Pannonia-Apotheke
Budapest 72 Postfach 83
Abt. 136.

אכטונג פאנטאפעל-מאכער!
פון לאדז און פראווינץ
פארביגע פיל-צען
און קאמעל-סחורות
ווי אויך קרעפפ-גומע אויף זוילען און אלע ארט צודאטען צו בעקומען אין דעם ניי-ערעפענטן ספעציעל געשעפט צו די ביליגסטע פרייזען „דאגאדא שעווסקא“. נאד-לודקא 2 (עק נאוואמיעסקא 27)
„DOGODA SZEWCKA“
Łódź, Nad Łódką 2 (róg Nowomiejska 27)
בעמ.: די אפפאל-גומע ווערט צו הויכע פרייזען צוריק געקויפט.

ראטעוועט דאס געזונד!
א קראנקער מאגען איז אפט די סיבה פון פערשידענע קראנקהייטען.
ZIOŁA z GÓR HARCU Dra LAUERA
זענען א גוט מיטעל צום רעגולירען דעם מאגען. דורך פעזיטיגען אבסטרוקציעס און זענען א מילד נאטירליך אפפיהר-מיטעל. זיי בעזייטיגען די פוילונגס-סובסטאנצען, וועלכע פערגיפטען דעם ארגאניזם.
ZIOŁA z GÓR HARCU Dra LAUERA
זענען געברויכט ביי קראנקהייטען פון דער לעבער, נירען, גאלשטיינער און מערידען, ווערען גערן גענומען דורך די קראנקע.

Dr. med. **Niewiażski**
ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקהייטען. בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע
אנדזשעיא 5, טעל. 159-40
פראנט, 1-טער שטאק.
נעהמט אן פון 8—11 און פון 5—9 אוו.
זונטאג און יום-טוב פון 9—1 פארמיטאג.
בעזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען.

לעטשניצע
פאר וועגעריש קראנקע
פון דאקטוירים-ספעציאליסטען
Poradnia Wenerologiczna
זשעלאנא 2-פיעטריקאווער 47
טעל. 189-33
טעטיג פון 9 פריה ביז 9 אוונט
וועגעריש-קראנקע, מענער-שוואכע און הויט-קראנקהייטען.
אנאליזען פון בלוט און אורין.
פרויען און קינדער נעמט אן א פרוי דאקטאר
א בעראטונג 3 זל.

Dr.
פריוואט-קליניק
J. Neuman
פון האלז-, נאז- און אויערן-קראנקהייטען
Piotrkowska 55
Telefon 174-74
Dr. Dr. A. WOŁYŃSKI, J. IMICH.
68

כירורג
(וועלכער אָרדינירט אין שפיטאל אויף דרעווגאווסקא)
נעמט אן אין דערהיים פון 5—8 אוונט.
זאכאדניא 57, טעל. 128-95

Dr. med.
A. Witonski
הארץ און לונגען-קראנקהייטען
ציגעל-גאס 20 טעל. 102-77
צמפאנגס-שעה'ן פון 6—8 אוונט.

לעטשניצע
פון דאקטוירים - ספעציאליסטען
זגערזשער 17
טעל. 116-33
רענטגען-גאבינעט
וועגעראלאגישעס אמבולאטאריום
פון 9 פריה ביז 8 א זייגער אוונט.
וויזיט 3 זל.

ברוך-קראנקע!!!

J. Rapaport

ערשטע און איינציגע ארטאפעדישע הייל-אנשטאלט אין לאדז, פון דעם אין גאנץ פוילן בעריהמטן ספעציאליסט ארטאפעד דיר. י. ראפאפארט,
וועלכער עקזיסטירט 30 יאהר און איז געווארען אנערקענט פון פיל בעוואוסטע פראפעסארען.
ברוך-ליידענדע! ספעציעלע ארטאפעדישע גומי-הייל-באנדאזשען פון מיין ארטאפעד. הייל-אנשטאלט בעזייטיגען אהן שום אפעראציע, ראן דיקאל שנעל און זיכער מיט דעם גרעסטען ערפאלג, די שווערסטע, געפערליכסטע און פערעלטערסטע לײדענדע ברוכען ביי מענער, פרויען און קינדער. — ספעציעלע ארטאפעד. הייל-באנדאזשען פאר צו דיקגעקומענע ברוכען נאך אפעראציעס, ווי אויך ספעציעלע אינדיווידועלע צוגעפאסטע ארטאפעד. בויך-באנדאזשען קעגען ארפלאזען זיך פון מאגען און קישקעס.

פאר קאליקעס, הויקערס און אלערארט פעהלער פון גוף!
אין מיין ארטאפעד. הייל-אנשטאלט ווערען אויסגעפערטיגט די היילבערסטע און פון פיל פראפעסארען אנערקענטע מעטאדע ספעצ. ארטאפעד. הייל-גארסעטען פאר פערקרימונג פון רוקען-ביין (Skrzywienie Kręgosłupa), ביין-שווינדזוכט, רימונגען, פערקרימטע פיס ביי קינדער און ערוואקסענע קינסטליכע הענד (פראטעזען) און פיס, ווי אויך די פראקטישסטע ארטאפעדישע שטיוולען פאר שמערצליכע פלאטפיס לויט גיפס-מאדעל.

אכטונג! | אלע קראנקע אין מיין ארטאפעד. הייל-אנשטאלט, ווערען נאר פון מיר פערזענליך בעהאנדעלט.
30 יעהריגע פראקטיק, פולע גאראנטיע!
ערמעסיגטע פרייזען! עמפפאנגט טעגליך פון 9 פריה ביז 7 אוו.
עס ווערען אויך אנגענומען מיטגלידער פון אובעזפ. ספאל. (קאסע-כאריך). | ארטאפעד!

ערשטע און איינציגע ארטאפעדישע הייל-אנשטאלט אין לאדז
Spec. Dyr. J. RAPAPORT, Ortoped.
פון לעמבערג
Łódź, Wólczańska 10, front, parter, tel. 221-77.

PODZIĘKOWANIE.
Dziękuję serdecznie WP. Dyr. J. Rapaportowi w Łodzi, Wólczańska 10 i asystentce WPani Fryderyce Flekman za założenie mi specjalnego bandaża przepuklinowego ortoped. po przebytej operacji brzucha i zauważam, że Prof. Dr. Tomaszewicz, chirurg i ordynator Szpitala Ubezp. Społecznej w Łodzi orzekł, że założony mi bandaż jest wielkiem dziełem ortoped. i nader umiejętnie wykonane, dzięki temu bandażowi jestem dziś zdrową i uniknęłam kalectwa z powodu powstałej ruptury po operacji. Polecam WP. Dyr. J. Rapaporta (Wólczańska 10) i jego asystentkę Panią Fryderykę Flekman wszystkim cierpiącym na rupturę.
Łódź, dn. 15/XII 1934 r. (—) Pesa Szyff, Śródmiejska 59

Dr. W. ŁAGUNOWSKI
Piotrkowska 70, tel. 181-83
spec. choroby skórne, weneryczne i moczopłciowe
(Leczenie niemocy płciowej).
Gabinet Roentgeno-leczniczy.
Przyjmuje od 8[30] do 10[30] 1—2[30], od 6. do 8[30] w. w niedzielę i święta od 10—1
Oddzielna poczekalnia dla pań.
Dla niezamożnych CENY LECZNICE.

Dr. med.
D. ROZENCWAJG
וואוינט יעצט אויף
72 פילסודסקיעגא 72
(ווסכאדניא) פראנט 2-טען שטאק
טעלעפאן 128-74.

לעטשניצע
פאר וועגעריש קראנקע
פון דאקטוירים ספעציאליסטען
לאדז, זאוואדזקא 1
טעל. 122-73
טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אוונט.
וועגעריש-קראנקע, מענער-שוואכע און הויט-קראנקהייטען
אנאליזען פון בלוט און אורין
די פערהיטונגס-סטאציע
איז טעטיג א גאנצען מעת לעת
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל
א בעראטונג 3 זל.

Dr. med.
J. Szmerłowski
צוריקגעקעהרט
ספעציאל-ארצט פאר אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
Piotrkowska 17, tel. 107-13
נעמט אן פון 3—5 און פון 7—8 אוו.

Dr.
S. Kantor
ספעציאליסט פאר הויט און וועגערישע קראנקהייטען (סיפילי און טריפער), היילט מענער-שוואכע
פיעטריקאווער 90 טעל. 129-45
נעמט אן פון 8—2 נאכמ. און פון 4—9 אוו., זונטאג און יום-טוב פון 8—2 נאכמ.
פאר אונבעמיטעלטע – לעטשניצע-פרייזען

Dr. med.
Z. DATYNER
אוראלאג
ספעצ. פאר נירען, בלאז און אורין-קראנקהייטען
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95
נעהמט אן פון 2—3 און פון 6—8 אוו.

Dr. med.
ROZENHAUZ-EDELISTOWA
ספעציאל-ארצט פאר קינדער-קראנקהייטען
וואוינט איצט פאלודניאווא 6
טעל. 110-49
נעהמט אן פון 8 – 9 פריה
און פון 4—6 נאכמיטאג.

Dr. med. **M. TAUBENHAUS**
ספעציאליסט
פאר אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
פערהיטונג געגען שוואנגערשאפט
זגערזשער 11, טעל. 246-09
נעמט אן פון 4—8 אוונט.

Dr. JERZY SUDYA
ספעצ. פאר פרויען-קראנקהייטען און אקושעריע
וואוינט איצט: שרודמיעסקא 46.
טעל. 138-44. נעהמט אן פון 4—7.

ADRIA 1 גלאנא

אנהויב 3 נאכמ. פרייזן: 54, 85, 1,09

היינט פייערליכע פרעמיערע! • די פרעהליכסטע סאוויעטישע קאמעדיע

„די וועלט לאכט"

(Wesołyje Rebjata)

אויסערן פראגראם: אקטואליטעטן P. A. T. און Paramount

METRO 2 ושאנא

אנהויב 4 נאכמ. פרייזן: 85, 1,09 1,30

קלאנג־קינא CAPITOL זאוואדזקא 16

היינט פרעזענטירן מיר: NORMA SHEARER i FREDRIC MARCH אין דער מעכטיגער דראמע אוגוסט נאמען

„ערוואכונג פון דער פרוי"

ריהרענדע ליבעס־דראמע. אויסער׳ן פראגראם: קלאנג־צוגאבע. אנהויב אין װאָך. טעג 4.30 נאכמ., שבת און זונטאג – 12.30 בייטאג.

CORSO

צום ערשטען מאל אין לאדז! גרויסע דראמע – מעכטיגער ווי MARADU

„פערברעכען אין טרינידאד"

אין די הויפטראלען: Wictor Gory, Nigel Bruce i Heather Angel

פרעכטיג שפיל! אונגעוועהנליכער אינהאלט! וואהנזיניגער טעמפא! געהיימניש! פערברעכן! ראמאנס! — אויסערן פראגראם: „הארי איז הונגעריג" אין דער הויפטראלע דער בעריהמטער קאמיקער H. Linigdon נעכסטער פראגראם: „צי איז לוציגא א מערדער".

קינא־רעוויע AMOR פאמארסקא 89

דאס בילינסטע טעאטער אין לאדז! פון דאנערשטאג ד. 24־טן ביז זונטאג, דעם 27־טן יאנואר איינשליסליך פערבאנד פון די ארטיסטען פון די לאדזער און ווארשעווער ביהנעם אונטער דער ליטונג פון JANUSZ SZYNDLER

פרעזענטירט די שלאגער־רעוויע אין 14 בילדער הומאר, געזאנג און טאנץ

„די שווינגער אויף אורלויב"

עס נעהמען אנטייל: Lu Wilczyńska, Hela Gryczyńska, Wanda Wolińska Jerzy Leński, Bolesław Bolkowski, Janusz Szyndler

אויפ׳ן עקראן: די גרויסע ליבעס־עפאפעע פון דער מלחמה־צייט „וויקטאריא און איהר הוזאר" אין דער הויפטראלע: Iwan Petrowicz

פרייז פון אנאנסן ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

קליינע אנאנסען

פרייז פון אנאנסן ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

פערשידענעס

בוכהאלטערין מיט לאנגיעהריגער פראקטיק אונטערריכטען בוכהאלטעריע, קארעספאנדענץ און שטייער־ענינים. נעמען אן צו פיהרען ביכער לויט די פארשריפטען פון דער שטייער־מאכט. בילאנסען און רעוויזיעס. מעסיגע פרייזען ערפאלג גאראנטירט. בידערמאן, פילסודסקיעגא 68/70 וו. 52. 5905

א סאלידער יונגערמאן 27 יאהר אלט פון חסידישע עלטערן בעזיצט א וויכטיגען פאסטען שוין איינציגע יאהר וויל זיך בעקענען צוועקס הייראט מיט א סימפאטיש מעדעל, וועלכע האט איי־גיגע טויזענד זל. אפערטען אונטער „G" אין אדמ.

פערזאנען וועלכע האבען אינטע־רעס צו פאהרען קיין ארץ ישראל קענען זיך ווענדען זאוואדזקא 25 וו. 20. 6I69

א יונגערמאן פאר׳ן צוריקפאהרען נאך שפאניען ווינשט צו הייראטען מיט א פרוי, וועלכע זאל האבען 3 טויזענד זל. אפערטען אונטער „G. S." אין אדמ. 1898

א חסידישער יונגערמאן וואס האט א דרישה וויל מיטנעהמען א פריילין פאר 1000 זל. צו ערפאהרען ביי קיהן, פילסודסקיעגא 64. 5940

נאך ארץ ישראל קען מיטפאהרען א פריילין אויף אנ׳אויספאדערונג, צו ערפאהרען זאפארט זשווירקי 8 (קארלא) ביים פריזיער. 5927

Zaginiony został paszport oraz książeczka wojskowana imię J. Martkowicz zam. przy ul. Pomorskiej 43. Zwrócić takowe pod powyższym adresem za wynagrodzeniem.

א בוכהאלטער בילאנסיסט (ערשט־קלאסיגע קראפט) גאראנטירט פאר די ריכטיגקייט פון די ביכער לויט די נייע פארשריפטען האט נאך פרייע שטונדען. Polonruch צו ערפאהרען אין דער פירמע פיעטרקאווער 81.

זאפארט ביליג צו פערקויפען סחורה־שענק, רעגאלען, און א גרויסע סחורה־שאנק מיט פערגלאזטע ריטש־טירען. פולנאצנא 1 פראנט, 1 שטאק אין טריקאטאזש־געשעפט. 5902

Zaginiony został kwit kaucyjny z Elektr. Łódzkiej na imię Józefa Tuchszera, Cegielniana 29.

כמעט גאנץ לאדז און אומגעבונג איז ערשטוינט פון אונזער לייסטונגען און קונסטשטאפען. ווי שוין בעקאנט איז, שטאפען מיר אלערליי לעכער און גע־וואלד־ריסן אין הערן און דאמען־קליידונג א.ז.וו. די ארבייט ווערט אויסגעפיהרט פון די בעסטע פאכמענער אויס דייטש־לאנד, צו זעהר ביליגע פרייזען, קומט און איבערצייגט אייך. נאדלורקע 12 אין נייעם הויז. 5939

לעהרערין גוטע פעדאגאגין ערטיילט אונטערריכט פאר ערוואקסענע אין פויליש יודיש און דייטשע שפראכען צו ביליגע פרייזען, לאסמאן, בזשעזשינער 15. 9969

ביליג צו פערקויפען א פריוואט־אנשטאלט אויף זשעראמסקיעגא 34, צוליב אבריזע. צו ערפאהרען אויפ׳ן ארט.

צוליב אבריזע קיין פאלעסטינא איבערצוגעבען און אויסצולערנען א געשעפט, וואס עקזיסטירט איבער 30 יאהר ערפאהרען נאוואמיעסקא 17 וו. 36. 9986

ס׳ווערט געזוכט א דאמף־קעסעל צו קויפען אין גוטען צושטאנד פון 15–20 קוואדראט מעטער פון 8–10 אטמאספער־דרוק. אפערטען אונטער „דאמף־קעסעל" אין אדמיג. 5934

וויכטיג פאר זאקען־פאבריקאנטען! א קוואליפיצירטער שטריקער נעהמט אן רענדער אויף 12־ער און 13־ער מאשינען, צו ערפאהרען מ. אייזענבערג, שקאלנא 5 5937

ס׳ווערט אנגענומען שקארפעטקעלעך און טעניס צו קעטלען און צו זיימען אויף אנ׳אבערלאק, קילינסקיעגא 21 וו. 17.

א קוואליפיצירטע קליידער־שניידע־רין זוכט פריוואט־ארבייט, בעזיצענדיג די שענסטע און עלעגאנטסטע פאסענער פון דעם סעזאן און מאדעלען, קילינ־סקיעגא 40, רעכטע אפיצינע צווייטער איינגאנג וואוינונג 86 מ. ר. פרענקיעל. 5904

ווער עס האט א סערטיפיקאט צו פערקויפען, אדער וועמען מיטצונעמען, זיך צו ווענדען מיט אפערטען אין אדמ. אונטער „D"

געזוכט א פעהיגען און אנשטענ־דיגען יונגענמאן אלס פערקויפער צו קאנפעקציע אויף דער פראווינץ. אפערטען אין אדמ. פון „נייעם פאלקסבלאט" פאר „פראווינץ". 5893

Związek Zawodowych Muzyków Zachodnia 68, telefon 244-62. Przyjmuje wszelkie zabawy, śluby. Stowarzyszenia, związki mają ustępstwa. 641

Lekcje hebrajskiego i angielskiego. Postępy gwarantowane. Ceny przystępne. Narutowicza 11 m. 4, front. Zgłoszenia 5–6 popoł.

Dyplomowana naczycielka udziela lekcyj w zakresie 8-miu klas. Dorosłych uczy metodą skróconą, zapewniającą szybkie postępy. Opłata bardzo niska. Aleja 1 Maja 23, m. 15 5869

Młody energiczny prawnik chętnie przyjmie domy w administrację w charakterze Rządcego. Oferty sub „Prawnik" do adm. nin. pisma. 5851

פרייע פאסטענס

שטאפערינס אויף פליוש קענען זיך מעלדען אין דער פליוש־פאבריק זאקס, פאלודניאווא 52. בעפארצוגט די, וואס האבען געארבייט אויף פליוש. 5880

עס ווערט געזוכט א קוואליפיצירטע פערקויפערין אין שיך־געשעפט ל. וואל־קאוויטש פאמארסקא 3. 5943

א לערן־יונגעל צו קאפעלושען קען זיך מעלדען זאפארט פיעטרקאווער 16 אין קאפעלושען־פאבריק. 5932

ראכלעס

א בעקוועם ארט צו שלאפען פאר א סאלידען יונגערמאן זגכאדניא 39 וו. 5. פראנט 1־טער שט[illegible] 59

וואוינונגען געמיילט איבערגעאר־בייט פון גרויסע אויף קלענערע, ווי 1, 2, 3, 4, 5 שטיבען און קוכען מיט אלע בעקוועמליכקייטען צענטרום שטאט אהן אפטרעט־געלד, ווי אויך מעבלירטע צימערן מיט בעזונדערען איינגאנג אויף מאנאטליכען דירה־געלד, געוועלבער, געשעפטען און פאבריקס־לאקאלען, פער־דינגט און דינגט יעדער נור דורך דער איינציגער יודישער פערמיטלונגס־ביורא „פאלאנרוך", וואס איז בעקאנט מיט איר פינקטליכע בעהאנדלונג. $169

Biuro „Polonruch" Piotrk. 81 w podw. tel. 132-01.

טעטיג פון 9 פריה ביז 7 אווענד

צו פערדינגען א פראנט־געוועלב, א שטוב און א קיך זשעראמסקי 31. צו ערפאהרען ביים ווירט. 5913

איבערצוגעבען א קאלאניאל־געוועלב אדער אויף עפעס אנדערש. זעהר ביליג דירה־געלד אויף נאוואמיעסקא 18. צו ערפאהרען ל. לאנדוי, נאוואמיעסקא 22.

צו פערדינגען א שטוב מיט א קיך מיט בעקוועמליכקייטען ביי ל. לאנדוי, פולנאצנא 12. 5920

א שעהן זוניג צימער צו פערדינ־גען אלס סובלאקאטאר, הויף־פארטער, צו ערפאהרען זשעראמסקא 15 ביים וועכטער 5912

א בעקוועם ארט צו שלאפען פאר 2 יונגעלייט אדער א פריילין ביי קאר־טאווסקי, פראנציסקאנער 25 וו. 5. 9069

איך וויל פערקויפען א קאלאניאל־דערנעהרונגס־געוועלב זעהר ביליג, גע־איינגעט אויף יעדעס איינציגע געשעפט. קאנטנא 27. צופאהר מיט׳ן טראמוואי נומ׳ 14. 5814

Wyjątkowa okazja! Śliczne 2 słoneczne pokoje, nadających się na lokal związkowy, handlowy, na szkołę freblowską lub na mieszkanie i t.p. oddam od zaraz na dzierżawę. Czynsz kwartalny tylko 60 (sześćdziesiąt) złotych. Sz. Chojnacki, ul. Św. Jakóba № 6, II podwórze, parter. Pośrednicy pożądani. 5907

צו פערדינגען א שטוב מיט א בע־זונדערען איינגאנג. פיעטריקאווער 17, וואוינונג 44. 5896

צו פערדינגען א פענסטער מיט א האלבע שטוב צו אלעם אין דער געגענד נאוואמיעסקא. צו ערקונדיגען זיך קאנ־סטאנטינער 29 ביים שירם־מאכער. 5901

Sklep z wystawą, wyremontowany, tanie komorne przy ul. Napiórkowskiego 47/49, natychmiast do oddania. Wiadomość u dozorcy, lub Zawadzka 15 mieszk. 24. 5924

צו פערדינגען פון זאפארט 1 צי־מער מיט א קיך אין פארטער מיט בע־קוועהמליכקייטען אויף פאנסקא נאס 65 (ביים גרינעם מארק) פאר יונגערע אדער עלטערע פאר־פעלקער. – אינפארמאציעס ביי: K. Kutner 5895

צו פערדינגען א געוועלב אין דאמ־ראניצקי׳ס האלע נאוואמיעסקא 19, אין בעסטען פונקט. צו ערפאהרען פיעטרי־קאווער 17, וו. 44. 5896

אנ׳ארט צו שלאפען מיט א בע־זונדערן איינגאנג פאר א יונגענמאן, ס׳קען זיין א פריילין, ביי אנ׳אנשטענדיגער פאמיליע. צו ערפאהרען נארוטאוויטשא 10 אין דער טישלעריי. 5031

שרודמיעסקא 7 פון זאפארט צו פערמיטען א פראנט־געוועלב מיט א צימער, איינצעלנע לאקאלען פארטער אין הויף א פאלשטענדיג איינגעריכטעטע בע־קעריי מיט 2 אויוועגס, 6 צימער און קוך אין 1־טען שטאק פראנט מיט אלע בעקוועמליכקייטען, 4 און 3 צימער און קוך פראנט מיט אלע בעקוועמליכקייטען, 3 און 2 צימערדיגע וואוינונגען אין דער אפיצינע מיט בעקוועמליכקייטען.

צו פערמיטען 2 צימער און קוך מיט בעקוועמליכקייטען דירעקט ביים ווירט פולנאצנא 16.

איבערצוגעבען פון זאפארט 2 צימער און קוך אויף נאוואמיעסקא 4 לינקע אפיצינע, 3 איינגאנג, 2. שטאק וו. 77. 5918

צו פערדינגען א מעבלירט צימער מיט בעקוועמליכקייטען אדער אהן מעבעל ביליג. קילינסקיעגא 43 וו. 36. 5936

גלעגענהייטליך ביליג צו פער־קויפען א וואטאלין־פאבריק, וועלכע בע־שטעהט פון 2 ראשעל־מאשינען מיט אלע דערצו נויטיגע מאשינען. צו ערפאהרען ביי פיין, פולנאצנא 10.

אנאנסען־פרייז פאר א מילימעטער־שורה

ער׳ן טעקסט—18 גר.	פרייטאג און ערב־יו״ט—24 גר.	אין דער זייט שפאלטען
אין טעקסט—40	60—	4
נאך טעקסט—12	18—	

העכער דער שטאדט 50 פראצ. טייערער. אויסלאנד 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען — 10 גר. א ווארט

נעקראלאגען—20 גר. א מ/מ (אין דער זייט שפאלטען) קליינע אנאנסען ביז 15 ווער־טער 1 זל. יעדעס ווייטערדיגע ווארט — 10 גר.

אבאנאמענטס־פרייז: אין לאדז — 4 זלאטעס א חודש מיט אפטראגען א היים. אויף דער פראווינץ — 5 זל. א חודש; אין אויסלאנד 7 זל. אמעריקא—1 דאל.

בעצאלען, וועלכע ענדערן נישט פרינציפיעל דעם אינהאלט פון דער אנאנס בערעכטיגען נישט צום איבערדריקען די אנאנס אדער צוריקצוצאהלען פאר דעם אנאנס

פאר׳ן אינהאלט און טעקסט פון די אנאנסן איז דער פערלאג נישט פעראנט־ווארטליך. די אדמיג. איז טעגליך פון בייטאג און נאכמ.

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", sp. [illegible] z ogr. udz. Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman
[illegible] i druk. rotac. „Najer Folksblat". Piotrkowska 21.